

OSLOMET

VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

Evaluering av «Idrett for alle i Oslo»

Kartleggingsrapport 2020

GERD MARIE SOLSTAD & ANDERS BAKKEN

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Evaluering av «Idrett for alle i Oslo»

Kartleggingsrapport 2020

Gerd Marie Solstad
Anders Bakken

Velferdsforskningsinstituttet NOVA
Rapport 8/2020

Velferdsforskningsinstituttet NOVA er et institutt på Senter for velferds- og arbeidslivsforskning på OsloMet – storbyuniversitetet.

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferdssamfunnets tiltak og tjenester.

© Velferdsforskningsinstituttet NOVA
OsloMet – storbyuniversitetet 2020

ISBN (trykt utgave) 978-82-7894-736-4

ISBN (elektronisk utgave) 978-82-7894-737-1

ISSN 0808-5013 (trykt)

ISSN 1893-9503 (online)

Illustrasjonsfoto: © colourbox.no
Desktop: Hussein Monfared
Trykk: Byråservice

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

NOVA, OsloMet
Stensberggata 26 · Postboks 4, St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 67 23 50 00
Nettadresse: www.oslomet.no/om/nova

Forord

Denne evalueringen er et resultat av et samarbeid mellom Oslo Idrettskrets, NOVA ved OsloMet og Forskningsssenter for barne- og ungdomsidrett (FOBU) ved Norges idrettshøgskole (NIH). I forbindelse med at idrettskretsen skulle igangsette «Idrett for alle i Oslo», tok kretsen kontakt for å høre om det var interesse for å forske på hvordan idrettssatsingen fungerer. NOVA og FOBU ble utfordret til å utforme en projektskisse for evalueringen. Resultatet ble en avtale om et forskningsprosjekt som skal pågå fram til og med 2024.

Vi ønsker å takke alle som har vært involvert i prosjektet. En takk går til dere i idretten som velvillig har stilt opp til intervju. Vi vil også takke Oslo Idrettskrets for et godt samarbeid. Vi vil takke referansegruppen som har fulgt prosjektet hele veien, og som har kommet med konstruktive innspill både til forskningsdesign og til tekster. Referansegruppen har bestått av Åse Strandbu, Ørnulf Seippel og Morten Renslo Sandvik ved NIH, Marlene Persson og Guro Ødegård ved NOVA, Line Sletner ved Ahus og Yvonne Larsen ved Korus Oslo.

Prosjektet er finansiert av Oslo Idrettskrets. FOBU har bidratt med egenfinansiering, basert på tilskudd fra Kulturdepartementet.

April 2020

Gerd Marie Solstad

Prosjektleder

Anders Bakken

Forsker

Innhold

Sammendrag	7
1. Innledning	13
1.1 «Idrett for alle i Oslo»	14
1.2 Barn og unges deltakelse i organisert idrett	15
1.3 Andre prosjekter og evalueringer om idrett for alle.....	17
1.4 Evalueringen – målsettinger og design.....	18
1.5 Rapportens problemstillinger	20
1.6 Rapportens struktur	21
2 Data og metode	22
2.1 Intervjudata.....	22
2.2 Ung i Oslo.....	23
2.3 Personvern og etiske hensyn.....	26
3 Idrettsdeltakelse blant barn og unge i Oslo	27
3.1 Medlemstall for barn og unge i osloidretten.....	27
3.2 Ung i Oslo.....	28
3.3 Endringer fra 2015 til 2018.....	37
3.4 Oppsummering.....	39
4 Oslo idrettskrets	41
4.1 Motivasjon for å iverksette idrettssatsingen.....	41
4.2 Problembeskrivelse	44
4.3 Løsninger.....	47
4.4 Oppsummering.....	52
5 Foregangsklubbene	53
5.1 Kort om foregangsklubbene	53
5.2 Motivasjon for å bli foregangsklubb	54
5.3 Problembeskrivelse	58
5.4 Løsninger.....	73
5.5 Oppsummering.....	81
6 Idrettsløftklubbene	83
6.1 Kort om idrettsløftklubbene	83
6.2 Motivasjon for å være med i idrettsløft.....	84
6.3 Problembeskrivelse	88
6.4 Løsninger.....	101
6.5 Oppsummering.....	112
7 Avslutning	113
8 Summary	120
Litteratur	123

Sammendrag

I 2018 startet Oslo Idrettskrets opp en omfattende idrettssatsing under navnet «Idrett for alle i Oslo». Satsingen skal pågå i flere år framover, og er idrettskretsens forsøk på å snu en negativ utvikling i den organiserte idretten der økonomi oppfattes å bli en stadig større barriere for at barn og unge kan være med i idrett. Kretsen ønsker også å gjøre noe med det store frafallet i den organiserte idretten og de tydelige klasseforskjellene i hvilke deler av byen som klarer å opprettholde et velfungerende idrettstilbud. Målet med satsingen er at enda flere barn og unge skal få drive med organisert idrett uavhengig av økonomi, og at idrettsdeltakelsen skal bli mer mangfoldig enn hva tilfellet er i dag.

Gjennom «Idrett for alle i Oslo» tar idrettskretsen i bruk ulike virkemidler som på forskjellige måter antas å skape et bredere idrettstilbud til alle barn og unge i Oslo og å redusere kostnadene for å være med i idrett. Hovedgrepene i satsingen er todelt. For det første er det igangsatt et informasjons- og påvirkningsarbeid rettet mot idretten som helhet. Blant annet innfører kretsen endringer i økonomiske tilskudd og fordeling av anleggstid, men også andre tiltak som skal bidra til å påvirke alle idrettslag i Oslo til å ha økt fokus på «idrett for alle». Det andre hovedgrepet er representert gjennom konseptene «idrettsløft» og «foregangs-klubb». Dette er virkemidler som er mer direkte rettet mot enkeltklubber, men også mot nærmiljøet som klubbene ligger i. Gjennom «idrettsløft» er målet å styrke driften av utvalgte idrettslag i bydeler der idrettsdeltakelsen er lav sammenliknet med andre deler av Oslo. Gjennom «foregangs-klubb» satses det på «velfungerende» klubber for at de i enda større grad skal klare å favne en bred medlemsmasse og motvirke selektivt frafall i ungdomsidretten.

Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet og Forskningscenter for barne- og ungdomsidrett (FOBU) ved Norges idrettshøgskole har fått i oppdrag av idrettskretsen å følge denne store idrettssatsingen og undersøke hvordan den fungerer og hva som kommer ut av den. Evalueringen skal pågå fram til og med 2024. Hensikten er å vurdere hvorvidt satsingen faktisk bidrar til reduserte kostnader, bredere idrettstilbud og økt idrettsaktivitet for barn og unge i Oslo. En annen viktig hensikt med evalueringen er å framskaffe kunnskap om hvilke mekanismer som eventuelt bidrar til å understøtte målsettingene med «Idrett for alle i Oslo», og hvilke forutsetninger og betingelser som må være til stede for at man best skal lykkes.

I denne første forskningsrapporten fra evalueringen gir vi en detaljert beskrivelse av idrettssatsingen ved oppstarten i 2018/2019. Gjennom intervjuer med idrettsledere i kretsen og i de idrettsklubbene som har deltatt i den første fasen, har vi kartlagt innholdet i satsingen, både slik dette ser ut fra idrettskretsens side og hvordan den er blitt oppfattet og implementert av ledere i de idrettslagene som har vært med gjennom «idrettsløft» og «foregangs-klubb». Vi har undersøkt hvilke hensikter idrettskretsen har med idrettssatsingen, og hva klubbene ser for seg at

de oppnår ved å være med. Vi har også undersøkt hvilke problemer idrettskretsen og klubbene oppfatter at «Idrett for alle i Oslo» skal løse, og hvilke løsninger og tiltak de mener vil fungere, og på hvilken måte. Videre gir vi i rapporten en oppdatert analyse av hvor mange ungdommer som deltar i organisert idrett, hvem som deltar, og hvordan utviklingen har vært i den siste treårsperioden før satsingen startet i 2018. Samlet utgjør kartleggingen et sammenlikningsgrunnlag når vi senere og fram mot 2024 skal vurdere utviklingen i kjølvannet av «Idrett for alle i Oslo».

Rapporten er hovedsakelig basert på dybdeintervjuer med ledere i idrettslag og sentralt i kretsen. I Oslo Idrettskrets har vi intervjuet tre personer i sentrale posisjoner. I hver av de ni foregangsklubbene og i ti av de elleve idrettsløftklubbene, har vi intervjuet en eller flere idrettsledere (primært daglig ledere og styreledere). Tilsammen baserer intervjumaterialet seg på intervjuer med 24 personer. I tillegg har vi brukt data fra ungdomsundersøkelsen Ung i Oslo i 2015 og 2018 for å si noe om hvor mange og hvem som deltar i den organiserte idretten i Oslo. I disse to undersøkelsene deltok elever fra 8. trinn til Vg3 på nesten samtlige av byens ungdomsskoler og videregående skoler. Undersøkelsene har høy svarprosent, og gir et godt statistisk grunnlag for å analysere forskjeller og likheter mellom bydeler og mellom ungdom med ulik sosial bakgrunn. Vi har også sett nærmere på medlemsstatistikk for idrettslagene i Oslo.

Det er verdt å merke seg at rapporten ikke kan si noe om hvordan «Idrett for alle i Oslo» oppfattes av idrettsledere i klubber som ikke har vært direkte involvert i den første fasen. Rapporten er ikke ment å gi et representativt bilde av idrettslagene i Oslo, men av de aktørene som er involvert i selve idrettssatsingen. Hvordan andre ser på «Idrett for alle i Oslo», vil vi komme tilbake til senere i evalueringsprosjektet.

Hovedfunn

I rapporten presenterer vi omfattende analyser av intervjuene, og gjennom dette har vi gitt detaljerte framstillinger av innholdet i satsingen slik dette ser ut fra idrettskretsens og de involverte idrettslagenes side. Generelt vil vi knytte rapportens hovedfunn til tre overordnede observasjoner.

(1) For det første finner vi at idrettskretsen og de klubbene som deltar i idrettssatsingen er nokså samstemte, både når det gjelder oppfatningen av hvilke problemer osloidretten står overfor og ønskene de har for barne- og ungdomsidretten i Oslo. Selv om idrettslagene selv har valgt å være med i idrettssatsingen, vil enighet om selve verdigrunnlaget og hovedlinjene for satsingen trolig være et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med «Idrett for alle i Oslo».

(2) For det andre viser rapporten at idrettsdeltakelsen blant ungdom har økt de siste tre årene før idrettssatsingen startet, og at det er blitt noe mindre sosiale forskjeller i idrettsdeltakelsen. Flere ungdom deltar, og økningen er størst i grupper som fra før har vært underrepresentert i idretten. Selv om vi finner en liten

utjevning fra 2015 til 2018, er det fremdeles betydelige sosiale forskjeller i idrettsdeltakelsen blant barn og unge i Oslo.

(3) For det tredje finner vi at de overordnede grepene idrettskretsen tar gjennom «informasjons- og påvirkningsarbeid», «foregangsklubb» og «idrettsløft», i stor grad adresserer de begrensningene og utfordringene idrettslederne skildrer i egen klubb og for osloidretten som helhet. Samlet framstår idrettssatsingen godt rustet til å styrke idrettslag som driver i tråd med prinsippet om «idrett for alle», og til å forsterke fokuset på inkludering i barne- og ungdomsidretten i Oslo.

Idrettssatsingens sentrale aktører er enige om problemforståelse og ønsker for osloidretten

Gjennom «Idrett for alle i Oslo» ønsker Oslo Idrettskrets å forsterke den statlige idrettspolitikken for barne- og ungdomsidretten hvor nettopp visjonen om «idrett for alle» står sentralt. Idrettssatsingen framstår dermed som en tydeliggjøring av den rådende linjen som idrettskretsen, og norsk idrett som helhet, har ført gjennom mange år. I intervjuene med ledere i idrettskretsen framkommer en bekymring om en negativ utvikling der idretten er i ferd med å bli et tilbud for de ressurssterke. Idrettskretsen mener at det er nødvendig å ta kraftigere grep enn før for å unngå en stadig mer klassesdelt idrett. De opplever at breddeidretten er under press, og ønsker en sterkere bevisstgjøring blant byens idrettslag om at «idrett for alle» er kjernen i samfunnsoppdraget deres.

Idrettslederne i klubbene som er med i satsingen, deler i stor grad idealene og verdiene tilknyttet «idrett for alle». Dette gjelder både de klubbene som er rekruttert gjennom «foregangsklubb», og de som er rekruttert gjennom «idrettsløft». I likhet med idrettskretsen er klubblederne opptatt av at alle barn og unge skal kunne være med i organisert idrett, at det finnes et godt idrettstilbud i nærheten av der de bor, og at ingen som har lyst til å delta blir stående utenfor på grunn av økonomiske eller andre former for barrierer. Klubblederne uttrykker at de på ulike måter verdsetter idrettssatsingen: I foregangsklubbene setter de pris på anerkjennelsen den medfører og mener at den bidrar med støtte som vil hjelpe klubbene med å skape bredere og mer mangfoldig idrettsdeltakelse. Innen idrettsløft sier flere av lederne at den ekstra støtten og oppfølgingen de får gjennom idrettssatsingen, vil bidra til at klubben kan tilby et styrket idrettstilbud. Idrettskretsen har med andre ord fått med seg klubber som er innstilte på å bidra aktivt i arbeidet med å skape økt aktivitet samtidig som de fronter idrettssatsingen utad. Gjennom «Idrett for alle i Oslo» signaliserer idrettskretsen at de har klubbene med på laget.

Klubblederne er også samstemte med idrettskretsens ledere når det gjelder hvilke problemer idrettssatsingen skal forsøke å løse. De framstiller økonomiske barrierer for idrettsdeltakelse og klubben samt ulike former for sosiale forskjeller i deltakelse, som de fremste problemene. Samtidig framhever klubblederne sosio-økonomiske forskjeller mellom bydeler, med utslag i ulike forutsetninger for idrettslagene, som én av klubbenes og osloidrettens overordnede utfordringer. Lederne

for idrettsløftklubbene poengterer at forskjellene mellom osloklubbene i sportslig tilbud er et stort problem for deres idrettslag, særlig i forbindelse med frafall i ungdomsalder.

Klubblederne peker på flere kostnadsdrivere, hvorav noen anses som mer legitime enn andre. Hvorvidt kostnadene forstås å bidra til økt kvalitet i aktiviteten, sportslig eller sosialt, virker utslagsgivende for om idrettslederne synes kostnaden er berettiget eller ikke. Blant annet vurderes kostnader som påløper av trenerkurs, administrativt ansatte og differensierte treningstilbud, som mer legitime enn straffegebyr, lisenser og høye lederlønninger. Idrettslederne peker også på skjevheter i representasjon i idrettens medlemsdemokrati som en sentral mekanisme for å opprettholde eller forsterke forskjeller i idretten – for eksempel ved at de med størst kjøpekraft og de høyeste sportslige ambisjonene er sterkest representert på treningsfeltet og i styrerom. Videre konstaterer idrettslederne at de ikke anser alle kostnadsdrivere og forskjellsmekanismer å være innenfor klubbens (og kanskje heller ikke idrettskretsens) innflytelse.

Sammenfallet mellom idrettskretsens og klubbens problemforståelse og ønsker for osloidretten synliggjør at idéene som ligger til grunn for idrettssatsingen, er forankret på klubbnivå og har gjenklang i mange av Oslos idrettslag. Etter vår vurdering framstår enigheten mellom idrettskretsen og de involverte idrettslagene som et godt utgangspunkt for den videre innsatsen med «Idrett for alle i Oslo». Hvorvidt dette er delt av klubber som ikke er med i idrettssatsingen, har ikke vært undersøkt i denne første kartleggingen.

Økt idrettsdeltakelse og noe mindre sosiale forskjeller fra 2015 til 2018

Analysene viser at 90 prosent av barn og unge i Oslo har vært innom organisert idrett i løpet av oppveksten, og at tre av fire har vært med i ungdomsidretten etter at de begynte på ungdomsskolen. Andelen som deltar i organisert idrett, faller kraftig i ungdomsårene – fra 64 prosent i 8. klasse til 24 prosent på Vg3. Vi finner også at deltakelsesmønsteret er preget av store sosiale forskjeller, både når det gjelder rekruttering til idretten og hvor mange av de som har deltatt, som slutter. Gutter med norskfødte foreldre og ungdom med høy sosioøkonomisk status deltar i størst grad, mens minoritetsjenter har den klart laveste deltakelsen. Videre er idrettsdeltakelsen avhengig av bosted. Bydelene med den rikeste befolkningen har en høyere andel idrettsaktive enn bydelene med lavere velstand. Resultatene fra Ung i Oslo gir et bilde som stemmer godt overens med problembeskrivelsen fra Oslo Idrettskrets og idrettslagene som er direkte involvert i idrettssatsingen gjennom «foregangsklubb» og «idrettsløft».

Samtidig viser analysene at det har vært en generell økning i idrettsdeltakelsen fra 2015 til 2018, og at de sosiale forskjellene har blitt noe mindre i samme periode. Økningen er størst blant minoritetsjenter, noe som gjør at avstanden til minoritetsguttene og til majoritetsungdommen har blitt mindre. Det har også skjedd en viss sosial utjevning i idrettsdeltakelse når vi ser på betydningen av ungdommens

sosioøkonomiske bakgrunn, samt en marginal reduksjon i forskjeller mellom bydeler. Analysene gir grunnlag for å si at «Idrett for alle i Oslo» ble igangsatt på et tidspunkt der osloidretten var inne i en positiv utvikling når det gjelder målsettingene i idrettssatsingen. Dermed gir Ung i Oslo-dataene en mer «opp-løftende» situasjonsbeskrivelse sammenlignet med bildet som tegnes gjennom intervjuene med idrettskretsen og idrettslagene.

Imidlertid skal det understrekes at det er snakk om relativt små endringer i deltakelsesmønstre fra 2015 til 2018, og at det fortsatt er betydelige sosiale forskjeller i idrettsdeltakelsen. Blant annet utgjør andelen idrettsaktive minoritetsjenter fortsatt mindre enn halvparten av andelen idrettsaktive i de andre gruppene, tross økningen på 4,1 prosentpoeng. De svake tendensene til reduserte sosiale forskjeller tilsier altså ikke at målene i «Idrett for alle i Oslo» ikke er relevante. Resultatene våre viser at det er et godt stykke igjen før osloidretten oppnår jevn deltakelse ut fra barn og ungdoms sosiale bakgrunn. Samtidig tyder resultatene på at sosial bakgrunn forklarer en del av, men langt fra hele, forskjellen i idrettsdeltakelse mellom bydelene. At andre forhold forklarer 60 prosent av bydelsforskjellene, peker i retning av store ulikheter i osloklubbens strukturelle og organisatoriske forutsetninger og utfordringer. Dette inntrykket underbygges i intervjuene med idrettslederne.

Samsvar mellom idrettssatsingens virkemidler og idrettslagenes utfordringer

Gjennom kartleggingen har vi undersøkt hva klubbene gjør for å nå målene i idrettssatsingen, og hvilke begrensninger de opplever. Idrettslederne i både «foregangsklubb» og «idrettsløft» meddeler at de, innenfor den kapasiteten de har, gjør det de kan for at ikke barn og unge uteblir av økonomiske grunner. Alle sier at de løser betalingsproblemene til medlemmer som ber om hjelp, i tillegg til at klubbene som oftest har noen lavterskeltilbud som ikke stiller krav til betaling. Idrettslederne forteller også om ulike former for klubbtiltak rettet mot å utjevne sosiale forskjeller i deltakelse, blant annet ved å ha ekstra fokus på å rekruttere jenter, starte opp nye former for aktiviteter, og tilpasse for mangfoldet av sportslige ferdigheter og ambisjoner blant medlemmene sine. De samme formene for begrensninger går igjen hos klubbene i idrettssatsingen, men idrettsløftklubbene forteller jevnt over om større og mer presserende utfordringer enn foregangsklubbene. Idrettsanlegg, arbeidskraft og økonomi (i både klubb og lokalbefolkning) trekkes frem som sentrale begrensninger for klubbens innsats for reduserte kostnader, utvidet idrettstilbud og økt aktivitet.

Vårt tredje hovedpoeng er at de overordnede grepene idrettskretsen tar gjennom «informasjons- og påvirkningsarbeid», «foregangsklubb» og «idrettsløft», i stor grad adresserer de begrensningene og utfordringene idrettslederne skildrer i egen klubb og for osloidretten som helhet. Det første virkemiddelet, «informasjons- og påvirkningsarbeid», innebærer endringer i osloklubbens rammebetingelser som i teorien vil gi heldige utslag for idrettslagene som etterlever den rådende idrettspolitikken for barne- og ungdomsidretten. Disse klubbene, som inkluderer

foregangsklubbene og idrettsløftklubbene, ligger dermed an til å få styrket kapasitet, både økonomisk og på anleggssiden. At idrettskretsen samtidig fokuserer på bevisstgjøring og holdningsendring i idrettslag og særforbund, framstår også å svare på bekymringene som idrettslederne løfter fram i intervjuene. For eksempel kan idrettskretsens grep med å tydeliggjøre «klubben som sjef» svare til idrettslagenes utfordring med at trenernes egne ambisjoner ofte blir førende for hvordan aktivitetene legges opp.

Gjennom det andre virkemiddelet, «foregangsklubb», gir idrettskretsen ekstra støtte og anerkjennelse til idrettslag som etterstreber idealet om «idrett for alle». At foregangsklubberne uttrykker stolthet over posisjonen de er gitt, er et tegn på at «Idrett for alle i Oslo» kan bidra til å heve statusen til breddeidrettslagene. Utpekte idrettslag får dermed en aktiv rolle i idrettssatsingen, og blir mobilisert som støttespillere i idrettskretsens påvirkningsarbeid – både i og utover egen klubb.

Det tredje virkemiddelet, «idrettsløft», svarer til utfordringene som blir skissert av idrettslag i deler av byen med relativt lav idrettsdeltakelse. At det er store forskjeller i osloklubbenes sosioøkonomiske forutsetninger for å gi et godt idrettstilbud adresseres også ved at idrettskretsen kanaliserer mest ressurser til klubber i de svakerestilte områdene av byen. Idrettssatsingen bidrar altså med styrking av idrettsløftklubbens økonomiske og administrative kapasitet, og kompenserer til en viss grad for et krevende utgangspunkt. Samlet framstår idrettssatsingen godt rustet til å forbedre klubbens muligheter for å skape bredere idrettsdeltakelse, få flere «med på laget» i idrettslandskapet i Oslo, og bane veien for større gjennomslag for breddeprioritering og inkluderingshensyn i byens barne- og ungdomsidrett.

Konklusjon

Kartleggingen viser på mange måter at forholdene ligger godt til rette for at «Idrett for alle i Oslo» kan føre med seg økt og bredere idrettsdeltakelse blant Oslos barn og ungdom. Idrettskretsen har allerede klart å involvere idrettslag som forfekter at «idrett for alle», både som prinsipp og i praksis, *skal* være førende for all aktivitet i barne- og ungdomsidretten. Funnene våre tyder på at oppdraget til idrettssatsingens sentrale aktører handler mer om å *forsterke* en positiv utvikling heller enn å *snu* en negativ utvikling. Med dette mener vi at noen flere unge deltar i organisert idrett ved oppstarten av satsingen enn tre år tidligere, og der de sosiale forskjellene er blitt noe mindre. Virkemidlene idrettskretsen benytter er dessuten rigget til sånn at de (i teorien) understøtter klubbene som driver i tråd med den rådende idrettspolitikken og prinsippene i «Idrett for alle i Oslo», og korrigerer klubbene som ikke gjør det. Hvorvidt idrettssatsingen oppfyller intensjonene de har for barne- og ungdomsidretten i Oslo, og hvordan det eventuelt skjer, gjenstår å se når vi videre i evalueringen følger utviklingen fram til 2024.

1. Innledning

De aller fleste som vokser opp i Oslo har i kortere eller lengre perioder vært aktive i en av byens mange idrettslag. Samtidig er det betydelige geografiske variasjoner i idrettstilbudet, det er store sosiale ulikheter knyttet til hvem som rekrutteres til den organiserte idretten, og mange forlater den organiserte idretten når de kommer i ungdomsalderen.

Sosiale ulikheter i idrettsdeltakelse utfordrer idrettens egne målsettinger om å være en inkluderende arena for barn og unge der alle skal kunne oppleve idretts glede. Dette har Oslo Idrettskrets (OIK) tenkt å gjøre noe med. Idrettskretsen har derfor igangsatt en omfattende og langsiktig satsing, «Idrett for alle i Oslo», med mål om å skape et bredt idrettstilbud til alle barn og unge i Oslo, redusere kostnadene for deltakelse og oppnå økt aktivitet.

Satsingen er beskrevet i en handlingsplan med tre elementer (Oslo Idrettskrets 2018). (1) *Informasjons- og påvirkningsarbeid*, som er ment å påvirke idrettslagene til økt fokus på idrett for alle, blant annet ved at idrettskretsen benytter økonomiske tilskudd og fordeling av anleggstid som virkemidler. (2) *Idrettsløft*, som innebærer å styrke driften av utvalgte idrettslag i bydeler der idrettsdeltakelsen er lav sammenliknet med andre deler av Oslo. (3) *Foregangsklubb*, som dreier seg om å få velfungerende klubber til å favne en enda bredere medlemsmasse og motvirke selektivt frafall i ungdomsidretten.

Et viktig spørsmål er om satsingen på sikt fører til ønskede resultater. For å undersøke dette gjennomfører forskningsinstituttet NOVA ved OsloMet i samarbeid med FOBU ved Norges idrettshøgskole en følgeevaluering, der vi følger satsingen fra oppstarten i 2018/2019 og fram til og med 2024. Evalueringen vil gi svar på om satsingen bidrar til bredere idrettstilbud, reduserte kostnader og økt aktivitet for barn og unge i Oslo. Et viktig formål med evalueringen er å få bedre kunnskap om hvilke mekanismer som bidrar til å understøtte målsettingene med prosjektet, og hvilke forutsetninger og betingelser som må være til stede for at man best skal lykkes.

Første fase i evalueringen er en kartlegging av utgangspunktet og forutsetningene for idrettssatsingen. I denne rapporten presenterer vi resultatene fra kartleggingen, basert på data fra ungdomsundersøkelsen Ung i Oslo (2015 og 2018) og intervjuer med idrettsledere som er direkte involvert i idrettssatsingen (utført høsten 2019). Kartleggingen belyser altså ikke perspektiver fra idrettslag som ikke er med i satsingen. Vi gir også en oversikt over deltakelsesmønstre for osloidretten, og redegjør for hvordan idrettssatsingens sentrale aktører vurderer mulighetene for å skape økt og mer mangfoldig idrettsdeltakelse i Oslo. Formålet med kartleggingen er å etablere en grunnlinje som evalueringen senere vil sammenlikne med.

I dette innledningskapittelet vil vi først gi en nærmere beskrivelse av hva «Idrett for alle i Oslo» handler om. Deretter vil vi ha en kort gjennomgang av hva forskningen sier om barn og unges deltakelse i organisert idrett, og hva som er funnet i tidligere prosjekter og evalueringer om idrett og inkludering. Til slutt vil vi redegjøre nærmere for målsettingene med evalueringen, forskningsdesignet, og problemstillingene vi undersøker i denne rapporten.

1.1 «Idrett for alle i Oslo»

Oslo Idrettskrets er et organisasjonsledd i Norges idrettsforbund og olympiske- og paralympiske komité (NIF), og har det overordnede ansvaret for å organisere idrettslagene i Oslo. Hvorav særforbund¹ og særkretser styrer det som angår selve aktiviteten innenfor hver enkelt idrett, har Oslo Idrettskrets ansvaret for idrettslagenes rammebetingelser, deriblant fordeling av kommunale midler og brukstid på kommunens anlegg (Oslo Idrettskrets 2016). Idrettskretsen er også idrettsråd² i Oslo Kommune, og fungerer som idrettslagenes bindeledd opp mot kommunale myndigheter.

Idrettskretsen ønsker at alle som vil skal kunne delta i osloidretten. Kretsen mener at frafallet fra idretten er for stort, og at for mange unge slutter for tidlig, selv blant de som kunne tenke seg å fortsette (Brekke 2018; Oslo Idrettskrets 2016). De viser også til de store sosioøkonomiske forskjellene i deltakelse blant barn og unge i Oslo, og at det i Oslo har utviklet seg tydelige klasseforskjeller i hvilke deler av byen som klarer å opprettholde et velfungerende idrettstilbud og hvor idrettstilbudet står svakere. Idrettskretsen peker på at kostnadene er blitt den største barrieren for deltakelse, blant annet som et resultat av valg idretten selv har tatt gjennom å øke driftskostnadene, og frykter at idretten er i ferd med å bli et tilbud for de med aller mest ressurser. For å motvirke denne utviklingen har idrettskretsen satt opp tre målsettinger for satsingen «Idrett for alle i Oslo»:

1. Å skape et bredt basistilbud til alle barn og unge i Oslo
2. Å redusere kostnadene for deltakelse
3. Å oppnå økt aktivitet

Det skal altså tilrettelegges for at enda flere barn og unge kan drive med organisert idrett, at de blir værende i idretten lenger og at det blir et større mangfold gjennom hele barne- og ungdomsidretten hva gjelder etnisk bakgrunn, kjønn og sosioøkonomisk status.

¹ Et særforbund er et nasjonalt fellesorgan for én bestemt idrett, mens en særkrets/-region er et organisasjonsledd for den spesifikke idretten innen et gitt geografisk område (fylke/region) (Hanstad, 2019).

² Et idrettsråd er et fellesorgan for idrettslagene i en gitt kommune, mens en idrettskrets er et fellesorgan for alle idretter i fylket (Hanstad, 2019). Siden Oslo er både kommune og fylke, er Oslo Idrettskrets også idrettsråd.

Tiltakene i idrettssatsingen er beskrevet i idrettskretsens handlingsplan for 2018 (Oslo Idrettskrets 2018), og er ment å vare i flere år framover. Handlingsplanen inneholder tre deler. Den første delen omfatter «informasjons- og påvirkningsarbeid». Her handler det om å jobbe for å skape en forståelse for målsettingene i satsingen og viktigheten av å skape endring hos ledere i idrettslag, særkretser, regioner og forbund. Denne delen av handlingsplanen omfatter også å se nærmere på bruken av anleggstilgang og økonomiske tilskudd som virkemidler for å få til endringene idrettskretsen ønsker.

Den andre delen har fått betegnelsen «idrettsløft». Her handler det om å styrke klubber i byområder der idrettstilbudet står svakt og der det er utfordringer knyttet til idrettsorganisering og til å etablere stabile tilbud. Målet med denne delen av satsingen er å etablere god idrettslagsdrift, gjerne i samarbeid med kommunale etater, bydeler og skoler. Kretsen vil kunne bidra med økonomisk støtte, hjelp til å utvikle klubben sportslig og administrativt, kompetanseheving og ekstra trenings-tid. Innsatsen skal rettes der behovet er størst. Fire bydeler har til nå blitt valgt av kretsen til å være med på idrettsløft: Bydel Søndre Nordstrand, Bydel Frogner, Bydel Gamle Oslo/Grünerløkka og Romsås. Målsettingen for disse områdene er å etablere god og stabil drift og tilby idrettsaktivitet til alle barn og unge. Idrettsløft forutsetter en forpliktelse på minst tre år per klubb.

Den tredje delen handler om å videreutvikle solide og veldrevne klubber til å ha økt fokus på idrett for alle. At kretsen har kalt denne delen av prosjektet «foregangsklubb», signaliserer et ønske om å etablere samarbeid med klubber som vil gå foran i arbeidet med idrett for alle. Kretsen bemerker at selv om klubbene er velfungerende, er likevel frafallet i ungdomsidretten stort også her. De peker på økt profesjonalisering og økte kvalitetskrav som mulige kostnadsdrivere, som i neste omgang kan bli hindre for de med begrenset betalingsevne, og at det må gis rom for den foreldredrevne, frivillighetsbaserte idretten. Etter en søknadsprosess ble ni klubber valgt ut til å være foregangsklubber våren 2019. Disse klubbene oppfordres til å ta «idrett for alle» på alvor, og tilpasse sin praksis for å unngå sosialt skjev rekruttering og frafall. Her kan det være snakk om endringer og tiltak for å redusere kostnader ved idrettsdeltakelse, men også tiltak der en åpner for ny aktivitet, hindrer tidlig spesialisering, og utformer ungdomstilbud på ungdommens premisser.

Både i «idrettsløft» og «foregangsklubb» står samarbeid med aktører i lokalmiljøet utenom idretten sentralt, deriblant skole og bydel. De konkrete tiltakene utvikles hovedsakelig av hver enkelt klubb i tråd med identifiserte utfordringer og muligheter i deres nærområde. Oslo Idrettskrets har en veiledende og koordinerende rolle ovenfor klubbene, samtidig som de stiller med finansering og forvalter virkemidler tilknyttet blant annet banefordeling.

1.2 Barn og unges deltakelse i organisert idrett

En viktig kontekst for evalueringen er at de aller fleste norske barn og ungdom i en kortere eller lengre periode er innom den organiserte idretten. Nyere forskning

på nasjonalt nivå viser at dette gjelder så mange som 93 prosent av samtlige barn og unge (Bakken 2019). Det har blitt en normal del av den norske barndommen å være med i idrett. Hvor lenge barn og unge blir værende i idretten, varierer likevel mye. Noen slutter mens de fortsatt går på barneskolen, men de fleste (tre av fire) fortsetter å drive med organisert idrett til de har kommet i tenårene. Tenåringsfasen er imidlertid en fase der mange velger å slutte, og så mange som seks av ti av de som har vært med i ungdomsidretten har sluttet før de er blitt 17 – 18 år. Mesteparten av frafallet skjer i perioden fra de er 14 til 16 år (Bakken 2019).

Ifølge nye målinger av fysisk aktivitet blant ungdom, bruker en gjennomsnittlig 15-åring 73 prosent av sin våkne tid på stillesittende eller stillestående aktiviteter (Steene-Johannessen mfl. 2019). Samtidig er det stor variasjon mellom ungdom når det gjelder hvor fysisk aktive de er, og det er påvist at det å drive med trening og konkurranser i et idrettslag spiller en vesentlig rolle for å forstå hvorfor noen ungdom er langt mer fysisk aktive enn andre (Bakken 2019). Dette understreker idrettslagenes betydning i det forebyggende folkehelsearbeidet. I tillegg blir idretten gjerne betraktet som en arena for mestring, moro og sosialt samvær, samtidig som den for mange ungdommer tilbyr en plass i jevnaldersfellesskapet (Strandbu mfl. 2016). Idretten er også et sted for frivilligheten, der foreldre kan engasjere seg i lokalmiljøet og skape nettverk og nye bekjentskaper (Ødegård mfl. 2012).

Derfor er det påfallende at nyere forskning påviser tydelige sosiale skillelinjer i barn og unges idrettsdeltakelse i Norge (Bakken 2019). Ulikhetene knytter seg både til hvor mange som begynner med idrett og driver med idrett som barn, og hvilke ungdommer som slutter med organisert idrett i løpet av barne- og ungdomsårene. Ungdom fra lavere sosiale lag deltar i langt mindre grad i barneidretten i utgangspunktet (Løvgren & Svagård 2019), og har i tillegg langt større sjanse for å slutte, sammenlignet med ungdom fra høyere sosiale lag (Bakken 2019). Oppmerksomhet har blitt rettet mot kostnadsnivået i barne- og ungdomsidretten. Det er nylig blitt påvist store forskjeller mellom idretter og innad i samme idrettsgren, og at kostnadene er høyere i byer og bynære områder enn i distriktene (Oslo Economics, 2020).

For noen kan økonomi være en barriere, men klasseforskjeller i idrettsdeltakelse kan også skyldes ulikheter i prioriteringer, hvor viktig idretten er, eller hvor involverte foreldrene er i barn og unges idrettsdeltakelse (Stefansen mfl. 2018). Også forskjeller i hva slags idrettstilbud som finnes ulike steder vil kunne bidra til klasseforskjeller i hvem som deltar i den organiserte idretten. Når det gjelder kjønn, er det nokså små forskjeller mellom hvor mange gutter og jenter som generelt er innom barne- og ungdomsidretten. Men flere jenter enn gutter slutter fra 14- til 17-årsalderen, noe som betyr at gutter blir værende lenger i idretten enn jentene (Bakken, 2019).

Flere studier viser at ungdom med innvandrerbakgrunn deltar i mindre grad enn ungdom av norskfødte foreldre, og at deltakelsen i organisert idrett er særlig lav blant minoritetsjenter. Forskjellen i idrettsdeltakelse basert på etnisk bakgrunn kan

i hovedsak sees i sammenheng med at rekruttering inn i idretten er langt lavere blant barn med innvandrerbakgrunn enn barn med norskfødte foreldre. Minoritetsungdom er overrepresenterte blant de som aldri har deltatt i organisert idrett, og forskjellen er mer markant blant jenter enn blant gutter. På landsbasis har 32 prosent av minoritetsjentene og 16 prosent av minoritetsguttene aldri vært med, mens for både majoritetsjenter og -gutter er det tilsvarende tallet 6 prosent (Bakken 2019: 41). For guttene er frafallet fra idretten tilnærmet likt på tvers av etnisk bakgrunn, mens det for jenter er et noe større blant de med innvandrerbakgrunn (Bakken 2019).

Også i Oslo er det påvist systematiske sosiale forskjeller i idrettsdeltakelse, der ungdom fra lavere sosiale lag og særlig jenter med minoritetsbakgrunn er underrepresentert (Ødegård mfl. 2016, Strandbu mfl. 2017a, Andersen & Bakken 2018, Bakken 2018). Det er også påvist at idretten står sterkere i de velstående delene av Oslo vest og på Nordstrand og Østensjø enn i områdene Groruddalen, Søndre Nordstrand og indre bydeler (Bakken 2018).

Det er større frafall fra ungdomsidretten enn barneidretten. Et sentralt spørsmål er derfor hva som er grunnene til at ungdom slutter. Forskning viser at for mange handler dette valget om at idretten ikke er like moro å holde på med lenger, men grunnene til å slutte med idrett er ofte sammensatte. Norske studier viser at en del slutter fordi kravene til prestasjoner øker, men også fordi interessene endres og at idretten i økende grad konkurrerer med tiden til skolearbeid og andre fritidsaktiviteter (se Persson mfl. 2019, Seippel 2005, Ødegård mfl. 2016). Samtidig har økonomiske forhold i de siste årene fått økt forklaringskraft hva gjelder sosialt skjev idrettsdeltakelse (Strandbu mfl. 2017b). Økonomi som barriere har blitt satt i sammenheng med deltakelseskostnader, men også med sportslig profesjonalisering i ungdomsidretten og økte forventninger til foreldres idrettsrelaterte ressursbruk. Det pekes på at en medfølgende alvorliggjøring av idretten kan utgjøre en grunn til at en del ungdom ikke lenger finner seg til rette i idretten (Strandbu mfl. 2017b). Det er imidlertid ikke gitt at grunnene til at ungdom slutter befinner seg i ungdomsidretten. Måten aktiviteten organiseres på i barneidretten vil også spille inn i beslutningen om å fortsette eller slutte med organisert idrett når barna blir eldre.

1.3 Andre prosjekter og evalueringer om idrett for alle

Sosiale ulikheter knyttet til deltakelse i organisert idrett er ingen ny problemstilling, og det har også tidligere blitt igangsatt en rekke prosjekter med mål om bredere inkludering i idrett på tvers av klasse, kjønn og etnisk bakgrunn. Slike satsinger danner et viktig bakteppe for evalueringsprosjektet, slik som for eksempel tilskuddsordningen «Storbytiltak» (1993 – 2004) og etterfølgeren «Inkludering i idrettslag» (2005 – 2009), som ble iverksatt etter vedtak i Stortinget. Målet var å motvirke inaktivitet blant barn og unge i storbyene, med tiltagende fokus på minoriteter og lavinntektsfamilier i løpet av prosjektperioden (Nødland og Vassenden, 2011). Ordningen med tilskudd til lokale lag og foreninger (LAM) er et annet eksempel, som har til hensikt å skape økt idrettsaktivitet på lokalt plan, blant annet

gjennom å holde kostnadene for deltakelse nede (Oslo Economics 2018). Også utenfor Norge har det vært igangsatt større satsinger med mål om å skape en mer inkluderende idrett, som for eksempel det svenske Handslaget (2004 til 2007) og Idrottslyftet (2007 til 2011) (Karp mfl. 2014).

Flere av disse satsingene har vært gjenstand for evaluering og forskning, der man blant annet har fått identifisert en del av de utfordringene som idrettssatsinger med mål om integrering og bredere deltakelse møter. Enkelte av evalueringene peker på at tilskuddsordninger har bidratt til å skape økt idrettsaktivitet og til systematisering av idrettslagenes arbeid med integrering og inkludering (Nødland og Vassenden 2011, Oslo Economics 2018). Evalueringene peker også på noen kritiske områder, blant annet at selve søknadsprosessen kan bidra til reproduksjon av den rådende ressursfordelingen i idretten, dersom de største og mest ressurssterke klubbene og lokalsamfunnene blir tildelt de største summene (Åkesson 2007). Det påpekes også at tilskuddsordningene ikke nødvendigvis fører til store endringer i måten ordinære idrettsaktiviteter innrettes og drives på (Karp mfl. 2014). Selv om de undersøkte tilskuddsordningene har gitt økt idrettsaktivitet, skyldes dette først og fremst en økning via særskilte tiltak og lavterskelaktiviteter, og ikke på grunn av flere nye deltakere i den ordinære aktiviteten (Karp mfl. 2014, Nødland og Vassenden 2011).

Videre viser studier av minoriteters deltakelse i frivillige organisasjoner at det er barrierer på ulike nivåer og at disse må sees i sammenheng (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2016, Ødegård m.fl. 2012). På individnivå kan barrierer blant annet knyttes til barn og unges egne interesser, hvor god råd familiene har, hvor godt språket beherskes, prioritering av skolearbeid eller religiøs tilhørighet. På organisasjonsnivå er det viktig å se på organisasjonens ressurser, organisasjonskultur, styremedlemmers kompetanse og interesser, rekrutteringsmetoder- og arenaer og tilpasning av aktiviteter til ulike grupper. På det man kan kalle systemnivå, vil infrastruktur, politiske og strategiske føringer på kort og lang sikt, befolkningssammensetning, lokale myndigheters rolle og koordinering mellom ulike aktører i lokalmiljøet være faktorer som kan fremme eller hemme deltakelse. I vårt forskningsdesign studerer vi alle disse nivåene, og undersøker hvordan faktorer på individnivå, organisasjonsnivå og systemnivå spiller sammen.

1.4 Evalueringen – målsettinger og design

Målet med NOVAs evaluering av «Idrett for alle i Oslo» er todelt. For det første er det et mål å identifisere virkninger av idrettssatsingen. Et overordnet spørsmål er, i hvilken grad oppnår idrettssatsingen målene om bredere idrettstilbud, reduserte kostnader og økt aktivitet? For det andre søker vi gjennom evalueringen svar på hvilke mekanismer som bidrar til å understøtte målsettingene i idrettssatsingen. Vi spør, hvilke forutsetninger og betingelser må være tilstede for at man best skal lykkes med å oppnå «idrett for alle»?

Gjennom evalueringen studerer vi hvordan tiltakene som blir igangsatt fungerer i praksis og om de bidrar til idrettssatsingens målsettinger. I vår tolkning, handler et

breddet basistilbud om mulighetene for å ha et godt tilbud der man bor, særlig i områder hvor dette ikke tidligere har vært tilfelle, men også om mulighetene til å kunne velge mellom flere forskjellige aktivitetsformer. Målet om reduserte kostnader anser vi for å først og fremst dreie seg om økonomiske kostnader knyttet til å delta i organisert idrett. Den siste målsettingen, å oppnå økt aktivitet, tolker vi som et mål om at flere barn og unge rekrutteres inn i idretten, at flere skal bli værende i idretten over lengre tid (reduisert frafall) og at det blir mindre sosiale og geografiske forskjeller i deltakelsen. Evalueringen belyser altså hvorvidt idrettskretsen, gjennom «Idrett for alle i Oslo», lykkes med å skape bredere idrettsdeltakelse blant barn og unge over en lengre tidshorison. Vi skiller mellom betingelser på systemnivå, organisasjonsnivå og individnivå og studerer hvordan disse virker sammen. Likevel er hovedfokuset på hvordan idrettssatsingen fortoner seg i idrettsklubben. Dette innebærer at vi studerer idrettsaktiviteter i klubbene og organisasjonsmessige prosesser i klubben tilknyttet idrettssatsingen. Samarbeid mellom idrettsklubb og andre aktører i lokalmiljøet, deriblant lokale myndigheter, skole og frivillige organisasjoner, er også et sentralt tema.

For å besvare forskningsspørsmålene foretar vi en prosess- og virkningsevaluering, der vi tar i bruk og kombinerer kvalitative og kvantitative metoder. Det kvalitative arbeidet baserer seg på intervjuer med aktører involvert i idrettssatsingen, deltakende observasjon av idrettsaktivitet og dokumentgjennomgang. Intervjuer vil bli foretatt med personer i ulike roller i idretten, som ledere og ansatte på klubbnivå og i Oslo Idrettskrets, barn/ungdom som deltar, deltakeres foreldre og frivillige. Vi vil henvende oss til lokale myndigheter, skole, frivillige organisasjoner, fritidsklubber og frivillighetssentraler for å intervju samarbeidspartnere og andre sentrale aktører i lokalmiljøet. Det vil samtidig være aktuelt å høre med barn og unge som ikke deltar og/eller deres foreldre, for å få mer innsikt i begrunnelser for å ikke være med i idretten. Evalueringen vil også basere seg på en gjennomgang av relevante dokumenter, deriblant handlingsplaner, søknader og strategier.

De kvantitative analysene tar utgangspunkt i undersøkelsen Ung i Oslo (2015, 2018, 2021 og 2024), som finansieres av Oslo Kommune og Helsedirektoratet. Dette er en spørreundersøkelse til ungdom i 13 til 19-årsalderen med høy svarprosent (73 prosent), som inneholder en rekke selvrapporterte mål om idrettsdeltakelse og fysisk aktivitet så vel som sosiodemografiske kjennetegn og geografiske opplysninger om hvor i Oslo ungdom bor (på bydelsnivå og delbydelsnivå). Ung i Oslo kan også brukes til å lære mer om ungdom som ikke deltar i organisert idrett, for eksempel deres generelle tilknytning til lokalmiljøet og hvorvidt de rammes av ulike former for utenforskap. Data fra 2015- og 2018-undersøkelsen, der 24 000 unge i alderen 13 til 18/19 år deltok, vil fungere som et sammenligningsgrunnlag for tilsvarende undersøkelser som gjennomføres i 2021 og 2024.

På denne måten kan vi beskrive utviklingstrekk i idrettsdeltakelse – for Oslo som helhet og i ulike undergrupper. Denne metodekombinasjonen gjør det mulig å danne et bilde av både idrettssatsingens virkninger og hvilke betingelser i lokalmiljøet, idretten og målgruppen som er med på å skape bred og vedvarende

idrettsdeltakelse. Det forventes at vi på denne måten bidrar til et styrket kunnskapsgrunnlag for å iverksette tiltak som reduserer sosial ulikhet i barn og unges idrettsdeltakelse.

Evalueringens fire faser

Evalueringen har en forholdsvis lang varighet (2019–2024) og blir gjennomført i ulike faser. Denne rapporten utgjør rapporteringen fra Fase 1 – kartleggingsfasen. I denne fasen har vi gjennomgått relevante dokumenter fra Oslo Idrettskrets og statistikk fra Ung i Oslo 2015 og 2018, kartlagt hvilke klubber og områder som er valgt ut og hvilke tiltak som allerede er igangsatt. Vi har gjennomført intervjuer med sentrale aktører bak satsingen i Oslo Idrettskrets, samt med idrettsledere fra idrettslag valgt som foregangsklubb og klubber innenfor idrettsløft. Målet med kartleggingsfasen er å etablere en tilstandsbeskrivelse av osloidretten, satsingen og de involverte klubbene. Evalueringen vil senere bruke resultatene fra kartleggingen som et sammenlikningsgrunnlag for å se på endringer over tid, med henblikk på de tre målene som er satt for «Idrett for alle i Oslo».

Fase 2 og 3 utgjør en prosessevaluering der vi studerer et knippe foregangsklubber og områder med idrettsløft, inkludert deres samarbeidsinstanser. Noen foregangsklubber og områder med idrettsløft vil bli valgt ut i fase 2 og vil bli supplert med ytterligere noen i fase 3. Erfaringer og funn fra fase 2 sammenfattes i en rapport og bidrar til å danne grunnlag for å velge hvilke klubber og områder som skal følges i fase 3. Disse utgjør evalueringens analyseenheter («case»), og vil bli fulgt gjennom intervensjonsperioden, det vil si så lenge tiltaket finner sted. Vi vil sørge for geografisk og sosioøkonomisk spredning blant klubbene som velges ut for å reflektere og muliggjøre analyse av hvordan en by preget av sterke sosioøkonomiske skiller gir ulike forutsetninger for idrettsdeltakelse. Målet med disse to fasene er å få en forståelse av prosess gjennom å innhente erfaringer som gir innsikt i hvordan satsingen arter seg i praksis, både på klubbnivå og i de geografiske områdene for satsingen.

I fase 4 vil vi oppsummere de langsiktige virkningene av satsingen og gi en overordnet analyse av hvilke forutsetninger som bør være tilstede for å oppnå de målene en har satt seg i satsingen. Det vil også gis anbefalinger for det videre arbeidet med å gi enda flere barn og unge sjansen til å delta i osloidretten.

1.5 Rapportens problemstillinger

I denne rapporten presenterer vi resultatet av prosjektets fase 1 (kartlegging), som skal gi et bakteppe for den videre evalueringen. De konkrete problemstillingene som blir belyst er:

1. Hva er statusen for barn og unges idrettsdeltakelse i osloidretten før oppstarten av «Idrett for alle i Oslo»? Hvor mange unge deltar i organisert idrett – og hvilke ulikhetsmønstre finnes i deltakelsen?

2. Hvilke hensikter har idrettskretsen med idrettssatsingen, og hva ønsker klubbene å oppnå ved å være med?
3. Hvordan beskriver idrettskretsen og klubbene problemene man skal løse gjennom «Idrett for alle i Oslo»?
4. Hvilke løsninger mener idrettskretsen og klubbene vil fungere, og på hvilken måte?

Den første problemstillingen blir belyst ved surveydata fra Ung i Oslo 2015 og 2018 og medlemsstatistikk fra Oslo Idrettskrets. De siste tre problemstillingene belyses gjennom intervjuer på krets- og klubbnivå i osloidretten. I avslutningskapittelet diskuterer vi problemstillingene opp imot rapportens formål om å kartlegge utgangspunktet og vurdere forutsetningene for at idrettssatsingen skal gi økt og bredere idrettsdeltakelse blant barn og unge i Oslo.

1.6 Rapportens struktur

I kapittel to beskriver vi datamaterialet som vi bruker i denne rapporten. Her vil vi redegjøre for valg av metode, hvordan vi rekrutterte informanter og hvordan vi har gått fram i intervjuene.

I kapittel tre gir vi, basert på Ung i Oslo-materialet, en oppdatert analyse av hvor mange som deltar i ungdomsidretten i Oslo i 2018, det vil si i forkant av oppstarten av «Idrett for alle i Oslo». Vi vil undersøke om idrettsdeltakelsen varierer med ungdommenes alder, kjønn, innvandrerbakgrunn, sosioøkonomiske familiestatus og hvor i Oslo ungdom bor. Vi vil også gi et bilde av mulige endringer i årene før idrettssatsingen startet. I kapittelet vil vi også ha en kort gjennomgang av medlemsstatistikken for barn og unge som er med i osloidretten.

I kapittel fire, fem og seks presenterer vi resultatene fra intervjuer med ledere i henholdsvis Oslo Idrettskrets, i idrettslag som er valgt ut som foregangsclubber og i idrettslag som er med i idrettsløft. De tre kapitlene har samme struktur, der vi presenterer en analyse av hva de ulike lederne oppfatter som motiver for satsingen og hva klubbene håper å oppnå, hvilke problemer satsingen antas å løse og hva slags løsninger kretsen og klubbene mener vil fungere.

I et siste avsluttende kapittel oppsummerer og diskuterer vi hovedfunnene fra kartleggingen, og peker ut en videre retning for evalueringen.

2 Data og metode

I dette kapittelet vil vi beskrive datagrunnlaget som er brukt i kartleggingen. Rapporten baserer seg på både (kvalitative) intervjudata og (kvantitative) spørreskjemadata. Det kvalitative arbeidet utgjør hovedgrunnlaget, og omfatter intervjuer med aktører på klubb- og krets nivå som er direkte involvert i idrettssatsingen. Spørsmål om idrettsdeltakelse og sosioøkonomiske forskjeller blir undersøkt gjennom kvantitative analyser av data fra Ung i Oslo-undersøkelsene. Relevante dokumenter fra både Oslo Idrettskrets og Oslo Kommune, inkludert handlingsplaner, strategier områdebeskrivelser (for idrettsløft) og situasjonsbeskrivelser (for foregangsklubb) har også vært viktige datakilder for rapporten.

2.1 Intervjudata

Utvalg og rekruttering

Klubbene som er direkte involvert i «Idrett for alle i Oslo» utgjør primærutvalget for kartleggingen. Datamaterialet består av ni intervjuer i foregangsklubber, ti i klubber omfattet av idrettsløft (av elleve) og i tillegg tre intervjuer med sentrale personer for idrettssatsingen i Oslo Idrettskrets. Til sammen deltok 15 menn og 9 kvinner i de 22 intervjuene.

Oslo Idrettskrets ga forskerteamet kontaktopplysninger til de involverte klubbene, og informerte klubbene per epost om at de kom til å motta en intervjuforespørsel fra NOVA/NIH. Forskerne sendte så ut en epost til alle klubbene, og opp til to skriftlige påminnelser ved uteblitte svar. Alle unntatt én klubb hadde anledning til å delta på intervju. Klubben som avsto forespørselen befant seg i et idrettsløftområde hvor vi holdt intervju med tre andre klubber.

Som regel var intervjuet med én person fra klubben, mens to klubber stilte med to representanter. Intervjudeltakeren foreslo tid og sted for intervjuet. Omtrent halvparten ble holdt på klubbhus, ett ble holdt hjemme hos idrettslederen, og resterende ble holdt på et kontor- eller møtelokale ved NOVA (OsloMet) eller intervjudeltakerens arbeidssted.

Forskeren brukte en semistrukturert intervjuguide, som tok for seg alle fasene av «Idrett for alle i Oslo» – fra bakgrunn og oppstart, via pågående status og tiltak, til forventninger og planer for prosjektet framover. Tre versjoner av intervjuguiden ble utformet slik at den var tilpasset hver aktørgruppe. For eksempel fikk idrettskretsen flere spørsmål om den overordnede idrettssatsingen, mens fokuset for klubbintervjuene var rettet mest mot klubben og dens nærmiljø. De fleste intervjuene varte rundt halvannen time (fra 1t, 15 min til 2t 30 min). De ble tatt opp med digital opptaker og transkribert ordrett i sin helhet av forskeren. Forskeren skrev også notater snarest mulig etter hvert intervju.

Analyse

Intervjuene ble i første omgang analysert hver for seg, og så på gruppenivå for hver aktørgruppe (idrettskrets, foregangsklubber og idrettsløftklubber). Analysen var guidet av forskningsspørsmålene og tok for seg tre hovedtemaer: motivasjon, problembeskrivelse og løsninger. I neste steg ble funnene studert med blick for likheter og forskjeller mellom hver aktørgruppe. I framskrivningen av analysen la vi vekt på hovedtrekk ved intervjuene. Sitatene er ment å illustrere og forsterke sentrale poeng.

2.2 Ung i Oslo

Ung i Oslo-undersøkelsen er en del av Ungdata-undersøkelsene, der ungdom over hele landet svarer på et standardisert spørreskjema som omfatter svært mange områder av ungdoms liv, herunder spørsmål om idrettsdeltakelse. Ung i Oslo er blitt gjennomført fem ganger siden 1996. Undersøkelsene kan blant annet brukes til å få en oversikt over hvor mange som deltar i organisert idrett, og hvorvidt deltakelsen varierer med ungdommenes bakgrunn og bosted. I analysene i denne rapporten baserer vi oss primært på resultatene fra undersøkelsen som ble gjennomført i februar og mars 2018, men også på studien fra 2015.

I disse to undersøkelsene deltok elever fra 8. trinn til Vg3 på nesten samtlige av byens ungdomsskoler og videregående skoler. Svarprosenten er høy, og undersøkelsene gir et godt statistisk grunnlag for å analysere forskjeller og likheter mellom bydeler og mellom ungdom med ulik sosial bakgrunn. At vi har data på to tidspunkter før satsingen ble igangsatt er en fordel, siden det ikke bare gir grunnlag for å si noe om situasjonen rett før evalueringen ble igangsatt, men også om mulige utviklingstrekk i årene før satsingen startet. Detaljer om undersøkelsen finnes i hovedrapporten fra studien (Bakken 2018).

Måling av deltakelse i organisert idrett

Som hovedindikator på deltakelse i organisert idrett, bruker vi et spørsmål som kartlegger hvor ofte ungdom «trener eller konkurrerer i idrettslag». Spørsmålet er stilt sammen med andre spørsmål om trening, herunder trening på egen hånd, trening i treningsstudio og andre former for organisert trening. I spørreskjemaet blir ungdommene bedt om å krysse av for om de trener «aldri», «sjelden», «1–2 ganger i måneden», «1–2 ganger i uka», «3–4 ganger i uka» eller «minst 5 ganger i uka». I denne undersøkelsen definerer vi de aktive i organisert idrett som de som krysser av for at de minst trener eller konkurrerer i et idrettslag 1–2 ganger i måneden. De aller fleste av disse er med på ukentlig basis og trener eller konkurrerer flere ganger i uka. Dette spørsmålet er stilt på identiske måter i undersøkelsen i 2015 og 2018.

I tillegg bruke vi noen spørsmål som i større grad fanger opp den enkeltes idrettslagshistorikk. Dette er spørsmål som kun var med i undersøkelsen i 2018, og som var plassert rett etter spørsmålene om trening: «Har du noen gang vært med i et idrettslag eller i en idrettsklubb?» Svaralternativene er (1) «nei», (2) «ja,

men jeg sluttet på barneskolen», (3) «ja, men jeg sluttet på ungdomsskolen», (4) «ja, men jeg sluttet på videregående» og (5) «ja, og jeg er fortsatt med». Svaralternativ (4) var kun med i spørreskjemaet som ble brukt for elevene på videregående.

Gjennom å beregne hvor mange som svarer «ja» på dette spørsmålet, får vi et mål på hvor mange som har vært innom organisert idrett en eller annen gang gjennom oppveksten. Dette målet gir en overordnet indikator på rekrutteringen til idrettslagene, men sier lite om hvor lenge den enkelte har vært med eller hvor aktive de har vært.

Dernest kartlegger vi hvor mange som har vært med i ungdomsidrett. Dette målet er definert som andelen som svarer at de har vært med i et idrettslag etter at de begynte på ungdomsskolen.

En tredje indikator handler om de som slutter i ungdomsidretten. Denne indikatoren viser hvor mange som har sluttet i prosent av alle de som en eller annen gang har vært med i organisert idrett etter at de begynte på ungdomsskolen.

En nærmere analyse av svarene på dette spørsmålet, viser at en god del av de som krysset av for at de har sluttet i et idrettslag også har svart at de trener eller konkurrerer i et idrettslag minst et par ganger i måneden. Disse svarene er i utgangspunktet inkonsistente og kan skyldes ulike forhold. Vår tolkning er likevel at den tilsynelatende inkonsistensen i hovedsak er uttrykk for at det faktisk er logisk mulig at noen både har sluttet i et idrettslag og at de fortsatt er med. Dette vil for eksempel kunne gjelde de som har sluttet med én idrett og begynt i en annen. Men det kan også gjelde de som tidligere har vært med i flere idretter og som har sluttet i én av dem. Siden svaralternativene «sluttet» blir presentert før svaralternativet «er fortsatt med», kan det være at noen av de som både har sluttet og som fortsatt er med, har krysset av for det første alternativet som kommer opp. Ut fra dette resonnementet har vi valgt å la avkryssingen på spørsmålet «hvor ofte ungdom trener eller konkurrerer i et idrettslag» overstyre avkryssingen «sluttet» på spørsmålet om de noen gang har vært med i et idrettslag. Totalt har 3,3 prosent av utvalget både krysset av for at de trener/konkurrerer i idrettslag og at de har sluttet. I analysene regnes disse som aktive i idrettslag.

Bosted og sosial bakgrunn

Alle ungdommene ble i undersøkelsen spurt om hvilken bydel de bor i. I spørreskjemaet ble det presentert en liste over alle bydelene i Oslo, og ungdommene ble bedt om å velge den bydelen de bor i. Ett av svaralternativene var «jeg bor ikke i Oslo». De som svarte dette er holdt utenfor alle analysene. En mindre gruppe på én prosent svarte ikke på spørsmålet om bydelstilhørighet. Disse er ikke med i analyser av bydelsforskjeller, men inkludert i andre analyser.

Som indikator på ungdommenes sosiale bakgrunn, bruker vi et mål på familiens sosioøkonomiske status (SØS). Målet fanger opp ulike former for ressurser som ungdom har tilgang til gjennom foreldrene sine, og er basert på opplysninger om

fars og mors utdanningsnivå, antall bøker og datamaskiner hjemme, hvor mange biler familien har, om de har eget soverom og om de har reist på ferie med familien sin det siste året. Ut fra summen av svarene, blir hver enkelt kategorisert i tre ulike sosioøkonomiske statusgrupper. Gruppene er konstruert slik at de utgjør tre like store grupper når vi ser alle ungdommene i datamaterialet under ett. Dette målet viser seg å henge sammen med mange forhold i ungdommers liv og er validert opp mot blant annet ungdommers skoleresultater (se Bakken, Frøyland, & Sletten, 2016).

Innvandrerbakgrunn er kartlagt gjennom spørsmål om hvor foreldrene er født. Alle som svarte at begge foreldrene er født utenfor Norge er definert som «ungdom med innvandrerbakgrunn». Gruppen «ungdom med norskfødte foreldre» utgjøres av alle som har én eller to foreldre som er født i Norge. De aller fleste ungdom med innvandrerbakgrunn er født og oppvokst i Norge, og bare rundt 15 prosent flyttet til landet som tenåring. Flertallet av foreldrene med innvandrerbakgrunn kommer fra land som Pakistan, Somalia, Sri Lanka, Marokko, Irak, Vietnam, Tyrkia, Filippinene, Polen og Afghanistan. I materialet omfatter unge med innvandrerbakgrunn 34 prosent av alle ungdommer. Tallet er noe lavere enn befolkningstall fra SSB, som viser at 38 prosent av alle personer i alderen 13–19 år i Oslo hadde to foreldre født i utlandet (tall hentet fra Statistikkbanken, www.ssb.no). I teksten bruker vi noen ganger ungdom med innvandrerbakgrunn, andre ganger minoritetsgutter og minoritetsjenter. I begge tilfeller refererer det altså til unge som har to utenlandsfødte foreldre.

Vekting av datamaterialet

For å få gjennomført en god og relevant sammenlikning av idrettsdeltakelsen i de ulike bydelene, er det viktig at ikke alderssammensetningen varierer for mye. I materialet viser det seg at det i enkelte bydeler er noen flere yngre ungdommer enn det vi skulle forvente, mens andre bydeler har en viss overrepresentasjon av eldre ungdommer. Siden idrettsdeltakelsen synker mye gjennom tenårene, kan slike forskjeller i alderssammensetningen, bidra til å påvirke deltakelsestallene. Bydeler med litt flere eldre ungdommer vil således kunne framstå med en lavere deltakelse relativt sett til bydeler der utvalget er yngre. Måten vi har løst dette på er å vekte utvalget slik at alderssammensetningen er lik i alle bydeler. Det betyr at i bydeler med flere yngre ungdommer enn forventet vektet de yngste noe ned og de eldste noe opp. I bydeler med overrepresentasjon av eldre ungdommer gjøres det motsatte. Vi har også valgt å vekte 2015-dataene slik at aldersfordelingen i hver av bydelene dette året er identisk med aldersfordelingen i 2018. Å vekte utvalget vil dermed sikre et bedre sammenlikningsgrunnlag mellom bydelene og over tid. I framtidige analyser vil vi foreta tilsvarende vektinger med utgangspunkt i aldersfordelingen for 2018. Andelen gutter og jenter varierer ikke mellom bydelene, og det er derfor ikke vektet etter kjønn.

2.3 Personvern og etiske hensyn

Evalueringen av «Idrett for alle i Oslo» er som prosjekt godkjent av NSD, og vi har fulgt OsloMets regler og prosedyrer for personvern og datalagring. For den kvalitative delen av datainnsamlingen ble informert samtykke innhentet i forkant av intervjuet.

Representantene for foregangsklubbene er gitt de individuelle kodene «FK 1», «FK 2» osv. Tilsvarende henvises det til intervjudeltakerne tilknyttet idrettsløftklubbene som «IK 1», «IK 2» osv. I teksten har vi brukt «idrettsleder» eller «klubbleder» om intervjudeltakerne fra idrettslagene. I hovedsak er det da snakk om daglig leder eller styreleder men, ved noen tilfeller, en annen sentral rolle i klubben. For å sikre at sitatene ikke er personidentifiserbare har vi for kapittel fire, som er basert på intervjuer med kun tre personer, valgt å ikke tildele sitatene individuelle koder. Det bidro til vurderingen at alle de tre intervjudeltakerne optrådte som representanter for Oslo Idrettskrets og var samstemte hva gjaldt de sentrale analysetemaene. Alle sitatene i rapporten er lettere redigert av hensyn til anonymisering og lesbarhet. Oslo Idrettskrets har gitt innspill til et første utkast av rapporten.

Ung i Oslo-undersøkelsen er gjennomført etter retningslinjer fra Datatilsynet, som har gitt konsesjon til å samle inn og oppbevare dataene.

3 Idrettsdeltakelse blant barn og unge i Oslo

I dette kapittelet gir vi en oversikt over hvor mange som deltar i organisert idrett i Oslo. Målet er gi en statusbeskrivelse av barn og unges deltakelse i osloidretten før den store satsingen på «Idrett for alle i Oslo» startet. Resultatene vil bli brukt som et sammenlikningsgrunnlag, når vi senere i evalueringsprosjektet skal gi oppdaterte situasjonsbeskrivelser etter hvert som satsingen har blitt implementert.

Hovedfokuset er på ungdom. Grunnen er at vi gjennom ungdomsundersøkelsene Ung i Oslo har omfattende data om ungdoms deltakelse i idrett, som gir et godt grunnlag for å evaluere satsingen. Gjennom denne undersøkelsen får vi oversikt over hvor mange som deltar i organisert idrett, hvor mange som har deltatt tidligere og hvor mange som har sluttet. Vi har også data som kan si noe om utvikling over tid og om idrettsdeltakelsen varierer etter ungdommenes kjønn, alder, innvandrerbakgrunn, familiens sosioøkonomiske status og hvor i byen de bor. Undersøkelsen er siste gang gjennomført i 2018, og er planlagt gjennomført i 2021 og 2024.

Vi starter imidlertid med å gi en oversikt over medlemstall basert på innmeldinger fra idrettslagene til Norges Idrettsforbunds sentrale register. På denne måten kan vi få et bilde av hvor mange idrettslag barn og unge er medlem av, og hvor mange medlemskap som finnes i de aktuelle aldersgruppene. En utfordring med medlemstallene er at statistikken ikke skiller mellom personer, siden det er kun medlemskap som er registrert. Barn og unge kan ha flere medlemskap, og man kan derfor ikke legge medlemstallene til grunn for å si noe om hvor mange som er rekruttert inn i idretten. Det er også en utfordring at medlemstallene ikke kan si noe presist om hvor aktive barn og unge er. Det er heller ikke mulig gjennom medlemsstatistikken å gi et presist bilde av hvordan idrettsdeltakelsen varierer med hvor barna og ungdommene bor i Oslo, siden statistikken kun registrerer hvor idrettslaget har sin tilhørighet og ikke hvor de enkelte medlemmene bor. Det er også verdt å merke seg at idretten selv har gått ut med at medlemssystemet ikke nødvendigvis har tilstrekkelig kvalitet fordi økonomiske ordninger som gir støtte per medlem gir incentiver til å overrapportere antall medlemmer.

3.1 Medlemstall for barn og unge i osloidretten

Statistikken fra Oslo Idrettskrets viser at det ved utgangen av 2018 var i overkant av 100.000 medlemskap³ blant barn og unge i alderen 0–19 år. Medlemskapene fordeler seg for øvrig på totalt 406 idrettslag, noe som i seg selv sier noe om mangfoldet. Mange av idrettslagene er sær-idrettslag, som kun organiserer én enkelt idrett. Men det finnes også en rekke fleridrettslag i Oslo, som aktiviserer barn og unge i ulike idretter.

³ I dette tallet har vi sett bort fra medlemmer i Skiforeningen, siden dette ikke er et ordinært idrettslag. Skiforeningen står alene for 14.591 medlemskap for barn og unge under 20 år.

Størrelsen på idrettslagene varierer svært mye. Nummer én på lista er Oslo Turnforening med 3.768 medlemmer under 20 år. Tar vi med klubber med mer enn 2.000 barne- og ungdomsmedlemmer – Heming, Njård, Lambertseter Svømmeklubb, Kjelsås, Ski- og fotballklubben Lyn og Oslo Idrettslag Svømming – omfatter dette totalt 20 prosent av medlemskapene til barn og unge i Oslo. Hvert femte medlemskap er med andre ord knyttet opp mot de sju største idrettslagene. Utvider vi listen til de 29 største idrettslagene, tilhører halvparten av alle medlemskapene disse klubbene. De 100 største klubbene har 80 prosent av medlemskapene. Det betyr at det er mange idrettslag med relativt få barn og unge som er medlem. Rundt 70 idrettslag har 10 eller færre medlemskap i alderen under 20 år.

57 prosent av medlemskapene for barn og unge er registrert på aldersgruppen 6–12 år. Dette utgjør 67.949 medlemskap. Sett på bakgrunn av at det i 2018 var bosatt i overkant av 50.000 barn i denne aldersgruppen i Oslo, betyr det at hvert barn i denne aldersgruppen i gjennomsnitt har 1,35 medlemskap. Tilsvarende tall for ungdom i alderen 13–19 år er 40.485 medlemskap, det vil si i gjennomsnitt 0,93 medlemskap per ungdom. Barn under 6 år utgjør færre enn ti prosent av alle medlemskap. I Oslo er det registrert 0,22 medlemskap per barn i denne aldersgruppen.

Tabell 3.1 Medlemskap registrert i idrettslag som tilhører Oslo idrettskrets. Antall medlemskap og gjennomsnittlig antall medlemskap per innbygger. Kjønn og totalt. Tall per 31.12.2018

	Antall medlemskap			Antall medlemskap per innbygger		
	Gutter	Jenter	Totalt	Gutter	Jenter	Totalt
Alder						
0–5 år	5 807	5 436	11 243	0,22	0,22	0,22
6–12 år	37 631	30 318	67 949	1,47	1,22	1,35
13–19 år	23 711	16 774	40 485	1,08	0,79	0,93
Totalt	67 149	52 528	119 677	1,47	1,22	1,35

Fra seksårsalderen er det registrert flere medlemskap per person blant gutter enn blant jenter. Man kan ikke lese ut av tallene om disse kjønnsforskjellene er en konsekvens av at flere gutter er rekruttert inn i idrettslagene, eller om det skyldes at det er flere gutter enn jenter som driver med flere idretter. Det er også mulig at det skyldes en kombinasjon.

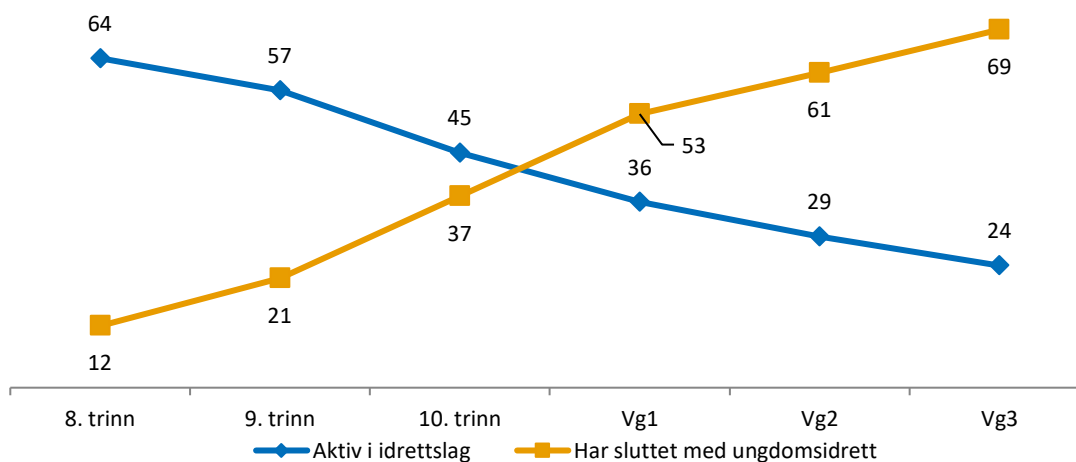
3.2 Ung i Oslo

I Ung i Oslo-studiene er ungdom selv blitt spurt om de er med i idrettslag. Datamaterialet gir derfor muligheter til å finne ut hvor mange som deltar i idretten, og om deltakelsen varierer med ungdommenes bakgrunn og bosted. I de analysene som vi foretar oss her, baserer vi oss primært på resultatene fra den siste undersøkelsen, som ble gjennomført i februar og mars 2018, men også på studien fra 2015. Se for øvrig kapittel to for mer detaljer om undersøkelsen og om hvordan de ulike indikatorene på idrettsdeltakelse er målt.

Resultatene viser at 90 prosent av samtlige ungdommer i Oslo har vært innom organisert idrett en eller annen gang gjennom oppveksten. 73 prosent har vært med etter at de begynte på ungdomsskolen. 45 prosent av alle som deltok i undersøkelsen rapporterer at de for tiden er aktive i idrettslag, det vil si at de trener eller konkurrerer på månedlig eller ukentlig basis. 30 prosent er svært aktive og trener tre eller flere ganger i uka.

Både andelen som er aktivt med i et idrettslag og andelen som har sluttet i ungdomsidretten varierer mye med alder. Figur 3.1 viser at andelen aktive går ned fra 64 prosent blant elevene på 8. trinn til 24 prosent på Vg3. Den gule linjen viser andelen som har sluttet med organisert idrett etter at de begynte på ungdomsskolen. Allerede i 8. trinn har 12 prosent sluttet. Dette betyr at hver åttende av de som er med over i ungdomsidretten har sluttet helt i starten. Andelen som har sluttet øker for hvert år ungdommene blir eldre, og når ungdommene nærmer seg slutten av videregående, har 69 prosent sluttet. Frafallet skjer nokså jevnt gjennom hele tenårene, men er størst i perioden fra 9. trinn til Vg1, det vil si når ungdommene er mellom 14 og 16 år.

Figur 3.1 Andel aktive i idrettslag og andelen som har sluttet etter at de begynte med ungdomsidrett – etter klassetrinn. Ung i Oslo 2018. N=21 397

Kjønn og innvandrerbakgrunn

Tabell 3.2 viser hvilken betydning kjønn og innvandrerbakgrunn har for ungdoms deltakelse i organisert idrett. Idretten står klart sterkest blant gutter med norskfødte foreldre og blant ungdom fra høyere sosiale lag. Majoritetsguttene og majoritetsjentene rekrutteres i like stor grad til idretten, og rundt 95 prosent i disse to gruppene har vært med i organisert idrett. Majoritetsguttene rekrutteres derimot i noe større grad enn majoritetsjentene til ungdomsidrett, noe som betyr at flere majoritetsjenter enn majoritetsgutter slutter mens de er i barneidretten. Samtidig viser det seg at frafallet fra ungdomsidretten er større blant majoritetsjentene enn majoritetsguttene.

Minoritetsjentene har desidert lavest deltakelse. Likevel er det et betydelig flertall også i denne gruppen – 71 prosent – som har vært innom organisert idrett en eller annen gang i oppveksten. Langt færre minoritetsjenter blir altså med over i ungdomsidretten, samtidig som frafallet i ungdomsidretten er langt større blant minoritetsjentene enn i noen av de andre gruppene.

Minoritetsguttene har langt høyere deltakelse enn minoritetsjentene, men lavere enn majoritetsguttene. 86 prosent av minoritetsguttene har vært innom idretten og 68 prosent har vært med i ungdomsidrett. Frafallet fra ungdomsidrett er noe større blant minoritets- enn blant majoritetsguttene, men noe mindre enn blant majoritetsjentene.

Tabell 3.2 Indikatorer på deltakelse i idrettslag etter kjønn og innvandrerbakgrunn. Elever i ungdomsskolen og videregående (13–19 år). Ung i Oslo 2018

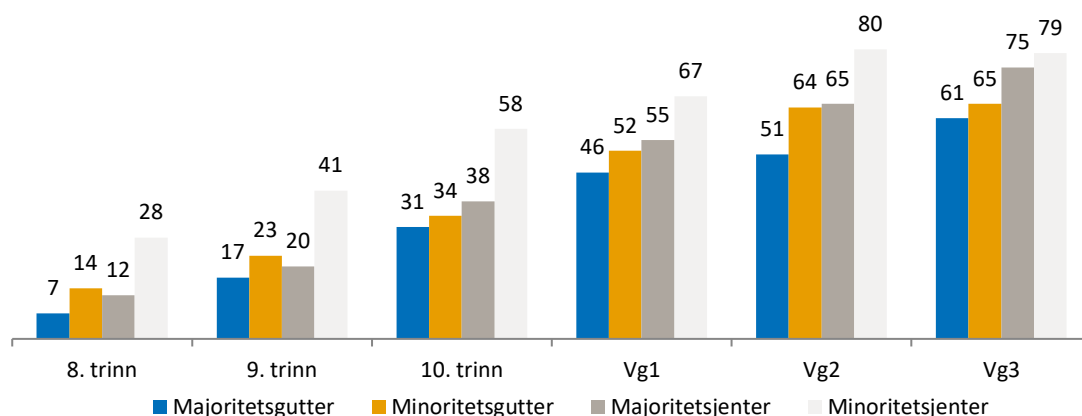
	Har noen gang vært med i et idrettslag	Har vært med i ungdomsidrett	Har sluttet med ungdomsidrett *	Er aktivt med i et idrettslag
Majoritetsgutter	96	83	32	55
Minoritetsgutter	86	68	38	47
Majoritetsjenter	95	78	41	45
Minoritetsjenter	71	47	56	24
Total	90	73	39	45
N=	22 177	22 177	16 143	21 397

Note: * Andelen som har sluttet med ungdomsidrett er beregnet med utgangspunkt i de som har deltatt i organisert idrett etter at de begynte på ungdomsskolen.

Noe av den lavere deltakelsen blant gutter og jenter med innvandrerbakgrunn handler om botid. Hvis vi avgrenser analysene til de med innvandrerbakgrunn som enten kom før skolealder eller er født i Norge (gjelder 71 prosent av alle med innvandrerbakgrunn i Oslo), har 90 prosent av guttene med innvandrerbakgrunn noen gang vært med, mot 69 prosent av jentene med innvandrerbakgrunn.

Figur 3.2 gir et mer detaljert bilde av hvordan frafallet fra ungdomsidretten endrer seg gjennom ungdomsårene, brutt ned etter kjønn og innvandrerbakgrunn. Analysene viser at svært mange av minoritetsjentene slutter allerede helt i starten av ungdomsidretten. 28 prosent har sluttet før de er ferdig med 8. klasse. Dette tallet er dobbelt så høyt som minoritetsguttene (14 prosent), mer enn det dobbelte sammenlignet med majoritetsjentene (12 prosent) og fire ganger så høyt som blant majoritetsguttene (7 prosent).

Figur 3.2 Andel på ulike klasstrinn som har sluttet etter at de begynte med ungdomsidrett – etter kjønn og innvandrerbakgrunn. Ung i Oslo 2018. N=21 397

Familiens sosioøkonomiske status

Tabell 3.3 viser hvordan idrettsdeltakelsen varierer avhengig av familiens sosioøkonomiske status (SØS). SØS er her målt gjennom hvor mange ressurser ungdom har tilgang til gjennom familien sin, målt ved foreldres utdanning og tilgang til ulike kulturelle og materielle goder som for eksempel antall bøker, datamaskiner, feriereiser og om de har eget soverom. Ungdommene er delt i tre like store grupper rangert etter hvor mange av disse ressursene de har rapportert i undersøkelsen.

Hovedfunnet er at det er betydelig sosioøkonomiske forskjeller i idrettsdeltakelsen. Dette gjelder uansett hvilken indikator man velger å fokusere på. Blant de i den øverste sosioøkonomiske gruppen har så å si alle vært med i idrett gjennom oppveksten, og 85 prosent har deltatt i ungdomsidrett. Frafallet fra ungdomsidretten er lavere enn i andre sosioøkonomiske grupper, særlig sammenliknet med de med lavest sosioøkonomisk status, noe som betyr at ungdom med høy sosioøkonomisk status blir værende lengre i ungdomsidretten enn ungdom med lavere status.

Ungdom med lavest sosioøkonomisk status skiller seg ut med lavest deltakelse. 80 prosent har vært med i organisert idrett, noe som betyr at en av fem aldri har vært med. Andelen som aldri har vært med er dermed sju ganger så stor som blant ungdom fra det øverste sosioøkonomiske sjiktet. Også deltakelsen i ungdomsidrett er lavere i den laveste sosioøkonomiske gruppen, og færre blir værende lenge i ungdomsidretten når de først er med.

Tabell 3.3 Indikatorer på deltakelse i idrettslag etter familiens sosioøkonomiske status (SØS). Elever i ungdomsskolen og videregående (13–19 år). Ung i Oslo 2018

Familiens sosioøkonomiske status	Har noen gang vært med i et idrettslag	Har vært med i ungdomsidrett	Har sluttet med ungdomsidrett *	Er aktivt med i et idrettslag
Lav SØS	80	57	47	32
Middels SØS	92	74	39	46
Høy SØS	97	85	34	55
Total	10	73	39	45
N=	22165	22165	16139	21387

Note: * Andelen som har sluttet med ungdomsidrett er beregnet med utgangspunkt i de som har deltatt i organisert etter at de begynte på ungdomsskolen.

Bydelsforskjeller

Tabell 3.4 viser at idrettsdeltakelsen varierer mye etter hvor i byen ungdommene bor. Generelt er deltakelsen høyest i de fire bydelene som økonomisk sett har den rikeste befolkningen: Vestre Aker, Nordre Aker, Ullern og Nordstrand. Felles for disse fire bydelene er at rekrutteringen både til ungdomsidrett og til idrett generelt, er en god del høyere enn gjennomsnittet for hele byen, samtidig som frafallet fra ungdomsidretten er mindre. Dette betyr at idretten både rekrutterer flere og holder ungdom lenger i idretten i disse bydelene enn i resten av byen. I Østensjø bydel finner vi en tilsvarende profil som i de fire bydelene nevnt over, selv om rekrutteringstallene i denne bydelen generelt ligger noe under.

De indre bydelene Frogner og St. Hanshaugen har også forholdsvis høye tall for rekruttering. Samtidig er dette bydeler med høyere frafall i ungdomsidretten enn i de ytre vestlige bydelene og i Nordstrand/Østensjø. Frafallet fra ungdomsidretten er også høyere enn gjennomsnittet i de indre, østlige bydelene Grünerløkka og Sagene. I disse to bydelene er også rekrutteringstallene lavere enn i de to andre indre bydelene lenger vest.

Når det gjelder de resterende bydelene i Oslo øst, altså bydelene i Groruddalen og på Søndre Nordstrand, har de alle lavere rekrutteringstall og høyere frafall fra ungdomsidrett enn gjennomsnittet av byen. Alna og Stovner er blant de bydelene med lavest andel aktive i idrettslag. Felles for disse er at rekrutteringstallene er forholdsvis lave. Søndre Nordstrand har også en forholdsvis lav andel aktive i organisert idrett, noe som i hovedsak har med rekruttering til ungdomsidrett å gjøre, men også med at frafallet fra ungdomsidrett er høyere enn gjennomsnittet for byen. Bjerke er den bydelen i Groruddalen der flest ungdommer er aktive. Tallene for rekruttering ligger bare litt under bygjennomsnittet, og frafallet fra ungdomsidretten skiller seg heller ikke mye fra byen som helhet. Også Grorud bydel har litt flere aktive enn i resten av Groruddalen.

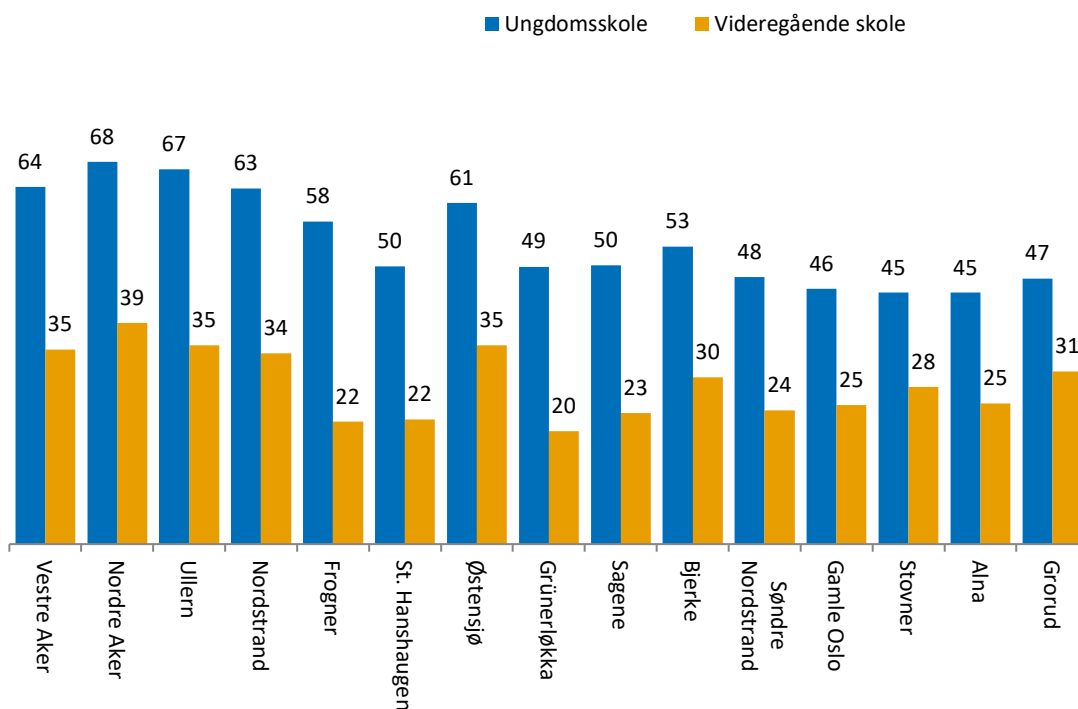
Tabell 3.4 Indikatorer på deltakelse i idrettslag etter hvilken bydel ungdom bor i. Elever i ungdomsskolen og videregående (13–19 år). Ung i Oslo 2018

Bydel	Har noen gang vært med i et idrettslag	Har vært med i ungdomsidrett	Har sluttet med ungdomsidrett *	Er aktivt med i et idrettslag
Vestre Aker	97	85	37	51
Nordre Aker	97	85	34	56
Ullern	96	84	34	54
Nordstrand	94	80	36	51
Frogner	92	75	44	42
St. Hanshaugen	90	69	49	38
Østensjø	93	77	35	50
Grünerløkka	86	64	46	37
Sagene	86	65	45	39
Bjerke	86	69	40	43
Søndre Nordstrand	85	65	45	38
Gamle Oslo	83	61	45	36
Stovner	81	60	40	38
Alna	83	60	44	36
Grorud	86	65	41	40
Hele Oslo	90	73	39	45
N=	22 177	22 177	16 143	21 397

Note: * Andelen som har sluttet med ungdomsidrett er beregnet med utgangspunkt i de som har deltatt i organisert etter at de begynte på ungdomsskolen.

I Figur 3.3 har vi brutt ned bydelstallene separat for elever på ungdomsskolen og på videregående. Andelen aktive i idrettslag går betydelig ned med alder i alle bydeler. Nedgangen fra ungdomsskolen til videregående er størst i de indre bydelene, der andelen aktive på videregående er mer enn halvert sammenliknet med ungdomstrinnet.

Figur 3.3 Andel av elevene på ungdomsskolen og på videregående som er aktive i idrettslag – etter hvilken bydel de bor i. Ung i Oslo 2018. N=21 397

Tabell 3.5 viser hvor mange gutter og jenter i de ulike bydelene – med og uten innvandrerbakgrunn – som deltar aktivt i organisert idrett. Et hovedfunn er at deltakelsen varierer langt mindre mellom bydelene blant guttene med innvandrerbakgrunn enn i de andre gruppene. Minoritetsguttene deltar i de ulike bydelene varierer i hovedsak med noen få prosentpoeng, og det er maks ti prosentpoeng mellom bydelene der de har størst versus lavest deltakelse. Blant majoritetsguttene er denne forskjellen dobbelt så høy, noe som også gjelder både majoritetsjentene og minoritetsjentene.

Tabell 3.5 Prosentandel som er aktive i idrettslag etter hvilken bydel ungdom bor i, kjønn og innvandrerbakgrunn. Elever i ungdomsskolen og videregående (13–19 år). Ung i Oslo 2018. N=21 246

Bydel	Majoritetsgutter	Minoritetsgutter	Majoritetsjenter	Minoritetsjenter
Vestre Aker	60	47	45	28
Nordre Aker	60	48	54	34
Ullern	61	50	50	33
Nordstrand	57	43	49	28
Frogner	51	49	36	30
St. Hanshaugen	46	48	31	28
Østensjø	62	48	45	29
Grünerløkka	44	41	36	23
Sagene	41	49	37	30
Bjerke	54	46	52	18

Søndre Nordstrand	47	50	38	20
Gamle Oslo	47	51	34	14
Stovner	52	42	45	22
Alna	48	50	35	21
Grorud	50	46	44	28
Total	55	47	45	24
N=	7 016	3 072	7 637	3 520

Note: N i hver celle varierer fra 57-1064.

Tabell 3.6 gir en tilsvarende oversikt som over, men da brutt ned etter familiens sosioøkonomiske status. For å få et uttrykk for hvor store sosiale forskjellene i idrettsdeltakelse er innen den enkelte bydel, har vi i kolonnen til høyre beregnet forskjellen i deltakelse mellom ungdom med henholdsvis høy og lav sosioøkonomisk status. I alle bydelene har sosioøkonomisk bakgrunn betydning. Samtidig er det en del variasjoner. For eksempel er forskjellen i deltakelse mellom ungdom med høy og lav SØS 12 prosentpoeng i Sagene bydel og 15 prosentpoeng i bydel Grorud, mot 28 prosentpoeng i bydel Bjerke og 24 prosentpoeng i bydel Stovner. De fleste bydelene ligger noe under bygjennomsnittet, som er 23 prosentpoeng.

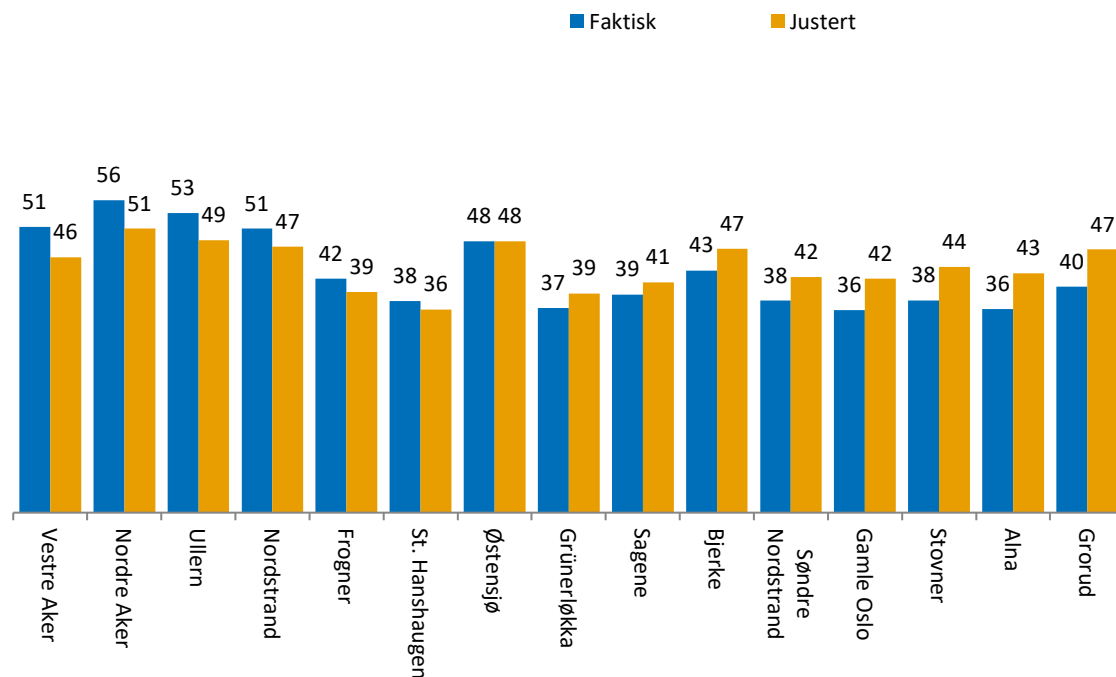
Tabell 3.6 Prosentandel som er aktive i idrettslag etter hvilken bydel ungdom bor i og familiens sosioøkonomiske status. Elever i ungdomsskolen og videregående (13–19 år). Ung i Oslo 2018. N=21 246

Bydel	Lav SØS	Middels SØS	Høy SØS	Differanse mellom høy og lav
Vestre Aker	38	46	55	17
Nordre Aker	42	51	61	19
Ullern	36	50	58	22
Nordstrand	36	51	56	20
Frogner	30	42	47	17
St. Hanshaugen	26	38	44	18
Østensjø	41	49	59	18
Grünerløkka	26	41	47	19
Sagene	30	46	42	12
Bjerke	31	49	59	28
Søndre Nordstrand	29	42	52	23
Gamle Oslo	30	42	47	17
Stovner	31	41	56	24
Alna	30	43	49	19
Grorud	35	47	50	15
Total	32	46	55	23
N=	6777	6837	7773	

Note: N i hver celle varierer fra 122-1369.

Analysene så langt tyder på at både faktorer knyttet til familien, som sosioøkonomisk status og om foreldrene har innvandret til Norge eller ikke, og forhold knyttet til hvor i Oslo ungdommene bor, har betydning for deltakelse i organisert idrett. Vi har foretatt noen mer avanserte analyser – såkalte multivariate regresjonsanalyser – som gir grunnlag for å vurdere hvor stor betydning bostedet i seg selv har. Disse analysene tar hensyn til at sosioøkonomisk status og andel med innvandrerbakgrunn varierer mellom ungdom i ulike bydeler. I Figur 3.4 viser vi to søyler for hver bydel. De blå viser den faktiske deltakelsen - målt gjennom andelen som trener eller konkurrerer i idrettslag minst 1-2 ganger i måneden. Disse tallene har vi allerede vist i Tabell 3.4. De gule søylene viser de justerte tallene hentet fra regresjonsanalysen. I analysene er bydel Østensjø definert som referansebydel. Derfor er den gule og blå søylen like stor. De blå søylene for de andre bydelene er beregnet ut fra en forutsetning av at hver enkelt bydel har samme andel med innvandrerbakgrunn og samme fordeling på sosioøkonomisk status som bydel Østensjø. De gule søylene viser altså hvor mange som er aktive i idrettslag dersom ungdommene i hver av bydelene har samme sosial bakgrunn (i snitt) som ungdommene i Østensjø.

Figur 3.4 Andel som er aktive i idrettslag – etter hvilken bydel de bor i. Faktiske tall og justert for sosioøkonomisk bakgrunn og innvandrerbakgrunn. Ung i Oslo 2018. N=21 397

Det første analysene viser er at variasjonen mellom bydelene er større når vi ser på de faktiske tallene enn de justerte. I bydelene der deltakelsen i utgangspunktet er høyest, går tallene ned når vi justerer for sosial bakgrunn, mens tallene går opp i alle de bydelene der deltakelsen er lavest. Dette viser at sosial bakgrunn forklarer

en god del av forskjellene. Vi kan eksemplifisere hvor mye det forklarer, gjennom å sammenlikne spredningen i tallene i de blå versus de gule søylene. Standardavvik er et mål på spredning, og viser seg å være 6,9 for de blå søylene. For de gule søylene er standardavviket 4,2. Dette betyr at rundt 40 prosent av bydelsforskjellene kan forklares gjennom individuelle bakgrunnsfaktorer knyttet til familiens sosioøkonomiske status og innvandrerbakgrunn.

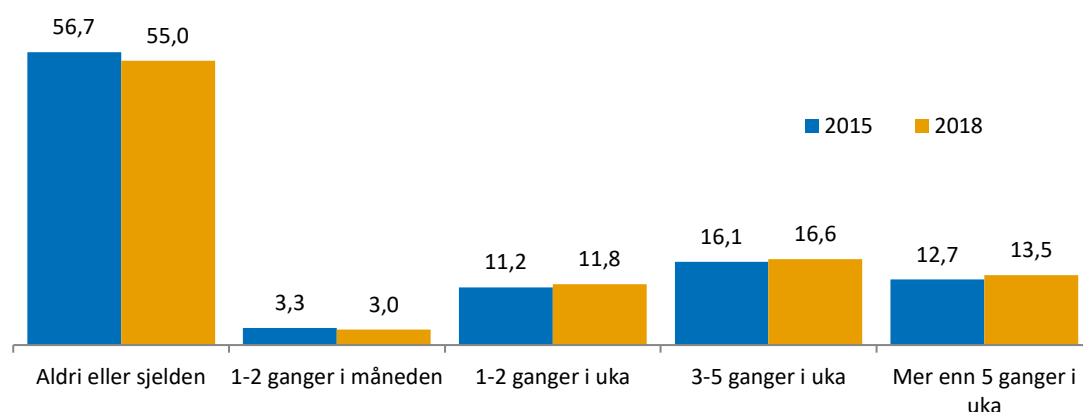
Det gjenstår altså en del bydelsforskjeller i idrettsdeltakelse selv om vi tar hensyn til ungdommenes sosiale bakgrunn. Analysene viser at det først og fremst er i de indre bydelene at deltakelsen er lavere enn hva en skulle forvente ut fra den sosiale bakgrunnen til ungdommene som bor der. Sammenliknet med Østensjø, ligger deltakelsen i de indre bydelene mellom 6 og 12 prosentpoeng lavere. Bydelene i Groruddalen ligger bare marginalt lavere enn bydel Østensjø. Når vi justerer for sosial bakgrunn, er deltakelsen i disse bydelene mellom 1 og 5 prosentpoeng lavere. De rikeste bydelene har derimot omtrent samme deltakelsesnivå som i Østensjø, når vi kontrollerer for forskjeller i sosial bakgrunn.

3.3 Endringer fra 2015 til 2018

I hvilken grad idrettsdeltakelsen til ungdom i Oslo har endret seg i forkant av satsingen «Idrett for alle i Oslo» kan vi få svar på gjennom å sammenlikne Ung i Oslo 2015 og med Ung i Oslo 2018. Spørsmålet om hvor ofte ungdom trener eller konkurrerer i et idrettslag er identisk stilt i disse to undersøkelsene, og gir dermed et godt utgangspunkt for sammenlikning over tid.

Et viktig funn er at det er blitt noen flere som er aktive i idrettslag i løpet av denne treårsperioden. Andelen som trener minst én gang i måneden økte fra 43 til 45 prosent. Figur 3.5 viser at det både har blitt flere som trener noen få ganger i uka og flere som trener mange ganger i uka. Andelen som trener et par ganger i måneden har endret seg lite.

Figur 3.5 Hvor ofte ungdom trener eller konkurrerer i idrettslag. Elever på ungdomstrinnet og videregående. Ung i Oslo 2015 og 2018.

Note: Forskjellen mellom 2015 og 2018 er statistisk signifikant ($\chi^2=19,3$, $p<0,001$). $N_{2015}=20\ 382$. $N_{2018}=21\ 396$.

Et viktig spørsmål med tanke på sosial utjevning er om økningen i andelen aktive i idrettslag har skjedd nokså flatt i ulike deler av ungdomsbefolkningen eller om det har vært ulike utviklingstrekk for ulike grupper? Tabell 3.7 gir svar på dette. Her har vi beregnet hvor store endringene har vært når vi bryter tallene for 2015 og 2018 ned på elever som går på ulike klassetrinn, på gutter og jenter med og uten innvandrerbakgrunn, etter familiens sosioøkonomiske status og hvor i byen ungdommene bor.

Generelt har økningen i idrettsdeltakelsen vært større blant jenter enn blant gutter. Aller størst har økningen vært blant minoritetsjentene, som i løpet av de tre årene har økt andelen aktive med 4,1 prosentpoeng, mot en økning på 3,1 prosentpoeng blant majoritetsjentene. Minoritetsgutter har derimot hatt en moderat tilbakegang, mens det blant majoritetsguttene ikke har vært noen endringer. Resultatene betyr at kjønnsgapet har blitt mindre, men også at jentene med innvandrerbakgrunn har nærmet seg deltakelsesnivået til de andre gruppene.

Også når vi ser på ungdommenes sosioøkonomiske bakgrunn, er det en tendens til at forskjellene har blitt mindre. Mens ungdom med lav eller middels sosioøkonomisk status i familien har økt sin deltakelse i organisert idrett i løpet av disse tre årene med rundt tre prosentpoeng, har den tilsvarende økningen vært på ett prosentpoeng blant ungdom med høyest sosioøkonomisk status.

Tabell 3.7 Endringer i andelen som er aktive i idrettslag fra 2015 til 2018. Etter klasse-trinn, kjønn og innvandrerbakgrunn, sosioøkonomisk status og bydel. Ung i Oslo 2015 og 2018.

	2015	2018	Endring
Kjønn og innvandrerbakgrunn			
Majoritetsgutter	55,2	55,4	0,2
Minoritetsgutter	48,1	46,7	-1,3
Majoritetsjenter	41,6	44,7	3,1
Minoritetsjenter	19,5	23,5	4,1
Sosioøkonomisk status			
Lav SØS	29,8	32,3	2,5
Middels SØS	43,5	45,8	2,3
Høy SØS	54,6	55,3	0,7
Bydel			
Vestre Aker	50,9	51,0	0,1
Nordre Aker	52,6	55,7	3,1
Ullern	54,0	53,5	-0,5
Nordstrand	53,1	50,6	-2,5
Frogner	38,0	41,8	3,8
St. Hanshaugen	36,9	37,8	1,0
Østensjø	46,6	49,9	3,3
Grünerløkka	35,1	36,7	1,6
Sagene	35,8	38,8	3,0

Bjerke	40,9	43,2	2,3
Søndre Nordstrand	38,1	37,9	-0,2
Gamle Oslo	34,9	36,3	1,4
Stovner	35,8	37,8	2,0
Alna	33,3	36,3	3,0
Grorud	38,5	40,3	1,8
<hr/>			
Klassetrinn			
8. trinn	60,2	63,8	3,6
9. trinn	55,1	57,5	2,4
10. trinn	45,2	45,4	0,2
Vg1	35,6	35,9	0,3
Vg2	26,5	29,2	2,7
Vg3	22,8	23,6	0,8
Total	43,3	45,0	1,7

Note: Tallgrunnet er basert på en vektning av svarene slik at aldersfordelingen innen hver bydel er lik i de to årene.

I de aller fleste bydelene har det vært en økning. Økningen har likevel vært noe større i enkelte bydeler enn i andre. Det er også bydeler der deltakelsen har gått noe ned. Størst har økningen vært i Frogner bydel, der deltakelsen har økt med fire prosentpoeng. I bydelene Nordre Aker, Østensjø, Sagene og Alna har økningen vært på rundt tre prosent, det vil si en større økning enn bygjenomsnittet. Nordstrand bydel har hatt størst tilbakegang på 2,5 prosentpoeng. I bydelene Vestre Aker, Ullern og Søndre Nordstrand har tallene vært nokså stabile, eller det har vært en svak tilbakegang. I de resterende bydelene har det vært en framgang i deltakelsen i idrettslag på mellom ett og to prosentpoeng.

Forskjellene i deltakelse mellom bydelene målt i standardavvik, var på 7,6 i 2015. I 2018 er standardavviket 7,0. Det er altså en svak tendens til at forskjellene mellom bydelene har blitt noe mindre i løpet av denne treårsperioden.

Resultatene viser for øvrig at økningen har vært større i 8. klasse enn i andre aldersgrupper. Også i 9. klasse har det vært en økning, mens 10. trinn har samme nivå på deltakelsen på begge tidspunktene. På videregående har det vært en økning blant elever på Vg2. På Vg1 og Vg3 er tallene nokså like over tid.

3.4 Oppsummering

Den organiserte idretten står sterkt blant barn og unge i Oslo. De høye medlems-tallene og det store antallet idrettslag som aktiviserer barn og unge i Oslo viser den store bredden som finnes i osloidretten. 9 av 10 har vært med i organisert idrett gjennom oppveksten, og rundt tre av fire har vært innom ungdomsidretten. Mange slutter når de kommer i ungdomsårene.

Både deltakelsesmønstre, hvor mange som rekrutteres til organisert idrett, og frafallet fra ungdomsidretten, følger nokså tett de sosiale forskjellene vi ellers ser

i samfunnet. Idretten står klart sterkest i de høyere sosiale lag, mens jentene med innvandrerbakgrunn har lavest deltakelse. Idretten rekrutterer bredest i de bydelene der den rikeste delen av befolkningen bor. Noe av det samme mønsteret finner vi for frafallet i ungdomsidretten. Men selv om det er bydelsforskjeller i frafall fra ungdomsidretten, er det ikke her den viktigste mekanismen ligger for å forstå forskjellene i idrettsdeltakelse mellom bydelene. Forskjeller i rekruttering bidrar langt mer enn forskjeller i hvor lenge ungdom er med i ungdomsidrett. Med andre ord vil det å sørge for en jevnere rekruttering til idretten på tvers av bydelene være mer effektivt for å utjevne forskjeller, enn å få til et enda jevnere frafall. Det er samtidig verdt å vektlegge at det er en klar tendens til at de ungdommene som bor i de indre bydelene – både i øst og vest – slutter tidligere enn ungdom i de mest velstående ytre bydelene.

En god del av bydelsforskjellene lar seg forklare ut fra hvilke befolkningsgrupper som er bosatt de ulike stedene i Oslo. Likevel er det visse forskjeller i deltakelse selv etter at vi justerer for slike forhold. Deltakelsen er lavest i de indre bydelene – også justert for sosial bakgrunn, og noe lavere i de ytre østlige bydelene.

Når vi sammenlikner data fra Ung i Oslo 2015 og 2018, finner vi ingen tendens til økte forskjeller i idrettsdeltakelse. Tvert imot er det en tendens til noe mindre forskjeller mellom gutter og jenter og mellom ungdom med ulik sosioøkonomisk bakgrunn. Jenter med innvandrerbakgrunn er blant de gruppene der vi finner en størst økning i deltakelse fra 2015 til 2018. Jentene med innvandrerbakgrunn har med andre ord nærmet seg noe deltakelsesnivået til de andre gruppene, selv om det fortsatt er stor avstand.

4 Oslo idrettskrets

I dette kapittelet ser vi på bakgrunnen for at Oslo Idrettskrets satte i gang med «Idrett for alle i Oslo», hvilke problemer idrettssatsingen skal være et svar på, og hvordan virkemidlene som er skissert skal bidra til å skape et bredt basistilbud, reduserte kostnader og økt aktivitet i osloidretten. Intervju med tre personer i Oslo Idrettskrets utgjør det empiriske grunnlaget for teksten. Vi har ikke skilt mellom enkeltpersoner i intervjuutdragene.

4.1 Motivasjon for å iverksette idrettssatsingen

Navnet på idrettssatsingen, «Idrett for alle i Oslo», viser til den idrettspolitiske visjonen for barne- og ungdomsidretten som fremmes av Norges Idrettsforbund og norske myndigheter (Norges Idrettsforbund, 2019; St.meld, 2011–2012). Selv om konseptet på ett vis er nytt, framstår det altså som en videreføring av idrettskretsens tidligere arbeid. I intervjuene kommer det fram at idrettskretsen vrir mye av sin virksomhet til å handle om «Idrett for alle i Oslo», og at idrettssatsingen samler ellers adskilte tiltak i ett initiativ, samtidig som den inkluderer noen nye grep. Idrettssatsingen kan dermed sies å utgjøre en konsolidering og tydeliggjøring av idrettskretsens pågående innsats for å fremme «idrett for alle».

Det er flere grunner til at Oslo Idrettskrets har gått i gang med idrettssatsingen. I begrunnelsene de gir, vektlegger idrettskretsen at de har et ansvar for at alle skal ha mulighet til å drive med idrett. De oppgir at det tross alt er deres rolle å sørge for at klubbene har best mulig rammer for å organisere idrettsaktivitet til barn og unge. Det er hovedsakelig å gi gode vilkår for breddeidretten som er viktig for Oslo Idrettskrets.

Vår jobb er jo å gjøre idrettslagene gode. *Det* er på en måte målet.

Kjernevirksomheten vår handler jo om å legge til rette for idrettslagene i Oslo – idretten i Oslo – i stort. Og så er jo vi ganske tydelige på at det er barn og unge, at det er *breddeidretten* som er i vår interesse.

OIK-representantene understreker at de har sitt mandat fra medlemmene sine – det vil si fra idrettslagene. De har i oppgave å styrke osloklubbenes rammebetingelser og å være bindeleddet opp imot politikerne. I den sammenheng presiserer Oslo Idrettskrets at idrettssatsingen angår deres ansvar og troverdighet ovenfor idrettslagene, politikerne og befolkningen i Oslo.

Det er jo på en måte en reell trussel mot vår egen eksistens hvis vi ikke klarer å løse oppdraget vårt. Sånn som vi leser oppdraget. Og det handler jo om at alle barn og unge skal ha et ålreit idrettstilbud i eget nærmiljø.

Målet, slik en av idrettslederne beskriver det, er at «10 år frem i tid, har vi ingen barn som ikke har mulighet til å delta i idretten». Bakgrunnen for idrettssatsingen er i stor grad knyttet til inntrykket av at idretten blir mer og mer klassedelt og at utviklingen ikke vil snu av seg selv. For å korrigere kursen og få osloidretten på rett spor, peker Oslo Idrettskrets på nødvendigheten av en mer kraftfull og målrettet innsats. De opplever at breddeperspektivet i osloidretten er under press og ser det som sin oppgave å forsvare det.

Prosjektet vi kaller «Idrett for alle i Oslo», det er en selverkjennelse av at idretten blir ikke for alle uten at det tas mere strukturelle, bevisste grep for hvordan idretten skal fungere.

[Inkludering i idretten] er det absolutt viktigste vi jobber med. Og, så tror jeg det er i ferd med å treffe hele organisasjonen – hvor viktig det er, da. Fordi det nå blir synliggjort hvor store forskjeller det faktisk er, og til og med i de store idrettene – sånn som fotball – som kanskje har... Altså, jeg har levd i den troa at de liksom treffer alle fordi de er så universelle og det er så enkelt å drive og sånn. Men de tallene begynner å bli så tydelige på at forskjellene i byen er store – så man må ta det på alvor.

Det er viktig for særiddrettene at man er opptatt av samfunnsoppdrag og fair play og alle skal med, og sånn. Men så er utfordringen: Hvor mye penger setter du av i praksis til å gjøre det? Og de eneste som faktisk gjør det sitter jo her (i NIF-linja).⁴

I kraft av å være både idrettskrets og idrettsråd i Oslo Kommune, har idrettskretsen betydelig innflytelse på tildeling av økonomisk støtte og disponering av tid på offentlige idrettsanlegg. Idrettskretsen ser en mulighet til å realisere sitt samfunnsoppdrag ved mer aktiv bruk av virkemiddelapparatet sitt.

Vi forvalter så mye på vegne av kommunen, som gjør at vi må se på (...) hvilke insentiver vi skal ha på plass for at faktisk idretten utvikler seg som man kan drømme om.

Idrettssatsingen innebærer altså at virkemidlene Oslo Idrettskrets har til rådighet benyttes mer aktivt for å styre osloidretten i «riktig retning».

Det politiske klimaet er ifølge idrettskretsen fordelaktig med tanke på støtte til å gjennomføre «Idrett for alle i Oslo». De opplever at politikerne i Oslo Kommune deler deres ønsker for osloidretten, noe som gir gode betingelser for å utføre nødvendige grep.

⁴ Norges Idrettsforbund (NIF) er organisert etter to «linjer»: NIF-linja, bestående av idrettskretser og idrettsråd, som jobber med rammebetingelser og strategi, og særforbundslinja, der vi finner særforbund og særkretser, med ansvar for aktiviteten og sportslig utvikling (Hanstad, 2019)

De føringene kommunen gir til oss er jo veldig avgjørende for oss og hvordan vi agerer. Og (...) det er egentlig det samme – de samme temaene – som kommunen er opptatt av som vi er opptatt av.

I tråd med den politiske støtten, opplever idrettskretsen også høye forventninger til at de innfrir det de lover. Anleggsutbygging brukes som et eksempel. Oslo Kommune har lagd en 10-årig behovsplan for idrett og friluftsliv, der det legges opp til store investeringer for å vedlikeholde idrettsanleggene og utvide anleggs-kapasiteten i tråd med identifiserte behov⁵. Idrettskretsen poengterer at det blir opp til de å tilrettelegge for at klubbene får «fylt» anleggene, og å sørge for at styrket anleggskapasitet resulterer i at flere barn og unge deltar i osloidretten.

Tiltaket «Idrett for alle i Oslo» er liksom et nødvendig svar på politiske forventninger i Oslo. Når vi bygger så mye, så er ikke det for at gutter-14 skal gå fra to treninger i uka til fire. Det er for at det er dobbelt så mange gutter som skal være med. Da må vi ta den utfordringen.

Anleggene er altså ment å gi en tilstrømming av nye barn og unge, og ikke hovedsakelig tilrettelegge for mer treningstid for de som er aktive fra før. Idrettskretsen viser også til at beslutninger om kommunal byplanlegging som ble tatt for mange år tilbake preger bybildet og idrettsmulighetene til barn og unge i dag. Det eksemplifiseres ved at nasjonale idrettsanlegg ble lagt til områder av byen som mangler idrettsflater for lokal idrettsaktivitet.

Det er bare to amerikanske fotballklubber i Oslo, og de er plassert på – den ene på Jordal og den andre på Frogner stadion. De er jo egentlig «malplassert», for det er jo de stedene i byen der vi aller mest trenger plass til lokale barn og unge.

Idrettskretsen omtaler byplanlegging som en viktig brikke i tilretteleggingen for barne- og ungdomsidretten i Oslo. At byrådet deler denne oppfatningen, som reflektert i 10-årsplanen for utbygging av idrettsanlegg, fremheves som et godt grunnlag for å styrke idrettsdeltakelsen blant Oslos barn og unge. Idrettskretsen formidler således at politisk støtte, og samarbeidet de har med byrådet i Oslo, åpner opp for at de i større grad kan lykkes med visjonen om idrett for alle. Den politiske medvinden gir ifølge dem selv en forsterket tro på at de kan ha en positiv påvirkning på osloidretten.

I tillegg til politisk støtte, opplever idrettskretsen å ha støtte fra klubbene. De beskriver at målene for idrettssatsingen ikke er noe de har ønsket ut på høyeste nivå, for deretter å presse på medlemmene nedover i systemet. Idrettssatsingen reflekterer derimot et engasjement som rører seg på «grasrota», og som en av

⁵ I «Behovsplan for idrett og friluftsliv 2019-2028», står det at behovsvurderingene bygger på «brukerundersøkelser, Oslo kommunes befolkningsframskrivninger, aktivitets-tall fra Osloidretten fra 2016, samt innspill fra idretts- og friluftslivsorganisasjoner, bydeler og ISU (idrettens samarbeids-utvalg) i hver bydel» (Oslo Kommune, 2019; 6)

idrettslederne sier: «Jeg tror du finner forståelse for det vi prater om i alle klubber». Selv om idrettskretsen ikke forventer at endringene de gjør blir like godt mottatt av alle, opplever de at tyngdepunktet har flyttet seg i diskusjoner om inkludering i idretten. De mener det har blitt færre av de som har et ensidig fokus på toppidrett, talentutvikling og sportslige resultater uten å ta hensyn til breddeperspektivet. OIK-representantene sier de har inntrykk av at, stort sett, så ønsker folk i klubbene og på grasrota de endringene de er i ferd med å iverksette gjennom «Idrett for alle i Oslo».

4.2 Problembeskrivelse

Hvilke problemer skal «Idrett for alle i Oslo» løse, og hvilke årsaker tenkes å ligge bak dem? Økende sosioøkonomiske forskjeller i idrettsdeltakelse i Oslo framstilles som det overordnede problemet. Spesielt rettes fokus mot økende kostnader for deltakelse, og at dette gjør osloidretten utilgjengelig for barn og unge i lavinntektsfamilier. Økonomi løftes opp som den «verste» formen for barriere for idrettsdeltakelse blant Oslos barn og unge. Idrettskretsen uttrykker at det ikke er akseptabelt at noen uteblir fra organisert idrett fordi det er for dyrt – særlig i en tid hvor osloidretten, ifølge Oslo Idrettskrets, mottar mer økonomisk støtte enn noen gang tidligere.

Idrettskretsen skildrer tilstanden og utviklingen i osloidretten på en måte som fordrer intensiv innsats for «idrett for alle». De peker på at forskjellene i Oslo forplanter seg til idretten, og at utviklingen går i feil retning dersom de ikke aktivt går inn og endrer den.

Det er classeskiller i byen... I landet. Men enda mer i Oslo, kanskje... Det er så enorme forskjeller i kjøpekraft, som gjør at idretten – som alt annet i samfunnet – gjerne utvikler seg i takt med der hvor pengene er: Det er lett å gjøre det litt dyrere, det er lett å tenkte profesjonalisering, det er de pengesterke kreftene som lettest kommer i posisjoner, som blir hørt, og som gjør at man distanserer seg fra, egentlig, realismen om at idretten kan være for alle.

Som vi ser, gir idrettskretsen uttrykk for at idretten blir stadig dyrere, og de frykter at det blir et økende classeskille i barne- og ungdomsidretten. De understreker at dette er i strid med idrettens verdigrunnlag og mål. Én mulig konsekvens de ønsker å unngå er at flere barn og unge fra lavinntektsfamilier holdes utenfor den organiserte idretten. De henviser blant annet til at idrettsdeltakelsen blant svenske barn og unge har gått nedover de siste årene, og søker å unngå en tilsvarende trend. Osloidretten beskrives altså som tiltakende utilgjengelig for barn i familier med dårlig økonomi: «Jeg tror at hvis vi ikke gjør noe, så blir det bare verre og verre og verre». I dette utsagnet ligger det en erkjennelse av at de tiltakene og ordningene som finnes i dag ikke er tilstrekkelig for å stagge en negativ utvikling.

Deltakelseskostnader skal ikke være grunnen til at barn eller ungdom slutter med idrett eller til at de ikke blir med i det hele tatt, påpeker idrettskretsen. Samtidig er

de økende forskjellene mellom osloklubbene og aktivitetstilbudet de har et problem i seg selv. Det dreier seg både om det som foregår i de minst ressurssterke klubbene og utviklingen blant de mest ressurssterke klubbene. Et kritisk søkelys rettes også mot kostnadsøkningen som skjer i overgangen fra barneidretten til ungdomsidretten.

Det vi ser i dag er jo at det er ganske store områder av byen hvor tilbudet er, rett og slett er altfor dårlig. Og at den modellen som har vært kjørt bare drar i én retning, og det er dårligere og dårligere organisering, og de som står igjen er ikke i stand til å gi det tilbudet.

Vi er egentlig ganske dritgod på barneidrett. Den er jo gjennomgående ganske sunn. Og inngangsbilletten til idretten den er... Den er ikke så ille. Det er ikke så dyrt å begynne. Generelt sett, så er idretten flinkere på det. Men det er fryktelig dyrt å fortsette.

Idrettskretsen viser blant annet til egen kostnadsanalyse basert på Osloklubbenes regnskap (2014 og 2017) for å underbygge at idrettsdeltakelsen har blitt dyrere. Lønnskostnader trekkes fram som en av de økende utgiftspostene:

Vi har fått opp en del facts. Bevisstgjøring. Hvor... «Har det blitt dyrere?»
– Ja. «Hvorfor har det blitt dyrere?» – Økte lønninger. Ikke sant?

OIK-representanten forteller at resultatene forsterket et inntrykk de hadde fra før gjennom egne erfaringer og vitnesbyrd fra foreldre, frivillige og folk som jobber i klubber rundt om i byen. Blant annet viser de til at man har fått økte sosioøkonomiske forskjeller i Oslo, og at det er store forskjeller i ressurser blant befolkningen basert på bosted.

For idrettskretsen framstår det som tydelig at idretten preges av de større utviklingstrekkene i byen hva gjelder demografi og økonomi. For eksempel peker de på at områder med akkumulering av fattigdom vil ha færre voksenpersoner med tid og overskudd til frivillig innsats. Samtidig understreker idrettskretsen at deltakelseskostnader ikke er et problem som begrenser seg til de områdene av byen med størst andel lavinntektsfamilier. De sosioøkonomiske forskjellene blant folk innad i hver bydel tilsier at det også er barn og unge som uteblir fra den organiserte idretten også i velstående områder. Kostnader som barriere regnes dermed som relevant i alle bydeler.

Hvem har ansvaret for problemene? Idrettskretsen skisserer både idrettseksterne og idrettsinterne årsaker i forbindelse med økte kostnader og forskjeller i oslo-idretten. De uttrykker for øvrig at de er mest opptatt av problemene som skyldes valg idretten har tatt selv.

Vi skal (...) tørre å være tydelige på at høye kostnader er primært idrettens eget problem. Det har ikke Idrettsforbundet vært så tydelige på tidligere. De har bare snakket om at vi må ha mere penger for å gjøre det billigere. (...) Altså, den økonomiske pengestøtten til idretten i Oslo har aldri vært

større. Det er blitt en dyrere idrett. Du kutter ikke kostnader ved å øke inntekter. Økte inntekter gir økte kostnader. Har du mulighet til å ansette profesjonelle trenere, så gjør du det! (...) Så det er jo.. Erkjennelsen av at det er dyrt fordi det er valgt tatt av idretten selv – Og det har liksom ikke vært tema i den idrettspolitiske debatten.

Idrettskretsen formidler således at idretten selv er nødt til å gjøre noe med disse problemene. Samtidig som å erkjenne at de selv ikke har gjort nok, signaliserer idrettskretsen at også klubbene deler noe av ansvaret for utviklingen de har observert og ønsker å motvirke med «Idrett for alle i Oslo».

Høye deltakelseskostnader omtales delvis som et kulturelt problem. Særlig to forhold problematiseres. Det ene er at hensynet til talentutvikling og sportslig progresjon ofte får være bestemmende for hvordan aktiviteten organiseres – også i barneidretten. Det andre er at ikke alle klubber har nok bevissthet rundt kostnader som en utfordring for enkelte grupper i sitt nedslagsfelt. Dette kan gjøre at inkluderingsperspektivet mistes av syne i klubben, og tilsvarende at klubbene har en praksis som ikke ivaretar hensynet til barn og unge i lavinntektsfamilier.

Det er 15 klubber nede ved Grorudlinja her. Kan vi ikke sørge for at de kan spille mot hverandre slik at de ihvertfall kan gå til anlegget? Nei. For da er det noen klubber – toppklubbene våre på utvikling – som sier «nei, det er viktig med kvalitet og utfordringer i forhold til nivå».

Typisk da, i en klubb som du ser at her drives det for dyrt (...), hvor nabolaget er kjøpekraftig. Og de syns at det å betale, så lenge tilbudet er godt... Om det koster 10- eller 12- eller 15 (tusen), det er ikke så farlig. Men vi mister jo nabolagsperspektivet – fullstendig.

Eksemplene viser hvordan hensynet til lave kostnader og lokal aktivitet kan overskygges på klubbnivå dersom man ikke har en bevissthet på inkludering i det man driver med. Et annet, relatert (idretts)kulturelt problem som OIK-representantene peker på er alvorliggjøringen av idretten i overgangen fra barneidretten til ungdomsidretten.

Barneidrettsbestemmelsene er jo da over (i ungdomsidretten). Det er da litt fritt fram for å satse. Profesjonalisering. Det er kretslag, det er nasjonsserier. Masse elementer som gjør at «nå blir det alvor». (...) Presskulturen kommer når du begynner på ungdomsskolen. Det kan komme fryktelig brått. Samtidig så forsvinner det idrettstilbudet du har hatt siden du var seks år. Du møter plutselig en idrett som selekterer, som tenker prestasjon. Og det gjør at, for mange så blir det rett og slett for mye. Og så er det dyrt.

Det beskrives at idretten blir «seriøs» på samme tid som den blir dyrere og ungdommen møter et større prestasjonsfokus også på andre arenaer. Her ser vi at idrettsinterne og idrettseksterne forhold tenkes å spille sammen og bidra til frafall i tidlig ungdomså. Idrettskretsen antyder at klubbene kan gjøre noe med denne alvorliggjøringen av idretten dersom de går inn for det.

I denne sammenhengen, er særforbundene en annen viktig aktør. Oslo Idrettskrets viser til at det er her de sterkeste «motkreftene» befinner seg. Utfordringen ligger i at orienteringen mot eliteidrett gjør at særforbundene driver frem en utvikling som medfører økte kostnader. Blant annet snakker de om lønnet administrasjon, lisenser, avgifter og betalte trenere i kombinasjon med økt treningsvolum, nasjonligaer for yngre aldersgrupper og internasjonale treningsleirer og turneringer. Her nevnes også konkrete eksempler der nasjonale særiddrettsanlegg fortrengrer idrettsareal som kunne vært tilrettelagt for lokale barn og unge.

Det er noen særforbund som må endre sin innretning, i forhold til både hvordan de trekker penger ut av idrettslag – lisenser, avgifter, som er med å gjøre det dyrt – som egentlig ikke ønsker å ta de grepene som er nødvendige. Det er klart at... Det er umulig for idrettslag å gjøre idretten billigere hvis særiddretten går den andre veien.

Det fremheves at særforbund må være kostnadsbevisste og ha et lokalt perspektiv når de setter opp kamper for barn og ungdom. Gjennom intervjuene med Oslo Idrettskrets kommer det fram at klubbenes muligheter for å lykkes med å tilby aktivitet til lave kostnader er bundet opp til særforbundenes praksis.

4.3 Løsninger

Oslo Idrettskrets ønsker klubber som har lave deltakerkostnader og fokus på at alle skal med. For å få det til, ser idrettskretsen behov for å systematisere eget arbeid for «idrett for alle» så vel som klubbenes. De viser til at initiativene de til nå har hatt, har vært for løsrevne fra helheten, og ønsker dermed å samkjøre og forene inkluderingsinnsatsen under samme paraply. Gjennom «Idrett for alle i Oslo» bruker idrettskretsen forvaltningsmakten sin (over anlegg og offentlige midler) til å legge rammer som gagnar klubber med fokus på «idrett for alle». Samtidig utøver de innflytelse ovenfor klubbene og oppfordrer de til å innrette sitt daglige virke i tråd med idealene og målene tilknyttet idrettssatsingen. I det følgende utdyper representantene for Oslo Idrettskrets om idrettssatsingens tre overordnede virkemidler.

Informasjons- og påvirkningsarbeid

Det første virkemidlet har idrettskretsen kalt «informasjons- og påvirkningsarbeid». Hensikten er å styrke inkluderingsperspektivet i klubbene og sørge for at de har en bevissthet rundt kostnader og andre barrierer for barn og unges idrettsdeltakelse. Idrettskretsen forteller at denne bevisstheten i neste omgang må prege måten klubbene organiserer aktiviteter for barn og ungdom på. En del av holdningsarbeidet handler om å få klubbene til å ha fokus på å få med «flest mulig, lengst mulig» fremfor å ha mål om å bli «best mulig».

Flest mulig – lengst mulig. Det er driveren. Det er også gøy om noen blir best mulig... Men dessverre så [blir det så] «best mulig» trumfer de to første. Det ødelegger. Så man bør jo egentlig slutte å snakke om best mulig.

Alle klubbene skal opp og fram og bli best. Kanskje vi skal utfordre dem på at det er ikke feil å (...) drive med barneidrett og være kjempegod på det. (...) Må ikke ha et A-lag. Det å utfordre dem til å tørre å ha en egen identitet, og si at vi skal være en lokal klubb for vårt nabolag hvor målsettingen er å få med flest mulig. Det er jo det vi må utfordre dem til å mene, ved å si at «10 stykker kommer opp i toppidretten i en idrett i året. 10 stykker! Av X antall», ikke sant? Det gjør noe med handlingsplanen. Over tid. Men dette er et evigvarende holdningsarbeid.

Det tenkes altså at fokus på talentutvikling og sportslige resultater kan komme i veien for inkludering og ambisjonen om å få med alle. Som sitatene viser, fremmer idrettskretsen et ønske om at breddehensyn skal prioriteres høyere i klubbene. En del av deres informasjons- og påvirkningsarbeid dreier seg nettopp om det.

Selv om hovedfokuset i informasjons- og påvirkningsarbeidet er rettet innover mot klubbene, jobber idrettskretsen også opp imot det politiske apparatet i Oslo. Ett eksempel er hvordan de har endret strategi for å sikre bedre dekning av idrettsanlegg i Oslo:

Det funker ikke å si at «vi har våre prioriteringslister. Vi vil ha den skøytebanen, den idrettshallen». Er det politikernes problem? Nei. Så vi snudde jo budskapet til mer å snakke om [at] «alle barn og unge har en rett til å være fysisk aktive». Ja, det er alle politikere enige i, uansett parti. Og [vi] fikk byrådet til å se at da må de gjøre en analyse av «hva har vi?» og «hva mangler vi?».

Samtidig som de bedrer anleggskapasiteten i Oslo, prøver idrettskretsen å finne et alternativ til dagens ordninger for tildeling av anlegg og økonomiske midler. Vi kan si at det politiske gjennomslaget på anleggsfronten styrker idrettskretsens virkemiddelapparat ovenfor klubbene. Ved å innrette ordningene slik at det bedrer rammevilkårene for klubber som driver i tråd med idrett for alle-tanken, håper Oslo Idrettskrets at flere klubber vil gå i den retningen.

Vi må jo sørge for å styrke de idrettslagene som faktisk ønsker å gjøre det billigere. Det er liksom vårt hovedfokus. (...) Vi kan ikke si at «dere skal», for det bestemmer idrettslaget selv. Men vi kan si at «hvis dere ikke gjør det, så mister dere tilgangen til den idrettshallen. Dere har ikke noe sted å trene lenger. Dere mister økonomisk støtte. Lykke til!»

Et hovedgrep Oslo Idrettskrets tar er altså å endre systemene for tildeling av både anlegg og av økonomisk støtte. De peker på uheldige utslag av dagens ordninger, blant annet at særforbundenes behov blir førende fremfor nærmiljøets behov og at antall medlemmer blir belønnet fremfor hvor mye idrettsaktivitet klubben skaper. Et eksempel får frem utfordringen på anleggssiden:

Vi fordeler fra idrettskrets ned til særiddrett. Og så fordeler særiddretten ut til sine aktivitetsgrupper. Og så fordeler de også til landslag og sånn. Og i noen idretter fordeler man da kjernetid for barn til landslag – eller, elitegrupper. Og det syns ikke jeg noe om.

Ifølge idrettskretsen er et uheldig utslag av dagens fordelingsregime at elitegrupper kan bli tildelt treningstider på ettermiddagen som skal være forbeholdt barn. Selv om kretsen understreker at dette ikke er vanlig praksis, formidler de også at de ser muligheter for å forbedre tildelingsordningene sine slik at hensynet til lokale barn og unge blir ivaretatt bedre.

Idrettskretsen forteller også at de inviterer særiddrettene til å aktivt ta del i «Idrett for alle i Oslo». Blant annet ønsker kretsen å utfordre særiddrettene til diskusjoner om hva som er et sunt aktivitetsnivå og et rimelig kostnadsnivå i barneidretten. Holdningsarbeid betones altså som viktig i idrettssatsingen: Det å spre budskapet om «idrett for alle», skape bevissthet og tiltrekke media-oppmerksomhet forventes å virke inn i både klubber og særforbund. Oslo Idrettskrets forteller at de er i dialog med særforbundene, og at de i enkelte særforbund har opplevd en oppløftende interesse, så vel som konkrete tiltak, for å ta tak i kostnadsutfordringer. Det er likevel sånn at idrettskretsens virkemiddelapparat ikke kan rettes direkte mot særforbundene. De vil heller bli indirekte berørt via de endringene kretsen planlegger, blant annet i ordningene for tildeling av treningstid på innendørs og utendørs idrettsflater.

Foregangsklubb

En annen del av løsningen innen idrettssatsingen er å mobilisere klubbene, blant annet gjennom konseptet «foregangsklubb». Dette er klubber som har demonstrert, gjennom å søke om å bli foregangsklubb, at de vil gå foran i arbeidet med idrett for alle:

De vi har som foregangsklubber er jo klubber som har søkt, som rakk opp hånda: «Vi har lyst til å være med på den reisen».

Foregangsklubbene beskrives som allierte i innsatsen for idrett for alle. Et 30-talls klubber søkte på utlysningen publisert på idrettskretsens hjemmesider høsten 2018, og ni klubber fikk innvilget status som foregangsklubb. I utlysningen står det at Oslo Idrettskrets blant annet vil bidra med forsterket klubb utviklingsstøtte, særskilte økonomiske tilskudd og prioritering av treningstid eller utvikling på anlegg. Foregangsklubbene mottok et tilskudd på 250 000,- for å støtte arbeidet. Idrettskretsen spesifiserte ikke hvordan pengene skulle brukes. Ut fra en anerkjennelse av at klubbene har ulike utfordringer, ble utforming av tiltak for å realisere målene tilknyttet «Idrett for alle i Oslo» overlatt til den enkelte klubb.

Idrettskretsen beskriver to intensjoner med foregangsklubb. For det første er det et opplegg som belønner klubber med lave kostnader og fokus på at alle skal med. For det andre skal det bidra til å motivere og bevisstgjøre osloklubbene, slik at de

også, på sikt, kan operere i tråd med intensjonene i «Idrett for alle i Oslo». For å bli foregangsklubb sto det i utlysningsteksten at man «skal ha sunn drift, og vil utfordres særskilt på aktivitetsutvikling, deltagelse og posisjon i lokalsamfunnet»⁶. Idrettskretsen signaliserer at klubbene også tenkes å fungere som eksempel til etterfølgelse av andre.

Det ser vi allerede: At noen av de klubbene blir veldig kjekke å vise fram. Og at de blir referanse for, ikke bare for byen, men [også] nasjonalt. (...) Altså, det å være foregangsklubb betyr at man skal vises fram.

Således hjelper foregangsklubbene til med å «selge budskapet», og blir så og si et ledd i idrettskretsens påvirkningsarbeid ovenfor andre deler av osloidretten.

Idrettsløft

Det tredje virkemidlet idrettskretsen beskriver i idrettssatsingen er «idrettsløft», hvor intensjonen er å styrke klubber i bydeler med relativt lav idrettsdeltakelse blant barn og unge. Grepet anerkjenner, ifølge idrettskretsen, at klubbene i Oslo har svært ulikt utgangspunkt for å jobbe i retning av «idrett for alle». Klubbene i de forskjellige områdene står også ovenfor ulike typer utfordringer. Derfor finner Oslo Idrettskrets det nødvendig med en forsterket og lokalt tilpasset innsats enkelte steder. Fire områder har blitt pekt ut for idrettsløft, og til sammen elleve idrettsklubber var blitt involvert på tidspunktet intervjuene ble holdt.

Utvelgelse av områder for idrettsløft skjedde på bakgrunn av «stedsanalyse og kunnskap om manglende idrettstilbud», ifølge idrettskretsen. I ett tilfelle spilte det inn i avgjørelsen at området egnet seg godt til å vise betydningen av den lokale idrettsklubben og av samarbeid mellom idretten og skolen. I andre områder ønsket de å bygge videre på eksisterende klubb utviklingsprosesser og gode samarbeidsrelasjoner. Det var også en forutsetning at området hadde idrettslag som var villige til å jobbe for «idrett for alle».

Disse idrettsløftene er jo både krevende og spennende. Og vi har gått inn i områder hvor vi ser at det er kjempeutfordring, hvor det er handlingsrom og det er gode krefter. For det er jo ikke jeg som skal skape treningen i morgen. Det må være noen der ute. Som vil. (...) Vi skal skape aktivitet på [disse områdene]. Er det noen idrettslag her som har lyst til å være med på det?

For å bedre idrettsdeltakelsen i områder med idrettsløft, ser Oslo Idrettskrets behov for å styrke klubbene. De bidrar derfor med administrative ressurser i et par av idrettsløftklubbene. Slik tenker de å kompensere for et svakere utgangspunkt hva gjelder økonomi og frivillighet. Selv om idrettskretsen bidrar på forskjellige måter i de ulike områdene, framheves klubb utvikling som en viktig del av støtten

⁶ <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskretser/oslo-idrettskrets/nyheter/vil-ditt-idrettslag-vare-en-foregangsklubb-for-oslo-idrettskrets/>

de gir klubbene i idrettsløft. Som én av OIK-representantene meddeler i intervjuet, er målet at idrettsløftklubbene på sikt skal bli foregangsklubber.

Det er et sentralt moment for Oslo Idrettskrets, enten det er snakk om foregangs- eller idrettsløftklubber, at *klubben* skal være sjef. Beslutninger må tas på klubbnivå og ikke i særvidretsgrupper i klubben, ifølge idrettskretsen. På den måten tenker de at man i større grad kan unngå at idrettsaktiviteten styres etter prinsipper som er uforenelige med «idrett for alle».

Jeg er veldig opptatt av at en lagleder eller en pappatrener skal vite hvilke målsettinger klubben har, forbundet har, norsk idrett har. Og hvis de signalene der oppe er ulike, så blir det litt opp til den pappatreneren å velge, da. Og da kan jo det gå i motsatt retning, hvis en kjent trener eller en kjent fotballeder mener at det må toppes tidlig og trenes fem ganger i uka og at det må leies inn proffe trenere.

Hvis du har en trener som blir ansatt i 20 prosent stilling her – det tar et halvt år at «man må jo ha en full stilling». Og så overtar de aktiviteten. Så er det trenerstyrt [i idrettsgruppene]. Klubben er ikke sjef. Og da farer det av gårde: 20 cuper i året på gutter-10. Det koster foreldrene 25 000. Det driter de i.

Bedre styring på klubbnivå ses på som et svar på utfordringene som skisseres her. For å lykkes med å styrke klubleddet må klubbenes beslutninger forankres godt i lagene, ifølge idrettskretsen. Slik ser de for seg at klubbene kan skape ønskede holdnings- og praksisendringer på grasrota i barne- og ungdomsidretten.

De tre virkemidlene som inngikk i «Idrett for alle i Oslo» fra starten av var altså informasjons- og påvirkningsarbeid, foregangsklubb og idrettsløft. Videre snakker OIK-representantene om at klubb utvikling og samarbeid mellom skole og idrett blir to viktige satsingsområder i 2020 og framover. Idrettskretsen har utviklet en utdanningspakke for klubbene, der de gis økonomisk belønning for å sende medlemmer på kurs. Opplegget sies å utgjøre en forsterket mulighet til bevisstgjøring og kompetanseheving i klubbene, og tenkes dermed å bidra til at så mange klubber som mulig drar i samme retning som idrettskretsen ønsker med «Idrett for alle i Oslo».

Tettere samarbeid mellom idretten og skolefritidsordningen blir også et satsingsområde framover, forteller idrettskretsen. De går i gang med et pilotprosjekt der noe av den organiserte idretten flyttes inn i skoletiden. Ordningen skal gi hevet sportslig kvalitet i skolefritidsordningen samtidig som idrettskretsen forventer at veien gjennom skolen vil gjøre at alle barna «automatisk» vil bli inkludert. Idrettskretsen peker også på at ordningen innebærer at de yngste barna er «ferdig-trente» innen skoledagen er over, og at den dermed frigjør anleggstid på ettermiddag og kveld som kan utnyttes av idrettsklubbene.

4.4 Oppsummering

I dette kapitlet har vi belyst bakgrunnen for at Oslo Idrettskrets satte i gang med «Idrett for alle i Oslo». Vi har også tatt for oss deres perspektiv på hvilke problemer idrettssatsingen dreier seg om og hvilke løsninger de tenker vil fungere.

Forståelsen av idrettskretsens rolle og ansvar i osloidretten framstår som et viktig bakteppe for idrettssatsingen. De formidler at det er de som først og fremst må stå opp for breddeperspektivet i osloidretten og befeste den rådende idrettspolitikken. Støtten Oslo Idrettskrets forteller om, både fra grasrota og fra politisk hold, utgjør også en sentral faktor.

Idrettssatsingen kommer i kjølvannet av at idrettskretsen opplever at osloidretten står ovenfor store utfordringer som ikke løser seg av seg selv. De snakker da om økende deltakelseskostnader og at idretten i stadig større grad blir tilpasset de få istedenfor de mange.

Med hjelp av foregangsklubbene som fronter «idrett for alle», målrettet styrking av idrettsløftklubber og et omfattende informasjons- og påvirkningsarbeid rettet innover mot idretten og utover mot det politiske landskapet, anser idrettskretsen det som mulig å snu en negativ trend. De har tro på at «Idrett for alle i Oslo» vil føre til at alle barn og unge får delta i osloidretten.

5 Foregangsklubbene

Dette kapittelet handler om de ni foregangsklubbene som har blitt vurdert og valgt ut av Oslo Idrettskrets til å gå foran i arbeidet med idrett for alle. Gjennom intervjuer med ledere i samtlige foregangsklubber, søker vi svar på følgende spørsmål: Hvorfor søkte klubbene om å bli foregangsklubb, og hva håper de å oppnå med å være med i «Idrett for alle i Oslo»? Hvilke problemer og utfordringer mener foregangsklubbene at idrettssatsingen skal løse? Hva gjør klubbene i dag for å inkludere barn og unge i sine aktiviteter over tid, og hva anser de som mulige begrensninger for klubbens framtidige måloppnåelse i «Idrett for alle i Oslo»? Svarene på disse spørsmålene vil gi et bakteppe for hva som er status for problemstillinger knyttet til inkludering i idrettslag, og være sentrale når vi senere i evalueringen skal vurdere både tiltakene som igangsettes og om målene oppnås.

5.1 Kort om foregangsklubbene

Før vi presenterer analysene, vil vi gi en kort oversikt over hva slags klubber det her er snakk om. Selv om de er langt fra like, har foregangsklubbene mange likhetstrekk. Alle er fleridrettslag, som organiserer mellom to og et titalls ulike idretter. Alle har fotball, de fleste har håndball og allidrett, og noen har vinteridretter. Alle klubbene definerer seg som breddeidrettslag, men flere av klubbene har eliteutøvere innen minst én idrettsgren. De fleste har mellom 1000 og 3000 medlemmer. Flertallet av foregangsklubbene har én eller to administrativt ansatte, mens tre av klubbene har mellom åtte og 15. Én klubb drives kun med frivillighet i administrasjonen. Klubbens barneidrett er hovedsakelig foreldredrevet, mens betalte trenere er vanlig i ungdomsidretten.

Foregangsklubbene varierer også noe i hvordan de er organisert. Den vanligste strukturen er å ha enten ett hovedstyre i tillegg til å ha et styre for hver idrett, eller å ha ett hovedstyre for hele idrettsklubben, der lederne for hver særvidrettsgruppe er med. Én av klubbene skiller seg ut ved å være et såkalt allianseidrettslag, der de ulike idrettene er organisert i juridisk og økonomisk uavhengige enheter. Omtrent halvparten av klubbene ligger i relativt velstående områder av byen. Med unntak av én klubb, ligger resten av foregangsklubbene i områder som er eller har vært omfattet av områdeløft i regi av Oslo Kommune.

Uten at vi har foretatt en nærmere vurdering av hvordan klubbene fungerer i praksis, tilsier kriteriene for å bli foregangsklubb at dette er veldrevne klubber, som allerede opererer i tråd med verdiene som ligger til grunn i idrettssatsingen, og som forplikter seg til å jobbe for reduserte kostnader, bredt basistilbud og økt aktivitet i osloidretten i tiden framover.

5.2 Motivasjon for å bli foregangsklubb

Hvorfor søkte klubbene om å bli foregangsklubb, og hva håper de å oppnå med å være med i «Idrett for alle i Oslo»? Svarene gir innsikt i hvilken tilknytning idrettslagene føler ovenfor idrettssatsingen og dens målsettinger, synliggjør forhold av betydning for støtten og forankringen til idrettssatsingen, og antyder hvilken rolle foregangsklubbene kommer til å spille. Spørsmålet er derfor relevant for hvilken betydning foregangsklubbkonseptet får, for foregangsklubbene, idrettssatsingen og for osloidretten som helhet, i årene framover.

Ett hovedsvar som kommer fram gjennom intervjuene er at idrettslederne identifiserer seg med verdiene knyttet til idéen om «idrett for alle», og engasjerer seg sterkt for at barn og unge skal få delta i idrett gjennom oppveksten. De mener idrettssatsingen tar for seg et viktig tema og bidrar til skjerpet bevissthet på inkludering i osloidretten. Et annet hovedsvar handler om at det å være foregangsklubb også kan bidra til at klubben, på kort og lang sikt, lykkes enda bedre med å øke idrettsdeltakelsen blant barn og unge. Ved å være foregangsklubb, ser de muligheten til å få verktøy, støtte og drivkraft som vil forsterke klubbens innsats for å få med flere barn og unge i organisert idrett.

Engasjement for breddeidretten

Én grunn til at klubbene søkte om å bli foregangsklubb, var at de oppfattet seg selv som gode representanter for «idrett for alle», og at idrettssatsingens visjon var i tråd med hva de selv ønsker å oppnå for barn og unge i osloidretten.

Flere av idrettslederne snakker om organisert idrett som et betydningsfullt innslag i barn og unges liv, ikke bare for fysisk aktivitet, men som en arena for mestring, moro og sosialt fellesskap. Idrettsklubben anses å ha en viktig rolle, og et særskilt ansvar, for barn og unge i deres nærmiljø. Idrettslederne identifiserer seg altså med visjonen og verdiene i idrettssatsingen. «Idrett for alle» er et ideal de står for, og som de synes det er meningsfylt å jobbe for og verne om. De uttrykker altså holdninger som er i tråd med den idrettspolitiske visjonen for barne- og ungdomsidrett.

Det der med at du skal inkludere alle og at alle skal med, det er jo (...) en grunntanke som man i utgangspunktet hadde også før vi ble foregangsklubb, så det er noe vi jobber med hele tiden. (FK 5)

Vi er jo den klubben [i området] som allerede driver på den måten, som en foregangsklubb, på mange måter. (...) Ja, vi jobber veldig med dette, da: At det skal være lave kostnader, frivillighet, engasjere foreldre. (FK 2)

Vi så på kriteriene for å bli foregangsklubb og så at «Oj! Vi er jo allerede der, 90 prosent». Så, vi så på dette som en mulighet til å bygge videre på det vi allerede har gjort. (FK 7)

Klubblederne identifiserer seg med foregangsklubbkonseptet ut fra hvem de er som klubb, men også i hva de gjør som klubb. I tråd med selvforståelsen som

foregangsklubber, er det ikke overraskende at idrettslederne peker på praksis i egen klubb som samsvarer med «idrett for alle»-perspektivet. De forteller blant annet at de har lave kostnader, ordninger for familier med betalingsproblemer og fokus på breddeidrett. De er allerede opptatt av å etterleve verdiene og virkelig gjøre målene tilknyttet «Idrett for alle i Oslo».

Videre oppgir idrettslederne at de setter pris på at idrettssatsingen gir anerkjennelse til klubber som har fokus på deltakelse og inkludering. Foregangsklubbkonseptet oppleves som en bekreftelse på at deres fokus og arbeid som klubb verdsettes oppover i idrettsforbundet.

Bare det at folk tror på oss og vil hjelpe, så er det inspirerende i seg selv. Du får lyst til å stå opp om morgenen og gå løs på disse tingene. (FK1)

Jeg tror faktisk at alle i [klubben] er stolte av å få lov til å være med som en foregangsklubb. Vi er tross alt valgt ut... Av 600 klubber i Oslo, så er det ni som er valgt ut. (FK 4)

Det er jo selvfølgelig viktig for [klubben] at de organisasjonene over oss... Vi føler at vi får en ryggdekning, ikke sant? (...) Det handler om å gi anerkjennelse, ikke bare til de som er gode i sport men også til de som er gode i andre ting. Det og ryggdekningen, tror jeg, er ganske viktig. (FK 6)

I det forrige sitatet påpeker klubblederen at rollen deres som foregangsklubb gir de en ekstra trygghet på at det de driver med er bra. I tillegg til å være noe de er stolte av, gjør foregangsklubbstatusen det enklere å holde fast ved retningen de har gått i som klubb. Flere idrettsledere viser til at det samme gjelder i deres klubb:

Det har jo vært litt, sånn, debatter innad i idrettslaget også, for det er sant at... Vi har vært veldig sånn lavkostnad. Samtidig har vi klubber i nærområdet, flere, som koster vanvittig mye mer. De har sine fotballakademier. Og så blir det jo litt sånn «okay... Ja, hvorfor skal ikke vi ta mere?» (...) Det har vært litt sånn fram og tilbake... Men i og med at dette prosjektet kom nå, så kjenner jeg at vi lander mye mer tydelig på at «okay, vi skal fortsette å være sånn som vi har vært og streve etter...» (...) Vi føler at vi er veldig stolte av at vi holder det på det nivået. (FK 2)

Hvis man klarer å bruke [foregangsklubbprosjektet] til å bevisstgjøre en del ting rundt «okay, hvordan holder vi på bredden?» – det tror jeg kan være ganske viktig. Så... For det er klart at dette her er jo et breddeprosjekt, i det store og hele. Jeg tror [at] hvis du spør de som driver med toppidrettssatsing i de forskjellige forbundene, så er de nok kanskje litt uenig i, på en måte, tankegangen bak dette her. (FK 8)

Sitatene tyder på at «foregangsklubb» styrker idrettsledernes oppfatning om at det er viktig og riktig å holde på breddefokuset i barne- og ungdomsidretten. Videre forteller klubblederne at de ønsker å bidra til bevisstgjøring av inkluderingsutfordringer i idretten, blant annet ved å synliggjøre at problemstillingen er relevant for barn og unge på tvers av byen – også i relativt velstående områder.

Det har noe å si [å være foregangsklubb]. Vi har jo nå bedre og mer fokus på en del ting som vi ikke har hatt fokus på tidligere. Altså, vi har blitt bevisstgjort en del ting. (...) Vi gjør noe for minoriteter og vi gjør noe for de som bor i lavinntektsfamilier. Og ønsker å få mer fokus på det, da, i klubben. (...) Området er et område med folk med stort sett høy utdanning, god inntekt, og det er veldig mye som skjer der som blir skyggelagt. (FK 9)

Det å på en måte vise at man kan drive fornuftig og holde kostnadene nede selv i områder i byen hvor det er, altså, presumptivt høye inntekter, ikke sant? Så er det alltid noen som faller på utsiden likevel. (FK 8)

Idrettslederne påpeker her at idrettssatsingen setter søkelyset på utfordringer som kanskje ellers har en tendens til å gå under radaren. Idrettslederne forteller at de også søkte om å bli foregangsklubb for å forsterke innsatsen for inkludering i idretten – både i og utover egen klubb.

Nytte: Anleggstilgang og pengestøtte

Muligheten for mer treningstid på idrettsbaner og i idrettshaller blir oppgitt som én av grunnene for å søke om å bli foregangsklubb, særlig blant klubbene med store mangler på dette området. Flere poengterte at klubben deres lider under stort underskudd på anlegg, og at dagens fordeling av anlegg slår uheldig ut for deres barn og unge. I tillegg uttrykker de frustrasjon over hvor lang tid det ordinært tar å skape endringer på anleggsfronten.

Vi er jo en av de få såkalt anleggløse klubbene, som gjør at vi ikke har hatt mulighet til å drive med ungdomsfotball. Så det vil si at det er hele kull som har falt ifra. (FK 2)

Oslo Idrettskrets sa at [de som] søkte foregangsklubb, skulle bli prioritert i treningstid – *det* var jo egentlig hovedgrunnen til at jeg sa at vi bør søke. (FK 5)

Å kunne få mer anleggstid for lokale barn og unge i nær framtid blir omtalt i positive ordelag. Foregangsklubbene mottok også en pengebevilgning (250 000,- per klubb) for å støtte opp under inkluderingsarbeidet det første året. Flere av idrettslederne sier at de ikke visste at de kom til å motta pengestøtte, men at pengene likevel kom godt med. For noen ble dette en bonus, mens for andre var pengene en forutsetning for å søke om å bli foregangsklubb.

Det var jo en forutsetning for at vi skulle være med at det måtte følge med noen midler, ellers så blir det vanskelig, altså. (...) Hvis man skal få til noe, så må det nesten følge med litt midler. Hvis man skal gjøre noe ekstra utover den daglige driften. (FK 4)

Vi gikk jo ikke inn i dette med å søke om å være foregangsklubb med tanke om noen økonomisk [gevinst]. Det var ingen som visste at vi skulle få noen midler i det hele tatt. (FK 7)

Det er på en måte direkte tiltak vi kan gjøre også, som er knyttet opp mot midler, som gir en frihet til å hjelpe uten at man må sette av en masse ressurser for å få det til. (FK 9)

Den økonomiske støtten beskrives i det nederste sitatet som nyttig for at klubben kan iverksette tiltak uten ekstra belastning på klubbøkonomien. Signaler om prioritering på anlegg, og til dels den økonomiske støtten, omtales av klubbliderne som virkemidler i klubbens inkluderingsarbeid: Disse tiltakene setter klubben i stand til å forbedre aktivitetene for sine medlemmer og/eller utvide tilbudet av aktiviteter for å favne om flere barn og unge i lokalmiljøet. Samlet sett anses foregangsklubbkonseptet å tilby noe som har åpenbar og relativt snarlig nytte for klubbene og deres inkluderingsarbeid.

Forbedring av inkluderingsarbeidet

En tredje grunn til å bli foregangsklubb, var idrettsledernes ønske om å få støtte i videreutviklingen av klubbens inkluderingsarbeid. Samtidig som de viser til pågående innsats og tiltak for inkludering, gir de også uttrykk for at det er rom for forbedring.

Klubbliderne gjør ifølge dem selv mye bra, men sier at det kan bli bedre – særlig når det gjelder å tilnærme seg inkluderingsarbeidet i klubben på en strukturert og systematisk måte. De forteller at det er mye ad hoc og tilfeldigheter på dette området: Klubben løser problemene som dukker opp, men det begrenser seg gjerne til å hjelpe de som aktivt ber om hjelp, ifølge idrettslederne.

Det er veldig vanskelig å vite... Målet er jo «alle skal med». Hvordan vet vi om vi når alle? Det er liksom én av de store utfordringene. (...) Nå blir det mer satt i system. Med én gang det kommer tilbakemeldinger, så må vi på en måte ta det med i evalueringen i enda større grad i forhold til at «vi er foregangsklubb». (FK 3)

Så var det jo... Den forestilling at «vi kan sikkert bli bedre», men vi *har* lave avgifter for de aller fleste. Vi har jobba med det. Og det er fordi at hvis vi ikke har det, så får vi ikke med oss folk. (FK 1)

Det har vært viktig for oss å på en måte putte det litt i system. Fordi vi gjør jo veldig mange av de tingene som foregangsklubb ønsker at man skal gjøre, men vi har jo ikke hatt det i et system. (...) Men det er da for oss å, på en måte, [finne ut] – Hva gjør vi bra? Hva gjør vi ikke så bra? Hvor kan vi bygge videre? Det er det som er neste steg. (FK 8)

For å lykkes bedre med å få med flere barn og unge og beholde dem lenger i idretten, ser idrettslederne behov for å sette inkluderingsarbeidet i system. Blant annet for å klare å identifisere hvem som faller utenfor og de som «ikke tør» å be om hjelp. Ifølge idrettslederne kan det å være foregangsklubb bidra til bedre inkluderingsarbeid, så vel som generell klubb utvikling, blant annet ved å stimulere

til selvrefleksjon og granskning av egen praksis. Det tenker de vil ha positive virkninger på sikt:

Det er klart at foregangsklubbkonseptet har både gitt oss noe å tenke på – at vi må se oss selv i speilet og implementere det i strategiene: hvor står vi nå? Hvor ønsker vi å være om fem år? Hvor flinke er vi til å stå bak slagordet «idrett for alle» og hva betyr det for oss? (FK 3)

Vi ville kunne gjort mye av det uansett, men jeg tror vi vil kunne gjøre det bedre og større – bredere – enn vi [ellers] ville gjort. Også håper vi at det at vi er flere foregangsklubber og at idrettskretsen er med oss kan føre til at vi vil gjøre det bedre enn vi ville gjort alene. (FK 1)

Jeg tror det vesentlige går på å få tankeprosesser i gang. Jeg føler jo at den måten vi har drifta på (...) har vist at på [et] nivå så har vi vært en foregangsklubb uansett. Og så er det områder, selvfølgelig, som vi ikke er foregangsklubb på, for eksempel at vi ikke har greid å sette skott på satsing i [en av idrettene våre], at det innimellom har løpt løpsk og... Sånne ting... Men vi har... Vår målsetting er at vi ønsker å være foregangs: [et] forbilde for andre, lignende klubber. (FK 7)

Som det framgår fra sitatet ovenfor, uttrykker enkelte idrettslederne eksplisitt et håp om å gå foran og fungere som inspirasjon for andre klubber. Selv om idrettslederne anser egen klubb som dyktig på inkludering, antyder de altså at det er rom for forbedring. Flere sier at de kjenner på forventningene som settes til dem som foregangsklubb, og at de ønsker å innfri. Idrettslederne forteller at det å være en del av et større fellesskap med et overordnet mål gir dem ekstra drivkraft i arbeidet.

5.3 Problembeskrivelse

Et viktig spørsmål handler om hva klubbene ser for seg at «Idrett for alle i Oslo» faktisk skal løse. Vi har derfor spurt idrettslederne om hva de mener er hovedproblemene med å inkludere flest mulig i idretten. Igjen kan svarene knyttes til to overordnede temaer. Det første handler direkte om økonomi, om høye deltakelseskostnader som barriere for deltakelse i barne- og ungdomsidretten, og at ulikt økonomisk utgangspunkt skaper ulike forutsetninger for klubben og idretts tilbudet den er i stand til å gi. Det andre temaet handler om andre skjevheter i idrettsdeltakelse – altså at idretten ikke er like tilgjengelig for gutter og jenter, eller at medlemsmassen ikke speiler det kulturelle mangfoldet og de sportslige ferdighetsnivåene i befolkningen.

Økonomiske barrierer

Idrettslederne ser ut til å dele idrettskretsens problembeskrivelse av at osloidretten blir dyrere og dyrere. «Idrett for alle i Oslo» dreier seg dermed også for idrettslederne i stor grad om å dempe eller snu kostnadsveksten i den organiserte idretten, slik at ikke barn fra lavinntektsfamilier holdes utenfor eller skyves ut.

Kostnader som barriere trekkes først og fremst fram i forbindelse med det å begynne med idrett. Idrettslederne fokuserer mest på deltakelseskostnaden – altså prisen for å være medlem i klubben (medlemsavgift) og for å delta på en gitt aktivitet (treningsavgift). Det er hovedsakelig disse kostnadene samtalen dreier seg om i forbindelse med økonomi og målet om å senke terskelen for å delta. Foregangsklubbliderne uttrykker at kostnader for deltakelse ikke er en «gyldig grunn» for at noen ikke får delta i organisert idrett. De signaliserer at dette er et problem idretten bør løse.

Idrettslederne forteller om henvendelser fra foreldre som sliter med å betale kontingent for å illustrere at deltakelseskostnaden er et reelt problem for folk i klubbens nedslagsfelt. Det vises også til bo- og inntektssituasjonen i bydelen.

Jeg tror ikke helt [folk i NIF-systemet] forstår hvor fattige disse menneskene er. (...) Altså, det er snakk om at 50 kr er masse penger. Og det tror jeg ikke mange egentlig vet. Og det opplever jeg som en barriere. Og at disse mødrene, som har jobbet med dette i 100 år, blir litt frustrert over at idretten driver og snakker om [at] «ja, men det koster bare 500 kr», ikke sant? Men det er en helt uoverkommelig sum! (FK 6)

Deltakelseskostnader som barriere sees også i sammenheng med at ungdom forlater idretten. Så godt som alle foregangsklubbliderne beskriver at deltakelsen blir dyrere etter hvert som barna blir eldre. Sann sett kan kostnader bli en grunn for å forlate idretten også for familier som ikke hadde problemer med det tidligere.

Om enn i mindre grad enn deltakelseskostnader, snakker idrettslederne om andre idrettsrelaterte utgifter som en del av problemet, deriblant i forbindelse med transport til kamper og turneringer, overnattinger, klær og utstyr. Kostnader som problem tematiseres altså både som et hinder for de som ikke er med i det hele tatt («inngangsbilletten») og i forbindelse med graden og følelsen av inkludering blant de som deltar (idrettsrelaterte kostnader). I likhet med kontingenten, har de idrettsrelaterte kostnadene en tendens til å øke i takt med barnas alder, påpeker idrettslederne. Det er også sann at reiseutgiftene er større for klubber med få eller ingen anlegg, for eksempel ved at man må kjøre til «hjemmebanen», og for idrettsgrener med relativt lave medlemstall og store reiseavstander i forbindelse med kamp eller konkurranse.

«Idrett for alle i Oslo» handler også om at barn og unge i alle deler av byen skal ha et godt idrettstilbud, ifølge klubbliderne. Det omtales som et problem at idrettsklubbers økonomi og tilbud gjerne følger den sosioøkonomiske profilen til de som bor i bydelen: Det «beste» sportslige tilbudet tilfaller barn og unge som bor på de mest velstående stedene og vice versa. Idrettslederne skildrer at klubbene opererer under svært ulike betingelser, både økonomisk og i tilgang på arenaer for idrettsutøvelse – enten det er idrettsanlegg, gymsaler eller nærhet til marka. Mangel på anlegg framheves som en viktig faktor med tanke på hvilket tilbud klubbene kan gi så vel som det totale kostnadsbildet for klubben. For eksempel blir dagens tildelingsordning for anlegg problematisert i intervjuene.

Blant annet sier idrettslederne at særiddrettenes behov i for stor grad blir vektlagt, på bekostning av aktivitet for lokale barn og unge. I tillegg opplever noen klubbledere at systemet i flere tilfeller gir urettferdige utslag for anleggstilgang for deres barn og ungdom sammenlignet med andre klubber.

Det kan ikke være sånn at naboklubber, de kan ha tre treninger i uka for seks-sju-åtte-ni-tiåringer, mens vi knapt har én – i samme område. Det er kommunale baner..! Det er skattebetalernes baner..! (FK 2)

I sitatet viser klubblederen til at tildelingssystemet for anlegg slik det er i dag ikke fortoner seg som «rettferdig» ovenfor barn og unge i deres nedslagsfelt. Idrettslederens presiserer videre at anleggsspørsmålet også er et kostnadsspørsmål: Dersom barna ikke har idrettsmuligheter nært hjemmet, blir det økte transportutgifter for familien.

Forskjellene mellom klubbene i byen, i form av ressurstilgang og sportslig tilbud, fremstilles som et problem i seg selv. Ifølge idrettslederne skaper disse forskjellene en dynamikk som på ulike måter settes i sammenheng med frafall og svekket frivillighet. Flere idrettsledere forteller blant annet at spilleroverganger i ungdomsfotballen fører til at hele lag går i oppløsning. Ironisk nok, sier de, ender det ofte med at de håpefulle talentene som skiftet klubb også slutter kort tid etter overgangen – enten fordi de ikke nådde opp sportslig eller ikke fant seg til rette sosialt. Situasjonen blir ekstra prekær dersom de ressurssterke foreldrene forlater lokalklubben, siden «frivilligheten ofte følger ressursene».

Klubbene som har de mest gjennomprofesjonaliserte og ressurskrevende oppleggene bidrar til et press på å heve den sportslige kvaliteten også for de andre klubbene, sier idrettslederne. Det gir økte kostnader for klubben og for medlemmene. At forskjellene øker mellom bredde og topp gjør det også vanskeligere å konsolidere de to ytterpunktene for hver enkelt klubb:

Forskjellen på, kall det, elite og bredde er jo... Altså, den vokser jo. Den vokser ganske mye. Og [toppklubbene] tror jo på en måte at alle ønsker å være sammen med de. Og det er ikke sikkert. (FK 8).

Klubblederen peker på at tankegangen i de mer sportslig profesjonaliserte klubbene skiller seg fra prioriteringene i breddeklubbene. Flere poengterer at den økte distansen mellom elite og bredde er utfordrende å takle for klubben. Videre omtales foreldre med stor kjøpekraft som en drivkraft bak kostnadsøkning og større forskjeller mellom klubber i områder med forskjellig sosioøkonomisk profil.

Man må gjøre noen tiltak for å sørge for at det ikke tar av, for det er veldig spesielt i de områdene vi er, hvor det er mye penger og det er lett å si at «det gjør vi, for det koster jo bare 4000 kr», ikke sant? Men det er... Så det er på en måte viktig å beholde... For å få klubbene til å beholde grasrot-tankegangen, ikke sant? At man er der for alle og ikke bare for de som har råd til det. (FK 8)

Helt [fram] til for fire-fem år siden, så ble den [årlige utenlands]turen jobbet inn på dugnad. Men det ville ikke foreldrene lenger. De ville heller betale. Og det er jo også blitt en ny sak, at folk kjøper seg ut av det. (FK 4)

Vi må vise at vi kan ha et tilbud som kan være så billig som mulig. Og det er jo en utfordring i et område hvor den generelle tankegangen er «ja, men, kan vi ikke bare betale for det?» (FK 8)

Ressurssterke foreldre settes altså i sammenheng med økte kostnader og forskjeller, for eksempel ved at mange i denne gruppen ikke deler den samme opplevelsen av økonomi som begrensning for idrettsdeltakelsen. Det bemerkes at mange blant de ressurssterke foreldrene dermed ser ut til å godta å betale for «et bedre tilbud», uten tilstrekkelig tanke for hva det vil ha å si for familier som ikke har den samme betalingsevnen. Således bidrar de ressurssterke foreldrene til å flytte grensen for hva som betraktes som «vanlige» eller «akseptable» utgifter for kontingent og andre idrettsrelaterte kostnader.

Det med lave kostnader, det... Altså, jeg opplever at det handler mye om at klubben bestemmer. At man ikke må la veldig ressurssterke mennesker si, «ja, men vi kan jo bare kjøpe». Eller, sånn, «ja, men, alle på foreldremøtet sa jo "ja"». Ja, men var alle der? Og hvor lett var det å rekke opp hånda på det møtet? Klubben må tørre å ta noen beslutninger og stå for det! (FK 6)

Idrettslederen i sitatet bemerker at klubben må ha et blikk for hvordan forslag og beslutninger påvirker de som har en dårligere økonomi og kanskje ikke er tilstede der beslutninger tas. Idrettslederen antyder at klubben kan moderere uheldige utslag av at medlemsdemokratiet ikke speiler befolkningen i klubbens nedslagsfelt, men er vektet i favør det ressurssterke segmentet av befolkningen. Ifølge henne, må klubben derfor tale inkluderingens sak. Dette sammenfaller med idrettskretsens vektlegging av at *klubben* må være sjef.

Det snakkes også om at et segment av befolkningen sakker akterut – blant nykommere til landet, men også blant etnisk norske. Lederne for foregangsklubber med medlemmer fra både det øverste og nederste samfunnsjiktet forteller at økende avstand mellom de to ytterpunktene skaper utfordringer for klubben: Det blir vanskeligere å tilrettelegge for sprikende ønsker og behov, og dermed mer utfordrende å realisere målet om «idrett for alle».

Andre skjevheter i idrettsdeltakelse

Idrettslederne anser også andre skjevheter i idrettsdeltakelse som del av kjerneproblemet i det «Idrett for alle i Oslo» skal ta seg av. Noe av dette har indirekte med økonomi å gjøre, men ikke bare. De ser for eksempel et problem i at barn og unge som deltar i osloidretten ikke speiler befolkningen, men at den favner «skjevt» ut ifra blant annet kjønn, sportslige ferdigheter og etnisk bakgrunn. Utfordringen handler altså om begrenset mangfold i idrettsdeltakelsen.

Kjønn

Idrettslederne bemerker at flere jenter enn gutter forsvinner fra idretten i ungdomsalderen, og flere forteller at klubben deres har tiltak som fokuserer på å øke deltakelsen blant jenter. Idrettslederne er samtidig litt splittet i synet på hvorvidt kjønnsfordelingen utgjør et problem. Det påpekes at lavere idrettsdeltakelse blant jenter, og særlig i ungdomsidretten, er et naturlig og forventet utslag av utenom-idrettslige forhold, som at jenter driver med flere forskjellige fritidsaktiviteter og er mer opptatt av skole enn hva gutter er. Andre er tydeligere på at det som skjer innenfor idretten – hvilke idrettstilbud som finnes og hvordan de er innrettet – må vurderes kritisk i forbindelse med at flere jenter enn gutter slutter i overgangen til ungdomsidretten. Forskjellene i hvordan fotball for gutter og jenter fortøner seg i praksis løftes frem som et eksempel:

Altså, guttefotball, da – hvis vi skal kalle det det – det er så mange som er så *voldsomt* [på]...! De får barn, tror jeg, *fordi* de skal spille fotball med den kid'en. Jeg tror det er en selvstendig grunn for mange karer. Og da er de bare så på! Også er det ikke det at disse jentefotballforeldrene er *av* – men de er bare ikke så *jææævlig* på! Sånn at, hvis vi ikke hadde hatt *noen* ansatte i fotball...! (...) Ansatte kan også være med på å røske opp i noen av de mønstrene der. For da kan klubben, ikke sant, styret, kan si, «nå skal vi satse på de jentene der. Nå skal vi gjøre...» Da blir det ikke... Da blir det klubben som bestemmer, i større grad. (FK 6)

Igen pekes det på at klubben har en rolle i å korrigere kursen på det som skjer i aktiviteten, for eksempel i behandlingen av gutter og jenter på idrettsfeltet. Et gjennomgående tema er tiltagende prestasjonsfokus: For mye press på sportslige ferdigheter og resultat gjør at mange jenter slutter, ifølge idrettslederne. Motsatt er det også de som ser manglende satsingstilbud for jenter som et problem for de som ønsker å satse på idretten sin. I tillegg observerer foregangsklubblederne at i idretter der det er få deltakere per årsklasse, er lagene mer sårbare når noen slutter. Det kan også gjelde gutter, dersom det er snakk om idretter med relativt lav deltakelse på guttesiden.

Satsing og sportslige prestasjoner

Satsing og sportslig fokus i ungdomsidretten er faktorer som settes i sammenheng med frafall på generell basis, og ikke bare for jenter. Det uttrykkes bekymring for at idretten i tiltagende grad tilpasses de som ønsker å satse på idretten på bekostning av de som deltar fordi det er gøy og sosialt. Det er særlig det at idretten blir for seriøs som omtales – med resultatfokus, høye ferdighetskrav og nedtoning av det sosiale. Det blir «for mye for tidlig».

De spillerne som har kommet til oss nå på guttesiden, helt opp til juniornivå, som har kommet fra [en naboklubb med høyere sportslige ambisjoner], har kommet primært fordi at hos oss kan de få være med og spille fotball fordi de synes det er gøy og ikke fordi det er en seriøs satsing. (FK 8)

Jeg synes at mange av våre idretter har det litt for travelt, sant? At de tenker «vi må vinne fra vi er sju år». (FK 6)

Ungdommen i dag... En [grunn til] at mange slutter, tror jeg er at: De har jo gjort alt! Når de er 14 år så har de vært i Danmark, Sverige... De har vært på utallige cuper og treninger, og så blir det så alvorlig. Det tror jeg er noe av det som dreper lysten for veldig mange. (FK 2)

Alvorliggjøring og prestasjonsretting settes altså i sammenheng med at ungdom slutter med idrett. Flere er urolige for at aktiviteten i for stor grad innrettes mot de med høyest ambisjonsnivå eller «de ivrige barna» – og desto mer jo eldre de blir. Denne utviklingen forklares ved å vise til at krav og forventninger til sportslig kvalitet har økt blant foreldre, og dermed også blant foreldretrenere.

I barneidretten, der foreldre er ansvarlige for aktiviteten, omtales det som et problem at foreldres ambisjonsnivå legger lista for treningene. Én klubbleder påpeker at det hender også at trenerne tenker *for lite* på det sportslige, men at det motsatte tilfellet er mest vanlig og kanskje mest problematisk: Altså at treneren har et for stort sportslig fokus på bekostning av det sosiale. Dette begrunnes med at det ofte er foreldrene med de høyeste sportslige ambisjonene på vegne av sitt barn som påtar seg trenerrollen.

Vi har jo ingen elitesatsing på noe vis, men det er klart at det er alltid noen årganger som har ivrigere foreldre og ivrigere barn. Og det er klart at da blir det litt mer satsing. (FK 8)

Men så har du jo de foreldrene, da. (...) Jeg fikk en melding fra en mamma nå, hvor hun sa at, «jeg og noen andre mammaer» – og jeg vet veldig godt hvem de mammaene er – vi kan kjøre egentrening for de beste spillerne, slik at de får øvd seg litt mer. Og da ble jeg sånn, «Nei. Vi skal ikke ekskludere noen i 10-årsalderen». (...) Og hadde de mammaene fått lov til å styre, så hadde jeg ihvertfall mistet halvparten av laget [jeg trener] på veldig kort tid, hvor fokus er at vi skal ha det gøy og vi skal ha det morsomt. (FK 5)

Sitatene viser at hvem det er som stiller opp som frivillige, og hvilke tanker og prioriteringer de har med seg inn, er avgjørende for hvordan idrettsaktivitetene blir gjennomført. Idrettslederne antyder også at de sportslige ambisiøse foreldrene er overrepresenterte som trenere. Selv om frivilligheten jevnt over er høyt verdsatt blant idrettsklubbl lederne, uttrykker de bekymring for at det økende foreldreengasjementet kan ha en utilsiktet slagside. En prestasjonskultur brer om seg, er det noen som observerer, og barna blir ført inn i den både gjennom trenere og tilskueradferd. Blant annet pekes det på en ukultur blant noen foreldre når det gjelder fokus på resultater ved kamper og turneringer, også blant de minste barna. Det er ikke nødvendigvis det at foreldrene har blitt «mer gærne», sier én idrettsleder, men hun mener å ha observert at det har blitt flere av dem.

Klubblederne viser til en utfordring med å ha et idrettstilbud som passer for alle langs spekteret fra lave til høye sportslige ambisjoner. Det er en vanskelig spagat å tilfredsstille både de i nedre og øvre sjiktet av sportslige ferdigheter og aspirasjoner, sier de.

Det er vanskelig å please alle. (...) I en spillergruppe (...) har du noen som virkelig vil satse og som virkelig vil bli proffspiller, ikke sant? Og så har du andre som er med fordi kompisene er med. Og man skal på en måte ha med begge. Og det er ikke noe fasitsvar på hvordan man gjør det. (FK 8)

Alle skal være med, alle skal ha en mulighet. Om det er for å ha en sosial aktivitet en eller to dager i uka eller om det er for å prøve å bli et eller annet innenfor idretten sin, så må det være rom for begge. (FK 9)

Litt inne på pris da: Burde man ha et basistilbud som er bare helt ekstremt billig for de som bare vil være sammen med klassekompisene sine en gang i uka og leke litt med ball? Hvor terskelen er ekstremt lav. (...) Og eventuelt, skal man ha et basistilbud som bare er trening? Må det også være med kamp? Fordi da har du, igjen, den konkurrerende greia, som igjen bidrar til at «skal du være med her, så må du være god nok, og da må du trene mer» og så... Alt dette henger jo sammen. Men det er fryktelig vanskelig å finne et tilbud som er tilpasset absolutt alle (FK 3)

Som vist i det øverste sitatet ønsker klubbene også å gi de som har lyst til å bli gode i idretten sin muligheten til å utvikle seg sportslig. Det å ha et A-lag for junior og voksne er i så måte betydningsfullt for klubbens barn og unge, sier klubblederne. De trenger noe å «strekke seg etter». Fotball brukes som eksempel:

Vi har jo et A-lag på herresida som spiller andredivisjon, og det å ha et junior-... eller damelag, da... Sånn at det er noe å se opp til og noe å strekke seg etter, det er også noe med det der å få kontinuitet og. Ihvertfall for de som har lyst til å utfordre seg selv over litt lenger tid. Hvis det ikke er noen eldre enn 13 år, ikke sant? Da blir det ikke noe mer. (FK 9)

Vi har også frafall blant ungdom, men ofte så kommer jo det av at noen klubber rundt her kommer og tar spillerne våre. Alt for tidlig! (...) For å få med alle, må de kunne spille A-lagsfotball på *vårt* A-lag før de havner et annet sted. Ellers stopper allting opp. Så denne oslofotballen mener jeg ødelegger. Den skyter seg selv i hodet. Er helt håpløs! (FK 6)

Sitatene sikter til en sammenheng mellom det å ha solide sportslige opplegg i klubben oppover i årsklassene og hvor godt klubben lykkes med å motvirke frafall blant ungdom. Ifølge idrettslederne kan det å ha et eget A-lag gi motivasjon til klubbens yngre medlemmer, men også bidra til at barna blir værende lenger i den lokale klubben sin.

Kulturelle barrierer

Flere problematiserer at idretten ikke speiler befolkningen med tanke på etnisk bakgrunn. På frafallssiden er minoritetsjenter i ungdomsårene særlig i fokus – men

er ofte forklart med foreldrerestriksjoner og andre utenomsportslige forhold. I stor grad pekes det på sosiale og kulturelle årsaker til at det er sånn, gjerne i kombinasjon med økonomi. Idrettslederne viser til språkutfordringer, blant annet når de skal formidle beskjeder knyttet til aktiviteter eller nå ut med informasjon om klubbens idrettstilbud og støtteordninger. Klubbl lederne viser også til at foreldre med begrenset kjennskap til norsk idrettskultur ikke er vant til eller ikke ønsker graden av involvering og forpliktelse som organisert idrett innebærer.

Jeg opplever også at blant foreldre i denne innvandregjengen, så har ikke idrett høy status. I Norge har idrett en så høy... Jeg vet ikke, finnes det et land hvor idrett har så høy status som her? Men man har ikke det der, altså, og særlig ikke blant jentene. (...) Så det er noe sånn... «Vi vil egentlig bare samles et sted og sette på noe musikk, og så...». Og det er kanskje greit, men da er jeg veldig usikker på om vi trenger å være medlem av Norges Danseforbund. Så det er organiseringsgraden – den er en utfordring. (FK 6)

Det kulturelle fremheves også i forbindelse med bestemte idrettsgrener som har utpreget lav representasjon fra andre enn etnisk norske (f.eks. langrenn). Klubber i særlig multikulturelle områder påpeker for øvrig at «inkludering» for dem kan bli «banalt» å snakke om, siden barn og unge fra mange forskjellige kulturer deltar i idrettslagets aktiviteter til vanlig. De fokuserer heller på at idrettsgrenene har ulik appell til barn og unge med forskjellig landbakgrunn.

Årsaksforklaringer

Ikke bare *hvilke* problemer idrettssatsingen skal løse, men også klubbl lederne forståelse av *årsakene* til problemene er relevant for kartleggingen. I intervjuene har vi derfor bedt klubbl lederne utdype hva de tenker ligger bak problemene med høye deltakelseskostnader og begrenset mangfold i barne- og ungdomsidretten. På denne måten får vi også innblikk i hvordan klubbene plasserer ansvar for problemene og hva de anser som innenfor klubbens rekkevidde å rette opp i.

Idrettslederne peker på både utenomsportslige forhold og idrettsinterne årsaker for økte kostnader i idretten. Generelle samfunnstrekk som økende sosioøkonomiske forskjeller i befolkningen, kompetansekrav og kvalitetsbevissthet dukker opp som viktige momenter i intervjuene. Hvis vi konsentrerer oss om de idrettsinterne årsakene idrettslederne beskriver, finner vi et skille mellom det vi kan kalle «legitime» og «illegitime» årsaker. Idrettslederne er samstemte om at det i de siste årene har blitt betraktelig dyrere å drive idrettslag, og at foreldre har høyere forventninger til kvalitet i idrettsaktiviteten enn før. Dette er eksempler på legitime kostnadsdrivere, i at idrettslederne i stor grad aksepterer begrunnelsen for dem. Eksempler på illegitime kostnadsdrivere, som ikke mottar den samme aksepten fra idrettslederne, er sanksjoner, bøter, økte forsikringssetninger og fenomenet helårsidretter. I tillegg problematiseres det at beslutningsstrukturen i idretten ikke er representativ for befolkningen, noe som også tenkes å være til hinder for å stoppe kostnadsutviklingen og sørge for mer mangfoldig deltakelse.

Kvalitet i klubbdrift

Klubblederne framholder at et viktig aspekt hva gjelder kostnadsutviklingen er klubbdrift. Mange forteller at klubbene møter stadig flere og høyere krav til administrasjon og økonomistyring.

Det stilles mer krav, ikke sant? Man skal passe på at ungene ikke skal utsettes for overgrep, man skal passe på at det ikke underslås penger, man skal passe på ditt, man skal passe på datt. (...) For hvert tilfelle i idretten, så blir det jo nye lover og bestemmelser. (FK 1)

Det er mange årsaker. Uten å sette fingeren på noe spesifikt, så har man jo også større krav til idrettslagene – i forhold til drift, føring av økonomi, regnskap, alt dette her – som gjør at det løper jo på en del kostnader. (FK 3)

Den økte administrative byrden blir vanskelig å ta unna ved hjelp av frivillig arbeidskraft alene, sier klubblederne. Følgelig har flere av foregangsklubbene sett seg nødt til å ansette en eller flere administrativt, kjøpe regnskapstjenester, investere i datasystem osv. Utviklingen medfører økte utgifter for klubbene, og utløser en del frustrasjon blant idrettslederne. Likevel mener de at det er gode begrunnelser som ligger bak de økte kravene til regnskap og administrasjon. Klubbene forvalter tross alt offentlige midler av betydelig omfang, og har et viktig ansvar for å følge opp barn og unge som deltar, meddeler idrettslederne.

Det er jo godt ment, og det er helt riktig, sånn teoretisk. Når et forbund innfører nye regler og nye rutiner og sånn, så er det jo fordi ting skal bli ordentlig. Men det at det blir ordentlig kan jo bety at det blir at det blir litt ugreit òg – i den andre enden (for idrettslagene). (FK 1)

Klubblederen uttrykker forståelse for at NIF innfører krav og regelverk, men presiserer at det kan føre til utilsiktede konsekvenser som er belastende for idrettslagene. Intervjuene tyder på at dette gjelder særlig for små og frivillig drevne idrettslag.

Videre er det flere av foregangsklubblederne som mener at administrativt ansatte som kostnadsdriver har fått ufortjent mye negativ omtale, også fordi ansattressurser i klubben bidrar til å styrke klubben og muliggjøre mer og bedre idrettsaktivitet. Blant annet gir det mulighet til i større grad å søke midler gjennom støtteordninger, skaffe sponsorer og andre aktiviteter som bedrer klubbøkonomien.

Vi har jo økt omsetningen vår helt ekstremt også siden jeg på en måte ble ansatt. (...) Da, tenker jeg, da har du jo litt nytteverdien igjen for det også. Hvor mye penger jeg får inn er jo mangedoblet min lønn, for å si det sånn, da, i de prosjektene som blir skapt. (FK 5)

Sånn sett blir bildet som tegnes mer nyansert enn at ansatte i seg selv er en direkte kilde til økt medlems- og treningsavgift. Å ha lønnet administrativ arbeidskraft

omtales både som nødvendig for å møte økte krav og som gunstig for å dra inn mer penger til klubben. Spørsmålet knyttes til «kvalitet» i både klubbadministrasjonen og aktiviteten. Det er behov for at noen tar seg av det administrative og tilrettelegger på en god måte for de som er ansvarlige for selve aktiviteten.

Klubblederne gir uttrykk for at kvalitet i klubbdriften, og særlig å investere i kompetanse, bidrar til kvalitet i idrettstilbudet. De stemmer i idrettskretsens fortelling om at idretten blir dyrere, men poengterer at de får økt kvalitet i retur. Prisnivået begrunnes altså i kvalitet, noe som særlig viser seg i intervjuene med de mest ressurssterke klubbene.

Jeg vil jo si at økonomi er en barriere. Det er ikke noe å skyve under en stol: Idretten har blitt dyrere. Det er tallenes tale. Eh... Om det er *bare* blitt dyrere... Det har jo også skjedd en utvikling. (...) Det er mange ting som gjør at totalsummen har blitt litt høyere. Jeg opplever at det stilles jo krav til kvalitet og mengde i tilbudet. (...) Så når tilbudet eksisterer og man har råd til det, så er det veldig mange som benytter seg av det. (FK 3)

Jeg føler i alle fall at vi kan ikke lempe på kvalitetskravene. (...) Ikke sant, at vi har trenere som er skolerte. At vi har nok pedagogikk inne for å, på en måte, lirke inn det vi må lirke inn. At de som vil mye og kan mye blir utfordret på et annet nivå enn de som vil kanskje bare ha det mere gøy. Det er også noe av grunnen til å hyre inn trenere. For da kan vi stille mye større krav til det, da, enn til en foreldretrener som man ofte opplever at ser mest sine egne unger. Da oppnår vi ikke den kvaliteten vi ønsker. For vi ønsker at den beste skal oppleve fremgang og medgang og lære noe – og det skal også de der nede. (FK 9)

Fra idrettsledernes perspektiv har det unektelig blitt dyrere å drifte en idrettsklubb enn før, men de påpeker at kostnadsveksten samtidig har medført mer og bedre idrettsaktivitet for byens barn. Kanskje fordi det forbindes med kvalitet og ønskede utfall for idrettsaktiviteten, mener klubbliderne at det ofte kan være riktig å bruke penger der kostnadene er relatert til kvalitet.

Kvalitet i idrettsaktiviteten

Når det anvendes i aktivitetssammenheng, rommer begrepet «kvalitet» både sportslig utvikling og sosial oppfølging. Trenerne skal kunne se og ivareta alle barna, og sørge for at aktiviteten er tilpasset ferdighetsnivået deres enten de er der primært for å «ha det gøy» eller for å «bli gode». Det er heller ikke uvanlig at klubbliderne setter det sportslige i sammenheng med idrettsglede: Å oppleve mestring og sportslig progresjon gir idrettsglede. Slik viser klubbliderne til at investering i kvalitet kan være fornuftig, selv om det gir økte utgifter. Lønnede trenere i ungdomsidretten, kurs og kompetansehevede tiltak er utgifter det stilles få spørsmålsteget ved.

Trenerkursene, det er jo... Noen er jo et par-tre kvelder, for nivå én, så har du nivå to og nivå tre... Og det koster litt. Men det er noe jeg tenker er en kostnad vi som klubb bare skal ta, rett og slett. Vi har så mye igjen for det. (FK 2)

Det ligger jo en kostnad i det. Men det er det nivået på kvalitet og orden og kontroll vi ønsker for å sikre at vi vet hva slags tilbud brukerne får – rett og slett. (...) Når man begynner å se på alt som ligger bak, i forhold til å sikre barneidretten og gode opplevelser, og at det skal være en *trygg* arena for barn og unge, skal tilrettelegge og sørge for at alle opplever mestring, fremgang, progresjon, sosialt samvær og alt dette her, så må vi ha kontroll på hva som faktisk skjer i felten. (FK 3)

Idrettslederne kommuniserer at aktivitetsgleden står i sentrum i barneidretten, mens idrettslige framtidsmuligheter opptrer som et stadig mer legitimt hensyn når man kommer over i ungdomsidretten. Imidlertid gir noen av klubbl lederne uttrykk for at fokuset på sportslig kvalitet forflytter seg stadig lengre ned i årsklassene, noe som antas å gi utslag i økte kostnader. Kvalitet koster, sies det, enten det er snakk om oppfølging eller den sportslige siden. Likevel er ofte ungdomsidretten i fokus når det er snakk om store utgifter. Kostnadsøkningen skjer ofte i form av betalte «profesjonelle» trenere, kursing av foreldre og andre frivillige, akademi-tilbud og så videre.

Mange er jo veldig ivrige, og er på akademiet fem dager i uka. Mens andre er jo der mindre. Og det er også et av de elementene hvor vi... Altså, det er jo kostnadsdrivende å være med på et fotballakademi fem dager i uka. Det er ikke gratis. (FK 8)

Mange ønsker å ha det de kaller for profesjonelle trenere. Det vil si at de er ansatte. De får lønn. Ja, i alle idretter. Det er også noe med, kanskje, mange foreldres opplevelse av egen kompetanse eller tid til å kunne [forplikte] seg til noe slikt. Og at det oppleves som kanskje mere proft. Det er klart det, vi er jo 2500 medlemmer. Og det er jo oftest de som har sterkest meninger som roper høyest. Så jeg tror ikke det gjelder flertallet, for å si det sånn. (FK 3)

I det siste sitatet viser klubbl lederne til et ønske om profesjonelle trenere blant medlemmene, men betviler i samme hånd vending hvorvidt inntrykket egentlig stemmer. Idrettslederne forteller videre at det skal være sportslig kvalitet i ungdomsidretten, og at det dermed blir behov for å bytte ut foreldretrenere med noen som har mer sportslig kompetanse.

Altså, lønn er jo en driver i kostnader. Og det ser jeg hos oss også, at lønnskostnadene tikker oppover. Og så har vi det, som jeg var inne på i sted: At vi må sikre et kvalitativt tilbud inn i ungdomsidretten, for det er ikke alle foreldre som greier å være trener og å se alle. Og å kunne gi et like godt tilbud til de som ligger litt fremme som de som ligger litt lengre bak. (FK 9)

Sitatet reflekterer en oppfatning blant idrettslederne om at sportslig kvalitet krever innhenting av profesjonelle trenere. Foreldrene blir ikke ansett å ha tilstrekkelig med sportslig kompetanse til å trene ungdom. I tillegg kommer gjerne økt antall

treninger osv., som gjør at det krever mer av foreldrene å påta seg denne oppgaven på frivillig basis. Klubblederne setter disse faktorene i sammenheng med at det blir vanligere med betalte trenere etter overgangen til ungdomsidretten. De påpeker at å gå bort ifra modellen med foreldretrenere til betalte trenere gir økte deltakelseskostnader for ungdom. Idrettslederne framhever satsing i ungdomsidretten som ressurskrevende, særlig dersom klubben skal anlegge et inkluderingsperspektiv i satsingsoppleggene sine.

I forhold til å hjelpe de som ikke kan betale – *det vil jo være en kostnadsdriver. (...) I hvertfall i ungdomsidretten. I barneidretten har vi regel om at der skal vi ikke ha betalte trenere. I ungdomsidretten har vi stort sett betalte trenere, så sant vi ikke har [foreldretrenere] som har nødvendig kompetanse. (...) Det er jo det at de som satser... Er det store grupper, så er jo de som satser, de er, på en måte, i satsingslag eller satsingsårganger hvor de har egne ressurser for det. (...) Det å på en måte være åpen for å ta imot alle, uten at man føler at det er... At det belaster økonomien, da, for den treningsgruppa, i vesentlig grad. (FK 9)*

Idrettslederen påpeker at å støtte all ungdom, uansett om familien deres er godt bemidlet eller ikke, medfører økte klubbkostnader. Det synliggjøres således at idealet om «idrett for alle» er vanskeligere å etterleve i ungdomsidretten enn i barneidretten, særlig hvis «normalen» for ungdom i klubben er å delta i satsingsopplegg. Siden den største kostnadsbyrden kommer i ungdomsidretten og i forbindelse med satsing og toppidrett, hevder noen av idrettslederne at bredden «sponser» toppen, selv om det kanskje ikke skjer i opplagte eller direkte former.

Dessverre, så betaler bredden for toppen. Jeg tror ikke du kommer unna det, nesten. Så er det på en måte hvilken grad – hva er toppen? Det er ganske stor forskjell fra klubb til klubb på hva man er villig til å... Ja.. (FK 5)

Én ting som kan få store deler av eliteidretten i Oslo, [eller] Norge, til å klappe sammen – det er jo at bredden er med på å finansiere toppidretten. Den gangen man virkelig begynner å lage ganske... Altså... Hvor mye penger som går fra barneidretten, både i støtte og foreldrebetaling, som egentlig går til seniorlag og jakten på å stadig bli bedre. Og hvis man skal slå hardt ned på det, da klapper idretten sammen. Man må passe på å ikke slå kraftig ned på det før man har andre alternative løsninger. (FK 7)

I den grad det forekommer at bredden sponser toppen (for eksempel at foreldrebetaling i barne- og ungdomsidretten benyttes til å finansiere aktiviteter for eliteutøvere), sier klubblederne at praksisen utgjør en kostnadsdriver for breddeavdelingen i klubben. Selv om idrettslederne gjennomgående er negative til at barne- og ungdomsidretten «sponser» toppidretten, tyder sitatene over på at det finnes noen uforløste spenninger og ubesvarte spørsmål tilknyttet denne problematikken.

En uttalt bekymring er at klubbene mister medlemmer dersom de ikke beholder den sportslige kvaliteten. Idrettslederne sier at krav og forventninger kommer både fra foreldre og fra særforbund. Det blir klubbens oppgave å møte kravene, og hvis

de ikke gjør det, forsvinner barna når de kommer opp i en viss alder. Økt treningsvolum for ungdom, medlemsvekst og utfordringer med å få nok frivillige bidrar også til at klubbene opplever økt behov for betalte trenere, administrativt ansatte, mer kursing osv. Dette kommer til en pris som til syvende og sist fordeles utover på medlemmene. Selv om klubblederne uttrykker at det er viktig med kvalitet på idrettsaktiviteten, opplever de press på å svare til stadig økende sportslige forventninger. Dermed blir sportslig kvalitet en kostnadsdriver som oppfattes å være bare delvis innenfor klubbens egen kontroll.

Andre aktørers praksis

Klubblederne retter også oppmerksomheten mot det de oppfatter som en rekke *illegitime* kostnadsdrivere. Her nevner de særforbund, profesjonelle klubber, private idrettsaktører og enkelte idrettsgrener. De viser til økte satser for lisens og forsikring, nasjonale satsingsopplegg og økt geografisk rekkevidde i seriespill stadig lengre ned i årsklassene. Særlig stor frustrasjon uttrykkes ovenfor det som anses å være unødvendige, meningsløse eller urimelige kostnader. Her nevnes anleggs- og utstyrskrav, forsikring, lisenser og bøter for blant annet forsinkelser og omberamning av kamper:

Jeg synes jo at disse særforbundene er noen store pengesluk. Det koster for mye, altså. (...) Alle utøverne, da, fra de smetter ut av barneidretten og inn i ungdomsidretten, så må de betale lisens. Og den billigste er vel på 1095,-. Og nå er det på en måte utvidet... De kaller det forsikring. Altså, de ungene er forsikret, utenfor det. Vi, idrettslaget, har forsikra de. NIF har forsikra de. Stort sett har familier en reiseforsikring som dekker enhver sånn skade og også behandling. Nei, men da er det 1000 [i tillegg] til hver da, til, hva er det nå da? Er det 2400,-? (FK 9)

Så driver mange særforbund og finner på regler, sånn «du må ha tights i samme farge som shortsene», og så går alle innvandrerjenter, som ikke har noen penger, og må ha tights under shortsene... Altså, de finner på sånne sokkereglene, ikke sant? De må bare slutte å lage alt for mange regler. Og også sånne «stadionkrav»! (FK 6)

I disse beretningene, uttrykt med en solid dose frustrasjon, ligger det et signal om at særidrettene har et delansvar for prisnivået i idretten, og at også de må anlegge et inkluderingsperspektiv i sin praksis for at klubbene skal klare å ha lave priser.

Videre omtales klubber med de mest gjennomprofesjonaliserte og ressurskrevende oppleggene som kostnadsdrivere for osloidretten som helhet. De er med på å presse nivået opp for alle de andre samtidig som de skaper en uheldig dynamikk i systemet, sier foregangsklubblederne. Flere føler et press på å heve kvaliteten på eget tilbud for å hindre spillerflukt: ikke bare for å «holde på talentene» og sikre klubbens sportslige prestasjoner, men også for å ha stabile og sosialt velfungerende spillegrupper. Hvis de skal henge med i den sportslige utviklingen, blir det mer krevende å ivareta både bredden og toppen. Jo større sprik, jo vanskeligere er det for klubbene å tilfredsstille ønskene og behovene blant medlemmene.

Klubber med høyt kostnadsnivå generelt, praksis innen fotball spesielt, og forekomsten av private aktører nevnes av flere idrettsledere som kostnadsdrivere de har lite aksept for. De peker også på at de samme faktorene som driver kostnadene oppover samtidig bidrar til å gjøre idretten mer utilgjengelig for barn og unge som ikke er interessert i å satse på idrett. Idrettslederne antyder at kostnadsdrivere og drivere for prestasjonsretting må sees i sammenheng. Jakten på «mer» og «bedre» innad i hver idrett omtales spesielt. Idrettslederne formidler at denne tendensen både gir økte kostnader og, på grunn av tidlig spesialisering og en alvorliggjøring av idretten, fører til frafall blant ungdom. Det rettes et kritisk blikk mot utvidelse av sesongene og mot landsdekkende satsingsopplegg for unge spillere.

Nå spurte håndball om å få penger til noe sånn Bring-serie, for det var et par stykker som er dårlig bemidlet der. Og det koster jo. (...) Det koster penger, altså. Det er liksom gutter-16 sin landscup, på en måte. Så da spiller de mot Alta og i Bodø og på Vestlandet og på Sørlandet. Da er det flyreiser og hotell og... Det koster fort 8 000–10 000 kr for en helg, ikke sant? Da blir jo treningsavgifta et komma! (FK 9)

Hvis det er de samme som begynner i starten av april som avslutter nå helt i slutten av oktober, så er det klart at sesongen er veldig lang – med tanke på at dette er barne- og ungdomsidrett. For det er mer tippeligastemning. (FK 3)

I det øverste sitatet ser vi et eksempel på kostnadene tilknyttet satsingskonsepter for ungdom. Igjen reises spørsmålet om det er innenfor «idrett for alle»-konseptet å bidra til at ungdom fra lavinntektsfamilier får tilgang til å satse på lik linje med andre. I sitatet under vises det til at barne- og ungdomsidretten adopterer praksiser som ifølge idrettslederne burde vært forbeholdt voksenidretten. Mange av idrettslederne uttrykker frustrasjon over at idretten *krever* mye av ungdommen etter overgangen fra barneidretten, og at det ikke tas tilstrekkelig hensyn til at ungdom på samme tid møter økende krav og press på andre områder av livet. På den måten uttrykker de forståelse for at mange slutter med organisert idrett etter at de har begynt på ungdomsskolen.

Beslutningsstrukturer

Som nevnt illustrerer foregangsklubblederne at distansen mellom bredde og topp øker – både sportslig og kostnadsmessig. I likhet med idrettskretsen peker de på mekanismer i samfunnet og i idretten som gjør at utviklingen fortsetter i samme retning med mindre man tar grep. Idrettslederne nikker til idrettens beslutningsstruktur og medlemsdemokrati for å forklare hvorfor toppen stikker fra og bunnen sakter akterut. Det dreier seg i stor grad om representasjon og innflytelse, sier de, og at de som er mest opptatt av det sportslige også er de som engasjerer seg sterkest, snakker høyest og blir hørt. Foreldre med begrensede sportslige ambisjoner er derimot ikke like involvert i idrettsaktiviteten eller i viktige beslutningsfora. Idrettslederne viser til at det samme gjelder på klubbnivå.

Jeg tror norsk toppfotball har fått styre altfor mye. Og det er [toppklubbene] som møter opp der og som rekker opp hånda. Så, der også handler det om, «hvem er det som møter opp der det bestemmes ting?» (...) De som sitter rundt bordene i særforbundene, de vil ha landslag. Det er mammaene og pappaene til landslagsutøvere, ikke sant? Som sitter der og vil ha alle pengene til *sitt* barn. Og til landslag... (...) Det er ingen av disse breddeklubbene som er tilsvarende på. (FK 6)

Noen ganger får man sånne opplevelser, og «njaa... Det er ti stykker som har sagt det av 2500, så...» Men det er gjerne de som roper høyest som høres, da, enten de er mest misfornøyd eller stiller størst krav eller... De som bare er fornøyd, og syns ting er bra, og syns prisen er grei og føler at det gjenspeiler tilbudet eller et eller annet sånt, de hører vi aldri noe fra. Så det er litt utfordring der òg. Hvor mye skal man høre på hvem? Og hvem skal man høre på? (FK 3)

Hvem idrettsaktivitetene tilrettelegges for handler til dels om hvem som blir hørt og får innflytelse i beslutningsprosesser, ifølge idrettslederne. De ser tegn til at breddeidrettens interesser taper terreng fordi man ikke aktivt står opp for den med nok kraft og tyngde. Sånn sett fremheves også betydningen av at de som er opptatt av breddeidrett tar opp styreverv i idrettsklubbene og deltar på andre arenaer der de har mulighet til å påvirke retningen idretten går i.

Igjen påpeker idrettslederne en skjevhet basert på sosioøkonomiske forhold – de som lever under trange kår, med lite fleksible jobber og ansvar for flere barn har begrensede muligheter til å engasjere seg idrettspolitisk på fritiden sett i forhold til de med mer gunstige levekår. De viser til at spørsmål om beslutningsstruktur ikke bare er viktig når det gjelder idrettssatsingen, men også i kommunale beslutningsprosesser som angår idretten. For eksempel omtaler idrettslederne det som et problem at nasjonale hensyn i enkelte tilfeller får forrang over hensynet til lokale barn og unge i forbindelse med nasjonale idrettsanlegg.

Det er litt sånn... Oslo Kommune ringer meg og sier sånn, «vi mangler cricket-pitcher i Oslo. Jeg tror kanskje vi kan bygge en på [et grøntområde i sentrum]». – «Ja, er det... Skal det komme da en masse mennesker kjørende hit? Eller burde man bygge opp nærmiljøet, ikke sant, med lokale barn og voksne?» Ja. Der også tror jeg særforbundene og idrettskretsene er litt sånn... Særforbundene er opptatt av å få anlegg som kan brukes til sin sport. Men anleggsbygging og byplanlegging, det tror jeg er også viktig for å få alle med. (FK 6)

Klubblederen viser til prioriteringer som gjøres innad i særforbund og i Idrettsforbundet som helhet, men også i beslutningsorgan utenfor idretten. Her synliggjør hun at det å praktisere «idrett for alle» kan påkrevne at idrettsforbundet sentralt må gjøre tøffe avveininger mellom elite- og breddehensyn.

5.4 Løsninger

Å få oversikt over hvilken praksis klubbene har ved startpunktet av idrettssatsingen er viktig for å synliggjøre hvilke endringer som gjøres i forbindelse med «foregangsklubb» og for å vurdere hvilke tiltak som eventuelt har bidratt til at flere barn og unge er med i osloidretten i 2024. Derfor har vi spurt idrettslederne om hva klubbene gjør for å bøte på problemene som ble skissert tidligere i kapitlet. Vi har også spurt om hvilke begrensninger klubbene opplever med tanke på klubbens videre inkluderingsarbeid. Svarene på disse spørsmålene vil fortelle oss noe om mulighetsrommet klubbene har for å bidra til endring og om betingelsene som må være til stede for å skape endringene som ønskes med «Idrett for alle i Oslo».

Klubbenes praksis

Reduserte kostnader

Gjennom intervjuene kommer det fram at idrettslederne har begrenset tro på at de kan gjøre spesielt mye for å redusere deltakelseskostnadene ytterligere i egen klubb. Det formidles i forbindelse med at de sier at klubben allerede har lave kostnader for deltakelse, spesielt i barneidretten. I praksis varierer den faktiske summen koblet til benevnelsen «lave kostnader» fra klubb til klubb: Prisen vurderes relativt i forhold til hva andre klubber tar betalt og i forhold til den antatte betalingsevnen i lokalbefolkningen. Videre vurderer idrettslederne prisen ut ifra kvaliteten på tilbudet.

Vi har blitt mer opptatt av – på det langsiktige også – å se på tilbudene våre. Prisene våre. Hvordan er prisingen i forhold til det vi kaller kvalitet på innhold og tilbud? (FK 3)

I tillegg til å ha det de mener er lave deltakelsesavgifter forteller idrettslederne at klubbene har ulike former for betalingsløsninger og at de aldri ekskluderer barn og unge på grunn av utestående betalinger. Blant annet nevnes gratis lavterskeltilbud og reduksjon eller sletting av kontingent for de med betalingsvansker. Idrettslederne gir uttrykk for at deltakelseskostnader er et problem for noen av medlemmene, men at det er et problem klubben stort sett løser – i alle fall for de som ber om hjelp.

Idrettslederne uttrykker derimot bekymring for de som har betalingsproblemer men som ikke tar kontakt med klubben. Det kan gjøre at barn, som kunne blitt hjulpet økonomisk, ikke deltar eller at de slutter når regningen kommer. Klubbene uttrykker et ønske om å hjelpe, men er avhengig av at foreldrene kommer til dem. Dette omtales av idrettslederne som en betydelig terskel og begrensning ved dagens håndtering av betalingsproblemer. De forteller at det er enda vanskeligere å vite noe om kostnader som barriere for de som ikke er eller aldri har vært medlemmer av klubben.

Er det mange for eksempel som bor i [området] som ikke er med på aktivitet fordi det er for dyrt, som ikke har kommet seg inn i det hele tatt? Vet de om støtteordningen? Har vi klart å kommunisere dette her? I forhold til språklige barrierer? Har de fått det med seg? Vet de om det? (FK 3)

Jeg tror veldig mange detter utenom. Og jeg hadde jo en telefon senest i sted [fra] en mamma som ringer og sier at døtrene ikke kan [delta] mer, fordi... Hun har virkelig prøvd, men hun klarer ikke å få endene til å møtes denne måneden her. (...) Og jeg blir litt sånn, «Neimen, da søker vi om penger andre steder. De skal ikke slutte på [idrett] ihvertfall. Så lenge de har lyst til å [delta], skal de [delta]». Så, vi finner løsninger på det. Så sa jeg til henne «det er jo helt fantastisk at du sier ifra». Fordi jeg tror de aller fleste, og da tror jeg kanskje over 90 prosent, de vil ikke si fra, eller, tørre å si fra, eller tørre å spørre om hjelp. (FK 5)

Som i sitatet ovenfor, er stigma et tema som går igjen i intervjuene når det er snakk om å yte betalingshjelp. I tillegg er det en utfordring for klubbene at de ikke vet om de når godt nok ut til de som trenger det. Idrettslaget har naturlig nok bedre oversikt over egne medlemmer enn over de som aldri har vært med. Idrettslederne sier at det dermed er vanskelig å vite hvor mange barn og unge i lokalmiljøet som uteblir på grunn av deltakelseskostnader.

I tillegg til å hjelpe medlemmer med kontingenten, har klubbene en rekke tiltak for å holde andre idrettsrelaterte kostnader nede. De nevner utstyrsutlån, byttemarked og holdningsarbeid for å oppfordre til gjenbruk og moderasjon hva gjelder idrettsrelatert forbruk og reising. For eksempel viser én klubbleder til en regel de har innført:

Sånne *helt* enkle ting som at alle flyr rundt med navn på drakten sin. Ikke sant? Er... Bare dropp det! Burde ikke vært lov i barnefotball. Da er det ingen som kan arve den drakten. (FK 6)

Ellers inkluderer holdningsarbeidet i noen klubber bevisstgjøring blant foreldre for at de rikeste ikke skal drive fram prisøkning og trekke stigen opp etter seg. Én side av dette går på å holde igjen konkurranse- og resultatfokuset, og å vektlegge det sosiale ved idrettsdeltakelsen. Blant annet har én av foregangsklubbene innført trenerteam for å ivareta disse hensynene, og sier at det har fungert for å unngå frafall blant ungdommen i 13–14-årsalderen.

Den guttegjengingen vi hadde – og vi var 28 cirka da vi startet – og vi var samme antallet når vi sluttet. (...) Vi var et trenerteam som la det på et sunt nivå. Det var lik spilletid. Det var sosialt. Det med at det er foreldre og trenerteam som ser den enkelte, som fanger opp den enkelte – det er helt avgjørende. Samme med de jentene nå. (...) De har det hyggelig sammen. Det er ikke noe fokus på prestasjoner – kun på mestring. (FK 2)

Det er gjennomsyra i, så vidt jeg vet, hele idrettslaget, at det snakkes om og forklares at det er ikke de andres progresjon, men det er barnets egen følelse av progresjon, som er viktig. De mestringene, det å komme seg

videre, lære seg nye ting. (...) det snakker vi om på foreldremøter, på spillermøter, altså, i alle mulige forsamlinger, så snakker vi om de tingene. (FK 9)

Flere idrettsledere forteller at de jobber med klubbkultur for at medlemmene skal være kostnadsbevisste og ha et inkluderingsperspektiv i det de gjør. Idrettslederne mener det er viktig at foreldrene i klubben er bevisste på hvorvidt beslutningene de tar har utilsiktede og ekskluderende følger.

Et gjennomgangstema i intervjuene er at klubbene prøver å tilpasse aktiviteten til foreldres ønsker og behov hva gjelder både kostnader og sportslig ambisjonsnivå. For å gape over spriket mellom de som deltar primært for det sosiale og de som vil bli eliteutøvere, opererer noen av foregangsklubbene med det de kaller et differensiert idrettstilbud. Det innebærer at man i større grad betaler for det man får: det koster mer å delta tre ganger i uka enn det gjør å delta én gang i uka. Dette framstilles som et tiltak for å inkludere barn i lavinntektsfamilier gjennom å gi de muligheten til å velge det billigste tilbudet, og som en måte å tilfredsstille ulike familiers ønsker og ambisjonsnivå.

Nei, altså, på akademiet er det jo profesjonelle trenere som er lønnet av klubben, ikke sant? Vi har jo... Vi tjener ikke spesielt mye penger på akademiet vårt, fordi det koster så mye bare å holde det i gang. Det er jo ikke noe sånn at... Det er ikke en inntektskilde for klubben. Det er et treningstilbud. Og jo flere barn man får med, jo lavere kan man på en måte sette prisen – til en viss grad. Men det er en veldig vanskelig balansegang. (FK 8)

Så, hele tiden gjør vi sånne ting, da, for å, på en måte, kutte kostnader. Men at ting skal gå utover kvaliteten for hver enkelt utøver, eller gi et dårligere tilbud, synes jeg blir gærent. Vi har differensiert trening på... Bortimot alle de stedene hvor vi har mulighet til å ha det, der har vi differensiert trening med differensierte priser. Sånn at det koster ikke like mye å trene to ganger i uka som å trene tre ganger i uka. (FK 9)

Et differensiert tilbud tenkes å kunne inkludere «de fattigste» og samtidig gi et tilbud til «de rikeste», som hindrer at de forsvinner fra klubben. Samtidig påpeker idrettslederne noen problematiske aspekter ved et differensiert treningstilbud fra et «idrett for alle»-perspektiv.

Vi prøver å ha flere *valg* for å tilpasse. Men vi tilpasser jo for de som kan velge. Så det er *det* spørsmålet igjen, da. Ikke sant? Det er et valg for de som har råd til å velge mellom én og fire dager. I uka. For noen så er én alternativet. (FK 3)

Idrettslederen spør seg om denne løsningen innebærer reell inkludering siden valgfriheten begrenser seg til de som er i en situasjon hvor de kan velge noe annet enn det billigste tilbudet. Slik antyder han at kostnader og inkludering ikke bare

handler om «inngangsbilletten» men også om prisutviklingen i den prestasjonsrettede siden av idretten og forskjellig tilgang på aktivitetstilbud, sportslig kvalitet og sosial oppfølging *innenfor* den organiserte idretten.

Bredt basistilbud og økt aktivitet

Målene om å skape økt aktivitet og et bredt basistilbud beskrives av idrettslederne som grunnleggende for klubbens virksomhet. «Økt aktivitet» forstås hovedsakelig som at man skal inkludere flere «nye» barn. «Bredt basistilbud» relateres hovedsakelig til å ha idrettsaktiviteter som til sammen appellerer bredt, slik at alle barn og unge som ønsker det kan bli med i organisert idrett i utgangspunktet. Ofte sammenfaller tiltakene for å få til økt aktivitet og for å skape et bredt basistilbud. De er gjerne innrettet mot å få tak i barn og unge som ikke er med fra før og beholde de lenger, og dermed også demme opp for skjevheter i idrettsdeltakelsen.

For å få med flere barn og unge gjøres forsøk med nye aktiviteter, enten med nye idrettsgrener, lavterskelaktiviteter eller med særskilte aktiviteter for bestemte målgrupper. Å bli introdusert til ulike idretter via åpne og lavterskel aktiviteter tenkes å gi utslag i at barn blir interessert og ønsker å starte i ordinær organisert idrett. Men det påpekes også at jo mer lavterskel det blir, jo mindre forpliktende blir det – og at man til slutt kanskje går glipp av noe av det positive ved den organiserte idretten.

Det er et mål at barn skal være aktive og det er et mål å rekruttere til våre foreninger. Og det er nettopp derfor vi, i det AKS-samarbeidet⁷, tilbyr en smak av håndball eller en smak av tennis eller en smak av å stå på skøyter. Og så får det være en inngangsport, da. (...) Men fra det å prøve det, så er [det en] terskel til å bli aktiv og å få foreldre med på laget. (...) Så er det mangefasettert, selvfølgelig. Jo billigere inngangsbilletten er, jo mindre forpliktelser føler man kanskje òg, til hva man driver på med. Og jo [mer] lavterskel det blir, jo mindre organisert blir det også. Så, det er et tveegga sverd, akkurat det. (FK 7)

Tilsvarende sier en annen idrettsleder etter et lite vellykket forsøk med åpen lavterskelaktivitet for ungdom, at «friheten til å velge [når man skal trene], gjør at man *ikke* gjør det» (FK 9). Vi ser altså at foregangsklubbene beveger seg ut i ytterkanten av «den organiserte idretten» ved å tilby aktiviteter som gjerne er gratis eller svært billig, uten krav om medlemstilhørighet og med frivillig og uforpliktende oppmøte. Begrunnelsene de oppgir går på at de ønsker å gjøre det lettere å delta for barn og unge i familier med dårlig økonomi eller begrenset erfaring med norsk organisasjonskultur.

Enkelte klubber har egne initiativ og/eller etablert samarbeid med bydelen for å identifisere og følge opp familier med vanskelige levekår, blant annet via

⁷ AKS viser til Oslos skolefritidsordning, «aktivitetsskolen».

aktivitetsguide-ordningen til Oslo Idrettskrets⁸. Et annet tiltak som fremmes for å ta tak i kulturelle barrierer, er å organisere aktiviteter for voksne og barn sammen eller parallelt. Én idrettsleder forteller at man på denne måten kan bygge idrettskultur hos de voksne, som igjen kan «smitte» over på barna:

Det å kunne dra på trening samtidig, ha samme treningstid. Det er jo helt fantastisk. (...) Får man med foreldrene, så får man med ungene også, mye lenger. Og det er da jeg tenker, liksom, «her må det være noe vi kan gjøre for de som er våre nye landsmenn». (FK 4)

Idrettslederen anerkjenner betydningen av familiens kjennskap til og erfaring med norsk idrett. Noen klubbledere har også registrert etterspørsel etter egne idrettsaktiviteter for bestemte minoritetsgrupper. Idrettslederne har forøvrig ulike synspunkt på hvorvidt dette er en gangbar måte å tilnærme seg inkludering i idrett på. Enkelte mener det ikke kan kalles inkludering hvis man ikke blir en del av den ordinære idrettsaktiviteten. Andre viser til at dette kan være et nødvendig virkemiddel i noen tilfeller, og potensielt et springbrett inn i den ordinære idretten.

Det er veldig mange med innvandrerbakgrunn. Det henger jo sammen med fattigdom. Det er jo veldig trist at det er sånn, men sånn er det. Vi har åpen fotballskole her, inviterer og holder på i månedsvis. [Bydelen] vet godt om det. De får all informasjon. To dager etterpå ringer de og spør om vi ikke kan ha fotballaktivitet for bare deres barn. At de har litt sånn «på siden»-aktivitet. (...) Istedenfor å bruke oss som en arena for å få disse i sving. Og da utvikler det seg en sånn – veldig mye av tilbudene i bydelen er det *bare* innvandrere på. Så jeg opplever ikke det som integreringstiltak overhodet. (FK 6)

Idrettslederen indikerer at det er en forskjell mellom å *aktiveres* gjennom særskilte tilbud og å *inkluderes* i ordinær idrettsaktivitet.

Når det gjelder frafall fra ungdomsidretten forteller flere idrettsledere at klubben deres har tiltak for å beholde jenter lenger. Å ha en egen «jenteanvarlig» i klubben, skjerpe det sportslige tilbudet, ha flere sosiale aktiviteter, og slå sammen lag med naboklubben, er blant grepene klubbene har tatt. Tilpasning i aktivitet for å hindre frafall kan altså dreie seg om å vri fokuset mer i sportslig eller sosial retning, alt etter som. For eksempel har enkelte klubber satt i gang tiltak for bedret sportslig matching for jentene som vil satse, ved at de kan hospitere opp i årsklasse, lånes ut til andre klubber eller delta på fotballakademi. Samtidig understrekes det av enkelte klubber at trykket må ligge på «flertallet».

På jentefotballsiden, så har vi (...) gjort noen vridninger med at vi har noen sånne akademilag hvor de får spille med de som er ett år eldre og litt sånne ting for å på en måte få noe å strekke seg etter. (FK 8)

⁸ Aktivitetsguide er et gratis tilbud til barn og unge mellom 6 til 18 år, der de får hjelp til å finne en passende aktivitet og bli med i et idrettslag. (<https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/oslo/aktivitet/aktivitetsguide/>)

Det er mestring som må ligge i bunnen, og så kommer prestasjonen som et resultat av det. Men hvis du går rett inn på prestasjon, så mister du alle. Så for oss så handler det om at det er alltid noen vil ha mer, for vi kan ikke tilby så mange treninger i uka og alt det der. Men *de* går uansett! De finner veien sin. Så et par av de jentene som er supergode og som spiller på kretslaget nå og alt det der, de som spilte med oss, de gikk for et par år siden. OK, det er greit! Men vi skal ikke tviholde på dem. De skal få lov til å gå. De finner sin egen vei. Men det er ikke *de* du skal lage opplegget for. (FK 2)

Selv om flere idrettsledere snakker om behovet for å redusere sportslige krav og vektlegge det sosiale, ser vi også eksempler på det motsatte. Klubbene tiltak for å beholde ungdom, uansett kjønn, dreier seg altså i stor grad om å tilpasse aktivitetene bedre etter ungdommens ønsker og behov.

Begrensninger for klubbene

Klubbene egenervering av «nåsituasjon» tilsier at de har lave kostnader, et relativt høyt aktivitetsnivå og tilbyr mange ulike idretter. Begrensningene de peker på synliggjør samtidig hva som skal til for at klubbene kan bidra til å oppnå målene i «Idrett for alle i Oslo». Kapasitet innen idrettsanlegg, økonomi og administrativ og frivillig arbeidskraft utpekes av idrettslederne som sentrale begrensninger for foregangsklubbene.

Idrettsanlegg omtales som den klart største begrensningen for å nå målene i idrettssatsingen. På grunn av allerede sprengt anleggskapasitet fortoner idéen om «økt aktivitet» seg som noe urealistisk for klubbene jevnt over.

Hadde vi hatt en mye større anleggskapasitet, så tror jeg vi kunne gjort mye mer for mindre penger, da. (FK 9)

Og så er det en begrensende faktor – og det er anleggskapasitet. Som gjør at det er mye vi kunne ha satt i gang, men det er rett og slett ingen plass å drive med det. (FK 1)

For vår del da, så handler det om at vi har jo ingen lag i ungdomsfotballen, vi, fordi vi har ikke anlegg. Det er et stooort antall som ikke blir inntatt, så vi blir jo aldri opp på den lista i forhold til anleggskapasiteten, som [forbundet] regner på. (FK 2)

Idrettslederne forteller at det vil være krevende å utvide idrettstilbudet, med mindre man får nye anlegg eller bedre tilgang på de eksisterende. En av idrettslederne presiserer at det for dem, særlig i fotball, dreier seg om begrenset kapasitet og ikke om for dårlig baneutnyttelse.

Pågangen fra folk som vil spille fotball er jo større enn vi klarer å håndtere. (...) Det er grenser for hvor mange vi kan ha på én trening og hvor mange trenere vi har. Noen dager er det én voksen trener. Og du klarer 15, men blir det 30 så blir det... ugreit. (FK 1)

Ifølge klubblederen, vil en økning i deltakere gjøre det mer krevende å gi god oppfølging til de som deltar. Han viser også til at å øke antall idrettsdeltakere gir utslag i behov for flere trenere, og at «økt aktivitet» dermed kommer med en ekstrakostnad for idrettslaget. Intervjuene med idrettslederne viser at både mangel på anlegg og tildelingssystemet for anlegg skaper problemer, og at anleggs-situasjonen har direkte konsekvenser for kostnadsnivået i klubben.

Klubbøkonomi og -administrasjon er også en begrensning for foregangsklubbene med tanke på å nå målene i idrettssatsingen. At de allerede har lave kostnader for deltakelse samt en rekke andre tiltak, er vesentlig for muligheten de har til å redusere deltakelseskostnadene ytterligere. De fleste idrettslederne gir uttrykk for at klubbene ikke har særlig mye å gå på, uten at det går på bekostning av kvaliteten i idrettstilbudet. Flere har også tatt grep for å effektivisere eller kutte klubbens utgifter.

Nei, altså, det vi kan gjøre, da, det er å prøve å skape mer inntekter. For, altså, vi kutter kostnadene til beinet og legger om og, ikke sant, alt fra... I fjor kuttet vi revisorkostnadene med 40 prosent. (FK 9)

Vi kunne fortsatt sånn som vi har gjort, men da blir det et mye mer begrensende tilbud vi har. Så jeg ser jo det, i forbindelse med foregangsklubben, vi kan sette i gang mye mer, men det trenger også da mer administrasjonstid. (FK 2)

Sitatet ovenfor kan tyde på at «foregangsklubb» blir oppfattet å være med på å øke de administrative kravene til idrettslaget. Uansett synliggjøres begrensningene klubben opplever på den administrative siden. I sitatet ovenfor vises det også til at når kostnadene vanskelig lar seg kutte mer, blir gjerne alternativet å øke inntjeningen. Imidlertid framstår ikke idrettslederne som spesielt begeistret for å søke eksterne midler eller rapporteringen og den økonomiske uvissheten som medfølger.

Vi prøver å være billige, vi. Men det krever jo en stor innsats i forhold til å søke fond og stiftelser og sånn. Og det gir jo en... Altså, en ustabil.... Det er få stabile midler her. Og det er mye sånn «prosjekt». (FK 6)

Vi kan ikke drive med klubben her uten å ha en administrativt ansatt nå. Men det er ikke realistisk å hente det fra medlemmene, (...) da klarer vi ikke målene med å holde kostnadene nede. Så vi er avhengige av at vi får offentlig eller annen støtte til det. Det finnes jo mye sånne stiftelser og legater, men der får du aldri penger til lønn, så... Jeg ser bare to muligheter, det er bydel[en] og idrettskretsen. (FK 1)

Særlig i de mindre, frivillig drevne klubbene forteller idrettslederne at de har begrenset med kapasitet til å drive med sånne oppgaver. De formidler at klubben *kan* få til mer, men ikke uten mer arbeidskraft, som igjen vil gi høyere kontingent. På den måten avdekkes et visst motsetningsforhold mellom «reduerte kostnader» og de andre to målene.

Frivillighet er en tredje hovedbegrensning for foregangsklubbene. Idrettslederne beskriver at mulighetene for å få tilført ressurser via dugnad og frivillig arbeid er dårligere i dag enn før. De sier det har blitt vanskeligere å finne inntektsbringende dugnadsarbeid, mer konkurranse om dugnadstiden til foreldre, og økte krav til de frivillige.

Man har vel en litt sånn naiv tro på at ting var bedre før. At foreldrene kanskje var flinkere til å følge opp og sånn. Men generelt sett, så tror jeg foreldrene – når det er organiserte treninger og kamper – er flinkere nå enn de var tidligere. Men det er liksom bare at behovene også er så mye større i dag. Det forventes og kreves så mye mer. (FK 7)

Folk sier at dugnadsånden er død og sånn. Det kommer an på hva man sammenligner med. (...) Hvis du har to barn her, så er de medlem av et korps og et idrettslag og... Altså, det er hardere konkurranse, da. Å være med rundt sitt eget lag, sitt eget barns lag, og være med på arrangement: Ikke noe problem. (...) Det som er vanskelig er å få folk til å være kasserer. Å sitte i styre og stell. Det er vanskelig. (FK 6)

Bildet er altså ikke så svart hva gjelder dugnadsånden i byen, ifølge idrettslederne. Frivilligheten utgjør likefremt en utfordring for klubbene med tanke på å ha lave kostnader og et bredt idrettstilbud. Særlig er det utfordrende å skaffe frivillige til å organisere nye aktiviteter, i og med at rekruttering vanligvis skjer ved å engasjere foreldrene til et allerede aktivt deltakende barn.

Det er lettere når du har spesifikt [en idrett] på hvert enkelt årskull. Men sånn som nå (med «foregangsklubb»), så ønsker vi å sette i gang en multisportgruppe for ungdom, som kanskje favner litt flere årsgupper, fra 13 år og oppover, og ulike typer idretter – at de får prøve litt forskjellig. Og da er det vanskeligere å få noen som dedikerer seg og ønsker å dra det lasset. (...) Så da ser vi mer behovet for at vi faktisk trenger å ansette noen som, på en måte, drifter det. (FK 2)

Sitatet viser at det å starte nye aktiviteter, her for å få til en større bredde i idrettstilbudet, kan være vanskelig, og i seg selv skape behov for å tilføre lønnet arbeidskraft til klubben.

Et par av idrettslederne mener det ikke er gitt at «stadig mer» nødvendigvis er å foretrekke, særlig dersom klubben ikke er rigget til å bære den nye aktivitetsmengden over tid. Dermed vil det være vel så fruktbart å fokusere på de tilbudene klubben allerede har, og å ikke gape over for mye, sier de. Klubben skal tross alt være bærekraftig og mulig å drifte også for neste generasjon av klubbledere. Samtidig påpeker idrettslederne at anleggskapasitet er en stor begrensning allerede, uten at nye aktiviteter settes i gang.

Det er liksom ikke om å gjøre å starte opp mest mulig. Man kan ikke gape over alt. Det er bedre å liksom få gjennomført to prosjekter ordentlig enn å ha mye nytt. (FK 4)

Så for vår del, så tror jeg det handler mer og mer om at – jeg tror ikke man kan drive idretten helt uten administrasjon, for da får du ikke satt i gang aktivitet. (...) Det er klart at det er en slags smertegrense for hvor lave kostnadene i idretten kan være òg, sant? For det er jo ene og alene basert på frivillighet for at det skal kunne holdes nede, hvis du ikke bare får pøst på med penger fra staten. (FK 2)

Bekymringen luftes særlig av små og frivillig drevne klubber. I tråd med å være bevisst klubbens begrensninger, reiser idrettslederne også spørsmål om hvor grensen går for hva idretten skal ha ansvar for. Her kommer de ofte inn på diskusjoner om ulike lavterskeltilbud, sosiale tiltak og idrettsaktiviteter for særskilte grupper, men også nye aktiviteter som e-sport.

Vi har jo løst diskutert, skal vi drive med noe helt annet enn fotball og håndball? Skal vi ha et e-sporttilbud, liksom, for å tenke i alle baner? Men vi har ikke landet det på noe vis. Vi har jo tanker rundt det, men samtidig så er det sånn «hvor stort skal vi på en måte favne? Hva har vi kapasitet til å bygge?» Igjen så er vi tilbake til det med organisasjon, ikke sant? Med så lite mennesker så har vi ikke så mye tid til å si at vi skal bruke en halv stilling på å bygge opp noe nytt. Det har vi rett og slett ikke penger til. (FK 8)

Jeg tenker, når du får liksom alle inn i det organiserte, så blir det jo mye bedre former på ting. Og ikke det at jeg sier at uorganiserte ting... Det er også faktisk viktig. Men det blir jo liksom på et litt annet plan, da, og er det vi i idrettslagene som skal drive med det? (FK 4)

Begrunnelsen for å starte med e-sport og andre alternative aktiviteter er gjerne at det vil appellere til andre barn og ungdom enn de som deltar i «tradisjonelle» idretter, og dermed inkludere flere i fellesskapet tilknyttet klubben. Et tema idrettslederne likevel tar opp er *hvor bredt* tilbud – utover ordinær idrettsaktivitet – klubbene egentlig bør ha, med tanke på idrettsklubbens mandat og kapasitet.

Til tross for uttalelser om at «man kan alltid bli bedre», er det etterlatte inntrykket at klubbene gjør det de kan innenfor de ressursrammene de har. Å tilføre stadig større ressursstrømmer inn i idretten er ikke nødvendigvis svaret, heller, som en av foregangsklubberne antyder når hun spør: «én dag tar alle disse prosjektmidlene slutt – og hva gjør du da? Når du har gitt slipp på frivilligheten?». (FK 4)

5.5 Oppsummering

Dette kapitlet har handlet om de ni foregangsklubbene som er med i «Idrett for alle i Oslo». Vi har undersøkt grunnene til at de ville delta i satsingen, hvilken forståelse de har av problemene den skal løse, og hvilke tiltak de tror vil føre til at flere barn og unge blir med i osloidretten.

Intervjuanalysen vår tyder på at idrettslederne søkte om å bli foregangsklubb blant annet fordi de identifiserer seg med, og mener det er meningsfylt å jobbe for,

verdiene og idealene i idrettssatsingen. De håper og tror at å være foregangsklubb gjør at de får med flere barn og unge, som også vil fortsette med idrett lenger enn før.

Idrettslederne omtaler deltakelseskostnader som et sentralt problem, og ser det i sammenheng med et økende kostnadsnivå i idretten og økende sosioøkonomiske forskjeller mellom byens befolkning, idrettsklubber og idrettstilbud. Foregangsklubbledernes skildringer tyder på at de tilslutter seg idrettskretsens forståelse av at prislappen på idrettsdeltakelse er stigende og at osloidretten ikke er mangfoldig nok.

Idrettslederne understreker at det har blitt dyrere å drive en idrettsklubb – særlig på grunn av økte krav til det administrative, men også av hensyn til kvaliteten på idrettsaktiviteten. De viser også til at kvalitet, enten det er snakk om sportslig eller sosial oppfølging, innebærer økte kostnader for idrettslaget. Dette poenget vitner til en viss grad om en villet utvikling: Idretten har kanskje blitt dyrere, men den har også blitt bedre.

Det går for øvrig et viktig skille mellom kostnadsdrivere som kan berettiges ut fra sportslige, sosiale og organisatoriske hensyn og kostnadsdrivere uten tilsvarende «gyldighet» i idrettsledernes øyne. Det vil si at de utviser større forståelse for kostnader som gir utslag i et bedre og mer attraktivt idrettstilbud (f.eks. administrativt ansatte og trenerkurs), enn kostnader hvor de ikke ser en tilsvarende kobling (f.eks. bøter og økte forsikringssatser). Aspekter som ligger innenfor klubbens innflytelsessone ser ut til å i hovedsak falle inn under den første kategorien, mens «illegitime» kostnadsdrivere i større grad plasseres utenfor klubbens innflytelsessone.

Ifølge idrettslederne har foregangsklubbene lave kostnader, og de gir betalingsstøtte til medlemmer som trenger det. De forteller om holdningsarbeid og tiltak i klubben som skal minimere idrettsrelaterte kostnader og dempe kostnadsutviklingen. Videre har klubbene en rekke tiltak for å skape et bredt basistilbud og økt aktivitet, som omfatter det å sette i gang nye aktiviteter og å gjøre tilpasninger i aktivitetene de allerede har. Mange har lavterskeltilbud, aktiviteter for særskilte grupper, og differensierte deltakelsesløsninger.

Anlegg, klubbøkonomi og arbeidskraft trekkes fram som sentrale begrensningene for idrettslagenes inkluderingsarbeid. Lederne for foregangsklubbene gir uttrykk for at videre framgang i arbeidet med «idrett for alle» delvis beror på endringer i klubbens rammebetingelser.

6 Idrettsløftklubbene

Dette kapittelet handler om klubbene som er involvert i «Idrett for alle i Oslo» gjennom idrettsløft. Totalt elleve klubber fra fire områder av byen ble valgt ut av Oslo Idrettskrets til denne delen av idrettssatsingen. Idrettsløftområdene har til felles at idrettstilbudet er svakt og at idrettsdeltakelsen i barne- og ungdomsidretten er lav sammenliknet med resten av Oslo. utfordringene i områdene med idrettsløft knyttes særlig til organisasjon, med klubb utvikling som en viktig faktor for målet om styrket idrettstilbud til lokalmiljøets barn og unge.

To av idrettsløftområdene (Bydel Søndre Nordstrand og Romsås) ligger i ytterkanten av byen, og har en lokalbefolkning med relativt lav sosioøkonomisk status og høy andel innvandrere. De andre to områdene (Bydel Frogner og Bydel Gamle Oslo/Grünerløkka) er preget av store sosioøkonomiske forskjeller og har også en betydelig andel familier i vedvarende lavinntekt. De ligger i indre by, én på østsiden og én på vestsiden av Oslo, hvor tett bebyggelse og begrenset med idrettsflater og utbyggingsmuligheter spiller inn på den lokale idrettsutfoldelsen. Klubber som signaliserte at de selv ønsket å jobbe aktivt for et styrket idrettstilbud i samarbeid med Oslo Idrettskrets fikk mulighet til å delta. Det vil si at det også finnes klubber i idrettsløftområdene som ikke er direkte involvert i idrettsløft.

Idrettsledere i ti av de elleve utvalgte klubbene er blitt intervjuet, og i dette kapittelet analyserer vi intervjumaterialet for å få svar på følgende spørsmål: Hva håper klubbene å oppnå ved å være en del av idrettsløft? Hvilke problemer og utfordringer anser de som viktige å løse for å inkludere flere i idretten? Hva gjør klubbene i dag for å skape høy og mangfoldig idrettsdeltakelse i sitt område, og hva begrenser idrettsløftklubbene i å oppnå målene om reduserte kostnader, bredt basistilbud og økt aktivitet? Dette kapittelet kartlegger statusen i disse klubbene helt i oppstarten av idrettssatsingen, og danner et viktig grunnlag for å evaluere hvor godt ulike tiltak fungerer i områder med forskjellige utgangspunkt og utfordringer.

6.1 Kort om idrettsløftklubbene

De fleste idrettsløftklubbene har mellom 500 og 1200 medlemmer, altså en god del færre medlemmer enn i foregangsklubbene. Cirka halvparten av klubbene har én eller to idretter, mens resten organiserer aktiviteter i fire til seks idretter. Alle unntatt én klubb har fotball. Noen av klubbene har håndball, turn og/eller innebandy. Kun én klubb har vinteridrett. Én klubb skiller seg ut ved å huse et bredt spekter med aktiviteter uten å være meldt opp i seriesystem eller delta i ordinære idrettskonkurranser. For øvrig arrangerer flere av idrettsløftklubbene sosiale og idrettslige aktiviteter utenfor den ordinære idretten, blant annet allidrett og åpen hall. Idrettsløftklubbene er organisert med ett styre dersom de tilbyr tre idretter eller færre, mens klubbene med fire eller flere idretter har gruppestyrer for hver idrettsgren i tillegg til et hovedstyre. Én av idrettsløftklubbene er organisert som allianseidrettslag.

Samtlige idrettsløftklubber identifiserer seg som breddeklubber, og ingen av klubbene har A-lag i fotball i høyere enn tredje divisjon på herresiden eller i andre divisjon på damesiden. Én av klubbene har for øvrig eliteutøvere i én individuell idrettsgren. I motsetning til foregangsklubbene, har klubbene i områder med idrettsløft svært få eller ingen administrativt ansatte. To klubber har en 50–60 prosent administrativ deltidsstilling, og én klubb skiller seg ut ved å ha rundt fem ansatte i klubben. Siden intervjuene ble gjennomført, har også to av idrettsløftklubbene blitt støttet med en administrativ ressurs finansiert av Oslo Idrettskrets. Dette innebærer at aktivitetene i idrettsløftklubbene er hovedsakelig foreldredrevet, og bare én klubb har lønnede trenere i fulltidsstilling. En del av klubbene gir godtgjørelse til ungdom i klubben for å være trenere, eller hyrer inn eksterne trenere og instruktører i spesifikke tilfeller, som for kurs og arrangementer.

6.2 Motivasjon for å være med i idrettsløft

Idrettsløftklubbene har blitt involvert i «Idrett for alle i Oslo» fordi de befinner seg på steder med svakt idrettstilbud og relativt lav idrettsdeltakelse blant barn og unge, og fordi de har gitt uttrykk for at de ønsker å arbeide for at målene i idretts-satsingen nås. I motsetning til foregangsklubbene har de altså ikke søkt om å bli en idrettsløftklubb. Hva som motiverer klubblederne til å være med i idrettsløft utgjør et aspekt ved forutsetningene for å skape den endringen som ønskes med «Idrett for alle i Oslo». Ved å se nærmere på klubbledernes begrunnelser for å være med i idrettsløft, belyses hva som er viktig for deres engasjement og innsats for idretts-satsingen. Hvilke grunner oppgir idrettslederne for å samarbeide med idrettskretsen, og hva håper de å oppnå?

Svarene idrettslederne gir er tett koblet til utfordringene de opplever i eget lokalmiljø og ønsket om at deres barn og unge skal få delta på god idrettsaktivitet på lik linje med de som bor i andre deler av byen. For det første framholder klubblederne idretten som viktig for barns oppvekst og for integreringen i lokalsamfunnet. For det andre ønsker de å gi lokale barn og unge et bedre idrettstilbud enn de har i dag. For det tredje forteller lederne i idrettsløftklubbene at klubben deres trenger støtte utenfra for å kunne gjøre noe med problemene de står ovenfor. I intervjuene kommer det fram at klubblederne i stor grad tror på at idrettsløftet og samarbeid med Oslo Idrettskrets kan bidra til å forbedre idrettsmulighetene for barn og unge i lokalmiljøet deres.

Betydningen av idrett for lokalmiljøet

Idrettslederne mener det er viktig å sørge for at alle barn og unge i Oslo får delta i idrett. Erkjennelsen av at de som vokser opp i deres område er med i idrett i langt mindre grad enn barn fra andre deler av Oslo, framtrer som én av hovedgrunnene til at idrettslederne ville være med i idrettsløftet.

Hvis vi ser på idrettsledernes engasjement for barn og unges deltakelse i idrett, er det mange likheter å spore mellom idrettsløft- og foregangsklubbene. Klubblederne er opptatt av at tilgangen til organisert idrett skal være god og likeverdig

på tvers av byen. Idretten omtales som en del av et godt oppvekstmiljø og en viktig brikke i integreringen lokalt:

Min påstand, når jeg snakker med politikere, er at vi (idrettslaget) er kanskje den eneste *ordentlige* integreringsarenaen [i området], bortsett fra skole. (...) Kanskje spesielt fotball. Der er det ingen som tar hensyn til hvem du er og hvor du kommer fra. (IK 8)

Vi prøver liksom å jobbe med den der breddetilnærmingen, at det handler ikke om å bli Messi. Det handler om å ha et godt sosialt tilbud, en god oppvekst, og ha gode opplevelser med å drive med idrett så man kan fortsette med det hele livet. (IK 2)

Idrettslederne formidler at gode idrettsaktiviteter er en nøkkelfaktor for en god oppvekst. Samtidig peker de på rollen idretten kan spille i å forme sosiale fellesskap, noe som de mener kan være spesielt viktig i et multikulturelt lokalsamfunn. Viktigheten av det sosiale fellesskapet idretten kan by på betones sterkt av klubbl lederne, særlig med tanke på vanskeligstilte familier i utsatte byområder. I det ene ytterpunktet finner vi en klubb som eksplisitt forholder seg til idrett som et middel for å oppnå sosiale mål som innenforskap og framtidig yrkeslivsdeltakelse for bydelens barn og unge:

Vi har ikke så mye idrettsverdi – ennå. Men at de er her og heller løper etter ball enn å løpe etter små «goodiebags» på [gata]? Det er helt greit. (...) Nei, men, hva er idrettens samfunnsoppgave? Det handler om innenforskap på tvers av økonomi og kultur og alt det andre. (...) Vi må måle oss på sosiale parametere. Det vi driver med – det måles ikke i medaljer. (IK 1)

Som i sitatet over, framhever klubbl lederne idrettens betydning utover det rent sportslige. Da er det også viktig at barn og unge har mulighet til å delta i idrett i nærheten av der de bor, sier de. Det er ikke bare en prinsippsak – i noen områder er det en forutsetning for idrettsdeltakelse.

Når du har åtte–ni barn, du blir ikke fulgt på trening da. Det *må* skje utenfor døra. (IK 1)

Det viktigste er jo at barn, ungdom, unge, har muligheten til å holde på med noe i nærheten av der de bor. (...) Trening skal du kunne gå til selv. Du skal ikke måtte behøve å bli kjørt. (IK 7)

Det er ikke noen sånn satsing for å få toppspillere eller noen ting, for det har vi ikke kapasitet til. (...) Men vi *satser* på å gi en aktivitet til barn og unge i bydelen – det gjør vi. Ja, at de får, liksom, et sted å være og delta på aktivitet. Det er det som er viktig for oss. (IK 5)

For mange er det vel så mye sosiale som idrettslige grunner til å ha et nærmiljøperspektiv når det gjelder idrett. Idrettslederne forteller at aktiviteten må foregå

nært og være billig av hensyn til den befolkningen de har. Som vi så med foregangsklubbene, oppgir lederne for idrettsløftklubbene at de allerede har lave deltakelseskostnader og at de er opptatt av å inkludere alle. De tilslutter seg således ambisjonene i «Idrett for alle i Oslo» med stor selvfølgelighet, og opplever det som meningsfullt å bidra til å forbedre idrettstilbudet for «sine» barn og unge.

Ønsket om å gi et godt sportslig tilbud

Én begrunnelse for at klubbene ville være med i idrettsløft var ønsket om å få til et godt sportslig tilbud i deres nærmiljø. Samtidig som idrettslederne vektlegger idrettens betydning for oppvekst og sosialt fellesskap, beskriver de sportslig ferdighetsutvikling som en integrert og viktig del av idretten. Klubblederne anser det som sin oppgave å legge til rette for at barn og unge opplever mestringfølelse og idrettsglede. De trekker fram at barn og unge i ressurssvake områder av byen skal få oppleve mestring og sportslig framgang på lik linje med de som bor andre steder i Oslo. Bosted skal heller ikke være avgjørende for hvorvidt et barn med idrettstalent og idrettsiver får muligheten til å utvikle seg og potensielt forfølge en karriere innenfor idrett, ifølge idrettslederne.

Videre påpeker de at sportslig kvalitet kan være avgjørende for hvorvidt klubben klarer å holde på frivilligheten, som de mener er tett koblet til det mer ressurssterke segmentet i befolkningen. Enkelte klubbledere poengterer at en viss sportslig kvalitet er en betingelse for at idretten lykkes med å oppfylle en sosial rolle i lokalmiljøet. De viser til den sterke foreldreinvolveringen i barnas idrettsdeltakelse og sportslige utviklingspotensial, og observerer en villighet blant foreldrene til å «shoppe» klubb utfra deres sportslige tilbud. Idrettslederne viser til at klubben ikke kan skape inkluderende fellesskap dersom ett segment av befolkningen har flyttet barna sine ut av den lokale klubben:

Hvis ikke foreldrene (...) er fornøyde med tilbudet de får, spesielt på fotballen, så skal de shoppe et annet sted. Da skal de bytte klubb. Da skal de reise. Vi har altså unger, gutter, da, født 2006, som drar til Stabæk for å trene, og spiller på Stabæk, for eksempel. (...) Og jeg mener det er helt forkastelig. Du tar ungene ut av lokalmiljøet der de egentlig er [sammen] med de som de går på skole med. Det er der de hører til. (IK 6)

Hvis du spiller fotball for [naboklubben], og det kunne kanskje halvparten av våre gjort, så koster det dobbelt så mye – men så *torpederer* det integreringen [her]. (...) Vi er ikke proffe, ikke sant? Vi ligger i en sånn bredde-satsing. Vi skal gi et breddetilbud, men samtidig må vi ha *litt mer* enn fritidsaktivitet-tilnærming til det, for ellers så mister vi de ressurssterke. Og da er vi jo... Da har vi tapt. På en måte. Sånn områdemessig (for integreringen). (IK 8)

Idrettslederne uttrykker frustrasjon over tendensen til at en del ressurssterke foreldre nedvurderer betydningen av å knytte seg til det lokale idrettslaget til fordel for sportslige hensyn. De synliggjør dermed dilemmaet de selv blir stående i: For at klubben skal kunne fungere som sosialt lim og skape fellesskap i et mangfoldig

nærmiljø, fordrer det at familier fra alle samfunnslag velger å benytte seg av nærklubben. Og, for at også familier med en økonomi og arbeidssituasjon som gir frihet til å velge annerledes beholder den lokale klubbtilhørigheten, må de vurdere den sportslige kvaliteten som «god nok», ifølge idrettslederne. Slik påpeker de sammenhengen mellom sportslig kvalitet og idrettens sosiale bidragsmuligheter. Denne typen utfordring skildres av klubber i alle idrettsløftområdene, gjerne i sammenheng med at hva som anses som «godt nok» øker i takt med den tiltagende sportslige profesjonaliseringen i de dyreste klubbene i Oslo. Idrettslederne formidler at det er langt fra opplagt hvordan klubben deres på egen hånd kan demme opp for denne typen utfordringer.

Behov for støtte utenifra

I intervjuene kommer det også fram at idrettslederne involverte seg i idrettsløft fordi de ikke tror de klarer å løse problemene de står ovenfor på egen hånd. De viser til at klubbens relativt dårlige betingelser for å gi et solid idrettstilbud i stor grad skyldes eksterne forhold som de selv har liten innflytelse over. Klubblederne formidler at de derfor har behov for å få hjelp utenfra – for eksempel via idrettskretsen og bydelene – hvis de skal ha håp om å forbedre idrettstilbudet.

Det er for øvrig varierende hvor involvert idrettskretsen har vært i de ulike idrettsløftklubbene så langt. De fleste klubblederne forteller at de har vært med på en workshop for idrettslag og andre idrettsengasjerte i området, der idrettskretsen har gitt informasjon om idrettsløft, demografi og idrettsdeltakelse i bydelen og ledet an en idémyldring om hvordan man kan styrke idrettstilbudet og få opp deltakelsen blant barn og unge. I klubbene som har vært mye involverte er de positive til den ekstra støtten de får gjennom idrettsløftet. Særlig gjelder det de klubbene som blir bistått med en ansattressurs finansiert av Oslo Idrettskrets. I ett idrettsløftsområde gir kretsen støtte til en 100 prosent administrativ stilling, mens i et annet bidrar de med en 100 prosent stilling fordelt likt mellom to klubber i samme område.

Den stillingen vil gjøre veldig mye, selvfølgelig. (...) Det gjør at barn og ungdom har flere muligheter hos oss nå enn det var før, for eksempel. Stillingen synes vi er den viktigste delen på idrettsløftet. (...) Da blir noen av oss tilgjengelig her hele tiden, som kan ha kontakt med både foreldre, barn og ungdom. (IK 5)

For idrettslagene det gjelder, er de positive til å få tilført ansattressurser fra idrettskretsen. Til forskjell fra foregangsklubbene, er hovedregelen i idrettsløftklubbene å ikke ha administrativt ansatte, og, som forventet, framstår økonomien i disse idrettslagene langt svakere enn i foregangsklubbene. I intervjuene med lederne for idrettsløftområder kommer det fram at de har behov for styrket organisering og klubbdrift, noe de håper involveringen i idrettsløft kan bidra med. Flere av idrettslederne forteller at de har benyttet seg av støtteordningen «inkludering i idrettslag» i regi av idrettskretsen, og at klubben får utrettet mye ved hjelp av disse

midlene. Gjennom klubbledernes skildringer framstår det som om positive erfaringer og en allerede etablert relasjon til idrettskretsen bidrar til at de har tro på at «Idrett for alle i Oslo» vil bedre situasjonen for klubben og for lokalmiljøet deres.

6.3 Problembeskrivelse

Et sentralt spørsmål for kartleggingen og den videre evalueringen handler om hvilke utfordringer klubblederne ser for seg at idrettsløft skal løse. Hvilke problemer er det viktig for lederne i idrettsløftklubbene at «Idrett for alle i Oslo» gjør noe med? Og hvilke forhold anser de for å være delaktige i å skape dem?

Idrettslederne skildrer mange av de samme problemene som ble beskrevet for foregangsklubbene, om enn med et tydeligere bilde av hvordan idrettsmulighetene til barn og unge i deres område, og klubben selv, blir rammet. For det første beskriver de økonomi som et problem, både som deltakelsesbarriere for områdets barn og unge og for klubbdriften. De framhever også de økonomiske forskjellene i Oslo og mellom idrettslagene som problematiske i seg selv. For det andre framstiller idrettslederne andre former for skjevheter i idrettsdeltakelsen som et problem. Her snakker de om sosiale, kulturelle og sportslige forhold.

Deltakelseskostnader og økonomi

Idrettslederne omtaler *kostnader for å delta* i idrett som en hovedutfordring, gjerne belyst utfra andel familier i bydelen som lever i vedvarende lavinntekt. De forteller at idrettslaget er nødt til å ha lave priser for at barna i området skal kunne være med. Selv om det etter klubbledernes vurdering ikke koster særlig mye å delta hos dem, opplever de at mange ikke betaler.

Det er mange utfordringer i et sånt lokalmiljø med den befolknings-sammensetningen som vi har. Der... For det er jo klart, hvis du ser på Oslostatistikken, så har ikke folk som bor ute hos oss så veldig mye penger å rutte med. Så det er begrenset hva vi kan ta betalt, rett og slett, og det er... Selv om det er relativt... Relativt lave priser hos oss, så er det likevel mange som ikke betaler. (IK 10)

Idrettslederen viser til at klubben har problemer med å få inn kontingent fra medlemmene sine. De peker altså på en sammenheng mellom ressursituasjonen blant innbyggerne i bydelen og klubbens egen økonomi. At betingelsene for å tilby stabile og gode idrettsaktiviteter til lokale barn og unge er betydelig verre for deres klubb enn for klubber i mer velstående områder fremheves av flere. Blant annet beskriver lederne for idrettsløftklubbene at det er forskjeller mellom idrettslagenes økonomiske utgangspunkt for å dekke medlemmenes trenings- og medlemsavgift ut fra hvor i byen idrettslaget holder til:

Det er en ganske stor prosent som vi ikke har fått betaling fra, og vi har ikke fått det til... For det går lang tid før vi eventuelt... Vi vil ikke kaste ut en jente på ni [år], ikke sant? (...) Og det er klart, for klubbens økonomi, så

taper vi ganske mye penger på det. Og dette blir jo også da spillere som vi holder på og lar fortsette selv om det er ventelister. Ikke sant? (IK 3)

Si at vi har 90–10 når det gjelder de som kan fullfinansiere all aktivitet og de som overhodet ikke kan. Og så er det i andre bydeler kanskje 70–30. Og da er det mye vanskeligere for de 70 å finansiere de 30 siste og sånn. Så det at man skeivfordeler for å bøte på den type forskjeller, det tror jeg alle vil forstå, også. Det er ikke noe problem. (IK 4)

Sitatene illustrerer at forholdet mellom de som klarer og de som ikke klarer å betale kontingent blant klubbens medlemmer varierer avhengig av hvor i byen du befinner deg. Den ene idrettslederen skildrer også et dilemma i å ha ikke-betalende medlemmer samtidig som klubben har ventelister, siden utestående betalinger påvirker klubbøkonomien og aktivitetstilbudet til barn og unge.

Forskjellene *mellom klubbene* i Oslo, til dels som følge av bydelsforskjeller i befolkningen, trekkes fram av idrettslederne som et problem i seg selv. De opplever at forskjellene mellom klubbene øker, og er tydelige på at praksisen som føres i de ressurssterke og sportslig profesjoniserte klubbene gjør det vanskeligere for de andre klubbene.

Jeg har jobbet her i cirka ti år nå, og jeg synes på en måte at *skillet* mellom oss og en del andre klubber bare blir større og større. For, en del andre klubber, de spyr inn så jævlig mye penger, ikke sant? Og... Penger hjelper! Det hjelper, det. Det blir bedre opplegg med mer penger. Det er bare sånn det er. Og vi ser at vi blir bare mindre og mindre interessante. (IK 3)

Det støvsuges jo av spillere med potensial [fra idrettslaget vårt]. Og så står du igjen med bare de som har lyst til å «holde på». (...) Skal vi følge med, og lage et interessant tilbud, holdt jeg på å si, for ungene, så må de, når våren kommer, være «decent fit» når de skal møte de ressurssterke klubbene – og ikke bli slakta på våren. (IK 8)

Som illustrert med disse sitatene, føler mange av idrettslederne på at avstanden øker mellom klubbene i Oslo når det gjelder økonomi og evne til å tilby idrett av høy sportslig kvalitet. Som én av klubblederne poengterer: «Vi *kan ikke* løse utfordringene våre ved å skru opp medlemskapet litt eller justere litt.» (IK 8). For mange av idrettslagene i områder med idrettsløft er det ikke mulig å sette opp medlemsprisene, da det ville ført til ekskludering av barn og unge. På denne måten beskriver idrettslederne at de er relativt sjanseløse med tanke på å matche det sportslige tilbudet de har i klubber med en bedre ressurstilgang. Derfor framstår det som viktig for idrettsløftklubbene at idrettssatsingen ikke bare tar tak i økonomi som deltakelsesbarriere, men også tar tak i forskjellsdynamikken, og hindrer økende avstand mellom klubbene i Oslo.

Andre skjevheter i idrettsdeltakelsen

Idrettslederne viser også til andre former for skjevheter i idrettsdeltakelsen, hvor det ikke først og fremst dreier seg om økonomi. De gir uttrykk for at også sosiokulturelle og idrettslige omstendigheter kan være til hinder for barn og unges idrettsdeltakelse. Ifølge klubbl lederne er ikke idretten god nok til å bevare mangfoldet i barne- og ungdomsidretten når det gjelder kjønn, etnisk bakgrunn og sportslige ferdigheter.

Stort og «sosialt skjevt» frafall blant ungdommen trekkes fram som et betydelig problem. Idrettslederne opplever at idretten i mindre grad er til «for alle» i ungdomsidretten enn i barneidretten. Et ofte gjengitt synspunkt i intervjuene med klubbl lederne er at ungdomsidretten ikke ivaretar mangfoldet av ungdom med tanke på sportslige ferdigheter og ambisjoner. De mener at mange slutter på grunn av for mye fokus på sportslige resultater.

Frafallet på ungdomsnivået og sånn er en blanding av økonomi men også det at vi ikke klarer å... De tre–fire flinkeste på laget med ressurssterke foreldre – de flytter til Vålerenga eller Oppsal eller et eller annet, og da faller laget sammen. (...) Det er veldig typisk at vi mister keeperne. Og så ender de... De ser det ikke selv, men de ender jo da opp som tredje-keeper på Vålerenga. (IK 3)

Jeg mener jo i utgangspunktet at [ungene] skal, ihvertfall, være i den lokale klubben til de er ferdige med ungdomsskolen. For de er for små til å reise alene, det er jo én ting, men de er også for små til å bruke så mye tid på idretten. (...) Det er klart det går utover noe. Det går utover kameratskapet, det går utover vennene dine i nærmiljøet, og det går gjerne utover skolearbeidet også. Og det er ikke sånn at alle som er gode når de er 13 år blir Real Madrid-spillere, for å si det sånn. (IK 6)

Idrettslederne beskriver det som et problem at spillere bytter klubb «for tidlig». For lagidrettene har spillergruppen lett for å oppløses etter at de mest ambisiøse spillerne har forlatt laget til fordel for en sportslig sett bedre klubb, forteller de.

Videre viser klubbl lederne til at jenter, særlig minoritetsjenter, uteblir i større grad enn guttene. Fraværende tilbud for jenter, generelt eller for enkelte årganger, kan bli et hinder for deltakelsen:

Jentefotball har vi jo prøvd i mange, mange år og ikke egentlig fått til. Vi hadde et lag for mange år siden som fungerte veldig bra, og foreldre og alt rundt. Men etter det har det jo vært labert. (IK 7)

Videre forteller idrettslederen at jentefotballen hos dem har vært avhengig av at de har en engasjert foreldregruppe rundt aktiviteten. Når det ikke er tilstede, sier hun at grunnlaget for å drive jentefotball i klubben deres faller bort. Ifølge flere av klubbl lederne er det særlig betydningsfullt for minoritetsfamiliene at klubben har egne jentelag. Som én av idrettslederne påpeker, er det ikke alle minoritetsforeldre som ønsker at jentene deres skal drive idrett sammen med gutter.

Jeg har hatt noen episoder jeg har opplevd, hvor det er mødre som har ringt til meg og lurt på: Datteren har lyst til å begynne å spille fotball. Så sier jeg, «men i det laget (årgangen), så har vi ikke jentelag, men på det nivået, så er det kjempebra trening å trene sammen med guttene». Ikke sant? Altså, det å blande er jo helt fantastisk. (...) Og da [sier moren]: «Nei. Det er ikke aktuelt.» (IK 8)

I sitatet ser vi et eksempel på at fravær av egne jentelag kan gjøre at minoritetsjenter uteblir fra idretten. Mangel på idrettstilbud kan dermed bli en kulturell barriere. Idrettslederne antyder at klubbene må tilrettelegge for det kulturelle mangfoldet som finnes i lokalbefolkningen for at flest mulig barn og unge skal oppleve at de blir invitert inn i idretten. De ser behov for å ha lag og grupper på både jente- og guttesiden for alle årskull fra barneidrett og opp til junior for å sikre en viss stabilitet og kontinuitet.

Årsaksforklaringer

For å få bedre innsikt i hva klubbl lederne mener kan og bør endres for at idrettslaget skal klare å få med flere barn og unge, har vi undersøkt hvilke forklaringer de gir på de ulike problemene. Et viktig spørsmål er hva de vurderer til å være innenfor og utenfor klubbens kontroll å gjøre noe med. Vi har derfor sett på hvordan idrettslederne tilskriver ansvar for at deltakelseskostnadene blir for høye for noen, for at idrettslaget sliter økonomisk og for at klubben ikke beholder et større mangfold blant medlemmene gjennom ungdomsidretten.

Et sentralt poeng er at det, ifølge lederne for idrettsløftklubbene, har blitt dyrere å drive idrettsklubb nå enn tidligere, blant annet på grunn av økte administrative krav, mangelfull tilgang på frivillige og forventninger til sportslig kvalitet. De viser også til at praksisen som føres i andre klubber legger press på deres idrettslag. Særforbund og private idrettstilbydere identifiseres også som drivere for en kostnadsøkning og sportslig profesjonalisering som kan true inkluderingsperspektivet i klubben og begrense mangfoldet blant barn og unge som deltar.

Økte krav til klubben

Det har altså blitt dyrere å drive idrettsklubb enn før, ifølge idrettslederne. De viser til flere forhold og utviklingstrekk innenfor idretten som gjør det krevende for små klubber i ressursvake områder å tilby et bredt og stabilt idrettstilbud, deriblant økte administrative krav og arbeidsbyrde, dårlige inntjeningsmuligheter, sanksjoner som svir og høye forventninger til sportslig kvalitet.

Idrettslederne erfarer at enkelte praksiser og utviklingstrekk i idretten gagnar sosioøkonomisk sterke klubber og forulemper de små og ressursvake. Et tema som kommer opp ofte i intervjuene, er at kravene til regnskapsføring og rapportering har økt. Det gir en administrativ byrde som er krevende for et idrettslag driftet på frivillighet.

[Økonomiansvarlig] er vel det vervet so er vanskeligst generelt, tror jeg, å få dekket. (...) Nei, skulle vi hatt [ansatte], så hadde det i tilfelle blitt på

økonomi. Der har vi pratet på det: Å ut og kjøpe tjenester. Ikke ansette noen, men å ut og kjøpe tjenester. (...) Derfor så er det veldig greit hvis idrettskretsen tar det, altså. Hvis ikke så er jeg stygt redd for at om ett års tid, så risikerer vi at vi må sette det ut og betale mye mer. Og det...! Da vil det koste. *Det vil koste!* (...) Man kan fort, faktisk, en klubb som oss, risikere å komme opp i 100 000. Det er mye penger, altså. (IK 7)

Det er mye sånne ting som har kommet som gjør at det blir vanskeligere og vanskeligere å rekruttere kasserere, for eksempel. Du må ha profesjonelle. Du må ha folk som kan, som har kompetanse på det. For eksempel så endret jo skattemyndighetene beløpsgrensen for de som måtte ha revisor fra fem millioner til seks millioner. Mens idretten har beholdt fem millioner. Jeg spurte om det, om ikke det var et poeng, ikke sant? «Nei» – de skulle ikke endre det. Det har blitt strammere. Det er bra fordi det skal jo være riktig det du driver med (...) Men det er [blitt] enda mer krav til den type ting. Og det gjelder uansett størrelse. Hadde du vært et idrettslag med 100 medlemmer, så kunne det fint holdt med Excel-ark. (IK 6)

At klubber vurderer det som nødvendig å måtte kjøpe regnskapstjenester illustrerer den kostnadsdrivende utviklingen idrettslederne erfarer. De beskriver økte kompetansekrav og en stadig voksende administrativ arbeidsmengde, og dermed en forverret situasjon for klubber som ønsker å opprettholde en virksomhet basert på frivillighet. Videre framstår det som at idrettsløftklubbene opplever relativt stor økonomisk belastning tilknyttet utestående medlemsbetalinger. Basert på intervjuene, er det ulike synspunkter på om det hovedsakelig dreier seg om manglende betalingsevne eller betalingsvilje, noe som vil peke i retning henholdsvis økonomiske og kulturelle forklaringer.

I lys av relativt lav kjøpekraft i lokalbefolkningen og forholdsvis svak klubbøkonomi, skildrer idrettslederne uheldige og sosialt skjeve utslag av finansieringsordninger og idrettsrelaterte sanksjoner. Det påvirker klubbens inntekter og inntjeningsmuligheter på den ene siden og øker klubbens utgifter på den andre siden. Når det gjelder idrettens egne ordninger, er det flere idrettsledere som påpeker en «urettferdighet» ved den relative betydningen av «hodestøtten» til idrettslagene.⁹ Ifølge klubbl lederne gagnar den de største klubbene mest, ettersom støtten er koblet til medlemstall. De observerer at klubbene som trenger pengestøtten mest får minst, mens klubbene som trenger pengestøtten minst får mest. Videre uttrykker noen av idrettslederne at det virker urimelig at velstående klubber som skilter med store overskudd har tilgang til offentlige midler på lik linje med klubber der pengene går uavkortet tilbake til barn og unge i lokalmiljøet.

⁹ Hodestøtte viser her til direkte kommunale tilskudd til idrettslag, som kalkuleres på grunnlag av antall medlemmer. I andre tilfeller kan begrepet hodestøtte brukes om lokale aktivitetsmidler, som kommer fra overskuddet i Norsk Tipping («spillemidler») (Hanstad, 2019).

Det er liksom veldig rart at, selv om det er en bitteliten del, litt avhengig av omfanget på [klubbene], men at Brann, Porsgrunn, Rosenborg Ballklubb og så videre får penger av det offentlige i det hele tatt, egentlig. Ikke sant? På det nivået der så driver man *underholdningsindustri* og ikke fysisk fostring. (...) De burde vært veldig målrettet på at alle tilskuddene går til barn og ungdom. (IK 4)

I sitatet problematiseres det at offentlige midler ikke i større grad kanaliseres til breddeklubber som trenger å få styrket klubbøkonomien og idrettstilbudet til barn og unge i sitt nærmiljø. Idrettslederen poengterer altså at det, fra et breddeperspektiv, finnes svakheter ved de økonomiske tildelingsordningene i idretten.

Mange påpeker videre at søknadsordninger for økonomisk støtte (både innenfor og utenfor idretten) er en lettere tilgjengelig finansieringskilde for store klubber med administrativt ansatte sammenlignet med små klubber. I idrettsløftklubbene ser vi at mulighetene for eksterne midler avhenger av egeninitiativene som tas av de frivillige i klubbledelsen. Samtidig viser idrettslederne til at klubbens sponsorinntekter varierer med kjøpekraften i lokalbefolkningen. Én av idrettslederne illustrerer dette med et eksempel:

Det er ikke fryktelig mye sponsor å hente i vårt område. (...) Når Vålerenga gikk konkurs, så greide de å stable tre millioner på beina, eller noe sånt noe. Men når Heming trengte nytt klubbhus, så stabla de 25 millioner på, *knips*, med én gang, ikke sant? Altså, *vi* sliter med å skaffe, utenfor offentlige midler, 70 000 kroner. (IK 8)

Sitatet gir et bilde av at det er store forskjeller mellom osloklubbene når det gjelder klubbøkonomi og muligheter for å få inn midler. I denne sammenhengen nevnes det også at de store klubbene er bedre posisjonert til å få gunstige bedriftsavtaler med utstyrsleverandører og at de drar nytte av administrative «stordriftsfordeler».

Frivillighet

Tilgang på frivillige er også et problem som påvirker økonomien og kostnadsbildet i idrettsløftklubbene, ifølge lederne. De viser til at mange i deres område ikke har anledning til å stille opp frivillig på ettermiddagen på grunn av økonomi, familiesituasjon og/eller arbeidslivstilknytning.

Vi kan ikke... Vi *kan ha* dugnader og de vil jo delta, men det er, på en måte, at de må kunne ha med barna på dugnad. Det er en haug med aleneforeldre. (...) Så står du i kiosken og pusher vafler med en unge på ryggen og tre unger på sida. Altså, vi må... (IK 1)

Vi får mange foreldre, faktisk, på arrangementer. Det er ikke noe problem. (...) Men treninger, kamper og sånne ting...? For det tar tid! Og spesielt kamper, for det er jo langt unna. Og hvis man har en stor familie på fire–fem, man er alenemor, eller... Ikke sant? Eller kanskje en far som jobber hele tiden for å forsørge familien, og... Det er ikke lett, altså. Det er ikke lett. (IK 5)

Vi har jo selvfølgelig alenemødrene med fire–fem barn vi også, og vi kan ikke forvente at de stiller opp og er trenere eller baker kaker eller sitter vakt i hallen på samme måte som andre. Det skjønner vi, at det går ikke. (IK 2)

Gitt at mange lever under trange kår innenfor idrettsløftområdene, poengterer idrettslederne at det ikke er realistisk å forvente samme volum av foreldre-engasjement som i de mer ressurssterke delene av Oslo. At ressurssterke familier flytter fra området utgjør også en faktor som, ifølge idrettslederne, påvirker frivilligheten og klubbens mulighet til å organisere og følge opp idrettsaktiviteten over tid. Tilgang på frivillige er altså et problem for klubbene som i stor grad knyttes opp imot den sosioøkonomiske situasjonen til lokalbefolkningen.

Idrettslederne hevder altså at klubber i ressursvake områder har ugunstige forutsetninger for å styrke klubbøkonomien. Samtidig beskriver de at klubber i ressursvake områder, og medlemmene deres, blir hardt rammet av *sanksjoner* i idretten. Dette skildres tydelig av flere klubbledere med frustrerende erfaringer fra egen klubb.

Det blir jo gebyrer på alt! Alt mulig skal det være gebyrer på. (...) Omberamninger koster. (...) Og så kommer straffegebyrene mest i fotball. (...) Vi har jo trukket et par lag og sånn i år. Og *det* er også bøter: Du betaler for å melde de på og så betaler du når de ikke kan. Ja, ja, ja. (IK 7)

De bøkene vi får fra fotballkretsen på grunn av ting som skjer på fotballbanen... Og det er vi mest irritert på: Det er de bøkene vi får. (...) Vi har ikke så mye penger. Vi er en liten klubb. Det er ikke sånn at vi har rike onkler eller sponsorer som hjelper oss her. Og de bøkene vi får, det går utover aktiviteten til barna, jo! 5000–6000 kr, vi kan kjøpe, nesten, fotballdrakter til *ett barnelag* – men det går til bøkene her! Kanskje er det greit å tenke over *det* også, før man gir bøter? Skal du klage, så koster det fortsatt penger for at du skal klage.¹⁰ Og det ender med, fortsatt, at du taper klagen. (IK 5)

Idrettslederne uttrykker oppgitthet over at de som er svakest stilt fra før blir hardest råknet av bøkene. De opplever at bøter og sanksjoner gir urettferdige utslag som straffer de klubbene som fra før står i den økonomisk vanskeligste situasjonen, og dermed går det utover barn og unge i deres område. Én av klubblederne understreker at det, i hans mening, er nettopp disse barna som «trenger» idretten mest.

Krav og forventninger til sportslig kvalitet

Idrettslederne opplever at kravene til sportslig kvalitet har økt over de siste årene. Utviklingen knyttes til økonomiske og kulturelle forhold både innenfor og utenfor idretten. Blant annet viser de til økt kjøpekraft og forsterket kvalitetsbevissthet i befolkningen kombinert med at foreldre gjerne er tettere involvert i barnas

¹⁰ I Oslo Fotballkrets tar de et protestgebyr på 500 kr, som må innbetales innen tre dager etter den aktuelle kampen for at protesten skal behandles (<https://www.fotball.no/kretser/oslo/praktisk-info/handbok-fotball/disiplinarsaker/#74060>).

fritidsaktiviteter enn før. Idrettslederne antyder at foreldre i større grad enn tidligere betrakter idrett som «viktig», og at mange har råd til å betale for at barna deres skal få et best mulig idrettstilbud. Flere av idrettslederne viser også til at ressurssterke foreldre stiller høyere krav til kvalitet og kompetanse, både når det gjelder sportslig kvalitet og sosial oppfølging.

Det er noe med ambisjonsnivået til foreldrene også som er litt sånn... Men, det er klart, det som gjør at vi sliter med å holde på dem, er at vi blir opplevd å ikke ha et godt nok tilbud. Og hvorfor har vi ikke det? Jo, fordi vi har ikke penger nok til at vi kan ansette trenere for ungdomslagene våre. Vi har kanskje ikke gode nok fasiliteter. Vi har kunstgressbane som vi har brøytet og åpen om vinteren, men vi har ikke undervarme – for eksempel. (IK 6)

I sitatet antyder idrettslederen at det ikke oppleves som riktig at foreldrenes ambisjonsnivå skal være bestemmende for prioriteringene til idrettslaget. Klubblederne mener at forventninger til kompetanse og sportslig kvalitet har økt, men også at disse diskusjonene har flyttet seg lengre ned i årsklassene. Igjen kommer dette opp i forbindelse med fotball og klubbskifte i tidlig ungdomsalder:

Når de kommer opp i 13–14-årsalderen... Den kompetansen som kreves da gjør at du kanskje må ha betalte trenere. For det konkurrerer, ikke sant, med andre som har det. Og du må ha et godt nok tilbud, rett og slett. Og det har nok flyttet seg lengre nedover i årskullene de siste ti årene. Det har det. Man har mer forventninger til at det skal være kvalitet og kompetanse. (IK 6).

Hvis de sju eller ti [beste spillerne] skal gå til større klubber, og så skal de sju-åtte-ti i bonn dette av, så står vi igjen (...) med halvparten så mange i midten som ikke får den samme opplevelsen fordi at de beste forsvant. Kompiser som var dårlige forsvant. Ikke sant? Det blir... Det blir feil da, tenker jeg. De blir voksne for tidlig, rett og slett. (IK 8)

Sitatene synliggjør hva det «står om» for idrettsløftklubbene dersom de ikke holder tritt med de andre klubbene på det sportslige. Ifølge idrettslederne vil det være ødeleggende, både sportslig og sosialt, for barna og ungdommen i området deres.

Kravene til sportslig kvalitet blant foreldre fører, ifølge idrettslederne, til behov for kompetanseheving og sportslig profesjonalisering av idrettslagene. Det innebærer gjerne økte utgifter for klubben og økte kostnader for deltakerne. Som vi så i kapitlet om foregangsklubbene, opplever idrettslederne at prestasjonsretting og sportslig profesjonalisering er store kostnadsdrivere for idrettslagene. Og, uansett idrettsgren blir *satsingen* i ungdomsårene omtalt som særlig kostnadsdrivende. Gitt klubbens økonomiske situasjon, er det for øvrig ikke aktuelt for alle klubbene i idrettsløftområder å ha satsingsopplegg. På spørsmål om de har fotballskole i sitt område, svarer en av klubblederne leende, «Neeeee – er du gal?» (IK 7). At fotballakademi er uaktuelt for deres klubb begrunner hun i at det ville medført for store kostnader for klubben og medlemmene deres. Opplevelsen av økte forventninger til sportslig kvalitet tyder på at utviklingen med sportslig profesjonalisering

og medfølgende kostnader er knyttet til holdninger og verdier. Her er det altså snakk om kultur som driver for det idrettslederne ser som en til dels problematisk utvikling.

Betalte trenere er også et tema idrettslederne diskuterer. Typisk har klubbene innslag av betalte trenere i ungdomsidretten, mens barneidretten drives hovedsakelig av frivillige. Flere idrettsledere påpeker at utgifter til betalte trenere kan utfordre inkluderingsperspektivet i klubben, men at de ikke trenger å utgjøre et problem dersom de relaterte kostnadene holdes lave og ikke gir utslag i for stort hopp i deltakelseskostnader. Idrettslederne løfter her et underbelyst poeng: Det er ikke bare *hvorvidt* klubber har betalte trenere (og ansatte) som er vesentlig – men også *nivået* på lønningene. Samtidig peker et par av idrettslederne på *betalte spillere* som en kostnadspost det burde vært rettet mer kritisk oppmerksomhet mot. Deltakelseskostnadene i barne- og ungdomsidretten settes da i sammenheng med kostnader oppover i systemet.

Det som jeg tror er et mye viktigere punkt, og som man burde følge opp mye sterkere, er overføring fra barne- og ungdomsidrett til voksenidrett. (IK 4)

Penger inn i idretten skal gå til idrett. (...) Jeg vet jo om enkelte lønninger som jeg ikke synes er fornuftige. I andre idrettslag. Så det tenker jeg er synd, for da blir jo disse kursene til barna og medlemskontingenter høyere. Et eller annet sted må du ta penger fra. (IK 9)

Ifølge klubbl lederne er lønninger til trenere og semiprofesjonelle idrettsutøvere en klubb utgift som kan forplante seg nedover i barne- og ungdomsidretten. Hvorav mye fokus blir rettet mot å løfte de svakeste, påpeker klubbl lederne at man også må rette oppmerksomheten mot kostnader i toppen av idrettssystemet. Blant annet spekulerer de rundt lønnsnivået i særforbund og i pengesterke idrettsklubber.

Til tross for å gjentatte ganger bli omtalt av idrettslederne som en inkluderende og billig idrett i seg selv, trekkes fotball fram som idretten med den mest kostnadsdrivende praksisen. Som vist i et tidligere eksempel, spør idrettslederne om det er riktig at klubber som driver «for-profit» mottar offentlige midler. Flere etterlyser også strengere restriksjoner hva gjelder offentlig pengestøtte som er ment å komme barn og unge til gode.

Altså, det er helt idiotisk at idrettslag skal betale utøvere i tredje- og fjerdedivisjon. Ikke sant? Der kunne man godt sagt at «har du en eneste profesjonell spiller, da driver du kommersiell virksomhet. Da får du ikke noe offentlig støtte». (IK 4)

Det er jo ingen som får tatt ut noe penger eller skal ta ut noen penger [fra barne- og ungdomsidretten]. Selvfølgelig. Men det er jo ingen som har stilt krav til lønnstak eller... Det er jo ingen... Det har jo ikke vært noe kontroll i forhold til det. (...) Kanskje Oslo Idrettskrets skulle stilt krav til lavere kontingenter og ikke bare tenkt tilskudd, men kostnadskontroll. (IK 9)

Klubblederne indikerer at man i forbindelse med å ha lave kostnader i barne- og ungdomsidretten også må se på utgiftene tilknyttet lønn og forbruk. Videre oppfordrer de til å se på hele kostnadsbildet i idretten – utgifter i klubbene så vel som høyere opp i idrettssystemet (deriblant særforbund og idrettskrets). Idrettslederne stiller altså spørsmålstegn ved om offentlige midler til idretten havner der de skal og om de ikke i sterkere grad burde kanaliseres i retning breddeklubbene og breddeidretten.

Kostnader som er knyttet til kjernevirksomheten og kvalitet på det sportslige omtales i stor grad som legitime utgifter: De tjener en funksjon opp imot det idrettslaget dreier seg om. Likevel er dette et omstridt tema blant idrettslederne, ettersom kostnader tilknyttet sportslig profesjonalisering kan føre til at barn og unge blir ekskludert fra idretten av økonomiske grunner. Idrettslederne opplever at de selv ikke har kontroll over tempoet på den sportslige utviklingen og den økende distansen mellom de ressurssterke og ressurssvake klubbene.

Forskjeller mellom klubbene

Flere peker på at det en utfordring for klubber i områder med store sosio-økonomiske forskjeller å finne den rette balansen mellom deltakelseskostnad og sportslig kvalitet: De skal inkludere de med lav betalingsevne uten å skyve vekk de mer betalingsdyktige. Denne typen utfordringer forsterkes, ifølge idrettslederne, når ressursforskjellene i befolkningen øker.

Det er én utfordring, i forhold til kvalitet og kvantitet, rett og slett. Utfordringen ligger jo i at det er økende inntektsforskjeller i samfunnet. Det er på en måte *det* som driver dette her! (IK 2)

Vi har jo masse unger med masse ressurser! Ikke sant? Høyt utdannede foreldre som bor i artige hus (...) til 12 mill! Ikke sant? De er, liksom, arkitekter og designere og journalister og mediafolk og – kjemperessurssterke! Og så har vi, liksom, somaliske alenemødre med sju unger og sånn... Så det er jo... Vi skal liksom treffe begge grupper, da. Og gjøre begge [til lags]. Og begge er like viktige, ikke sant? (IK 3)

Idrettslederne observerer at gapet mellom de økonomisk dårligst og best stilte klubbene øker når det gjelder kvalitet på det sportslige tilbudet. De forteller at dynamikken mellom klubbene legger press på klubber som enten ikke ønsker eller ikke kan investere i sportslig profesjonalisering i klubben. Dermed blir forskjellene mellom klubbene en kostnadsdriver i seg selv.

Vi sliter jo med... Vi ser at avstanden mellom oss og en del klubber blitt større og større, også fordi vi sliter... Altså... De trenerlønningene og sånt som man gir andre steder? *Der* er ikke vi, da. Og da får man jo problemer sportslig, ikke sant? (...) Og spesielt fordi vi mister gode spillere, når de liksom vet at «når vi går dit, ja, der får man fysioterapi og der har de tur til Barcelona» og sånn. Vi kan liksom ikke... Vi *kan* ikke... (IK 3)

Motivasjonen for å bli trener, som foreldre, er jo gjerne knyttet til den motivasjonen for at dine egne unger skal få et godt tilbud. (...) Du ser det godt når du kommer opp i sånn 13–14årsalderen, da blir det enda mer krevende. Du skal trene flere dager i uka, ikke sant? Det blir mer krevende fordi det skal være en kvalitet på det. Og da er det kanskje lettere å ta med seg ungen sin og dra opp til KFUM, for eksempel, eller Nordstrand eller Vålerenga eller Stabæk, avhengig av ambisjonsnivået, da. (IK 6)

Ifølge idrettslederne har det blitt vanskeligere for dem å henge med på den sportslige utviklingen i de ressurssterke klubbene. Muligheten til å ha fotballakademi og lignende satsingsopplegg for barn og ungdom knyttes og så til klubbøkonomi, og ses i sammenheng med at det oppstår forskjeller mellom idrettslagene i byen. Én idrettsleder belyser temaet med henvisning til samtaler de har hatt i klubben om å innføre fotball-SFO eller «Telenor Xtra-løsning»¹¹:

Vi har ikke noen akademi eller ekstratreninger. (...) Det er så mye du skal drive med som vi ikke har en administrativ kapasitet til i en sånn sammenheng. Vi er ikke der i det hele tatt. Og det er kanskje det som skaper store forskjeller mellom idrettslag i samme by. I samme kommune. Fordi det er så store forskjeller i hva man klarer å organisere og hva man har kapasitet til å få til. Og så skaper jo det [et] ønske fra enkelte om å reise lengre, da, for å få det tilbudet de synes er viktig å få. (IK 6).

Idrettslederen vurderer sportslig kvalitet som et viktig kriterium for hvilken klubb foreldre velger, som kan medføre et opplevd press for å heve den sportslige kvaliteten i idrettslaget. Det å ha profesjonaliserte satsingsopplegg kan dermed bli en markør for sportslig kvalitet, som synliggjør og forsterker skillet mellom idrettslagene i Oslo.

I forbindelse med økte forskjeller mellom klubbene, men også en generell utvikling i sportslig profesjonalisering over tid, vises det til at det i dag stilles høyere krav til investeringer i tid og ressurser for å «henge med» sportslig sett.

Altså, kravene... Ta fotball, da, som er den store delen: Kravene for å på en måte henge med der i dag, kontra for ti–femten år siden, er mye, mye større. Så hvert lag må ha mer treningstid. Så du kan si, du hadde kanskje plass til flere ungdomslag og et A-lag som både hadde ambisjoner og alt som var tidligere. (IK 8)

Sitatet tyder på at det, ifølge idrettslederen, har blitt mer krevende økonomisk for idrettslagene å henge med på kravene til sportslig kvalitet. Gjennom intervjuene blir det klart at idrettslederne opplever at forventningene til sportslig kvalitet har økt de siste årene. De viser til en sammenheng mellom klubbøkonomi og sportslig tilbud, samtidig som de viser at det ikke utelukkende er snakk om økonomi, men også om kultur og holdninger: Det at satsing får så mye *fokus* og blir opphøyet

¹¹ <https://www.fotball.no/barn-og-ungdom/telenor-xtra/>

blant foreldre og trenere, kan bidra til inntrykket av at alle klubber er nødt til å «hevde seg i toppen».

Andre aktører som kostnadsdrivere

I tillegg til kostnadsdrivere i osloklubbene selv, peker idrettslederne på en ekstern trussel. Enkelte forteller at private idrettstilbydere også gir klubbene grunn til å legge ned ressurser i sportslig kvalitet.

Det blir jo litt som helsevesenet. Altså, alle skal ha et tilbud, men hvis det tilbudet er dårlig, så kjøper jo folk seg private løsninger. Og da får vi kanskje det også i idretten, da, ikke sant? (IK 2)

Som antydning i sitatet over og andre steder i intervjumaterialet, ser de private aktørenes eksistens ut til å styrke klubbledernes inntrykk av at idrettsklubbene er nødt til å investere i sportslig kvalitet for å holde på medlemsmassen og hindre et «virkelig classeskille».

Særforbundene, som sentralt organiserer og administrerer de enkelte idrettene, omtales også som en kostnadsdriver. Enkelte klubber i idrettsløftområder har aktivt valgt å holde seg utenfor særforbundssystemet eller avstått fra seriespill. De sier at reising og sene kamptidspunkt gjør det dyrt og vanskelig for mange familier i deres nedslagsfelt. Én klubb opplyser at de ikke har noen sportslige ambisjoner, og at det er meningsløst for dem å gå inn i særforbund.

De som kommer hit og spiller løkkebasket én gang i uka. Hvorfor skal de inn i basketforbundet? (...) De har fokusert på de som har penger (i tildelingssystemet for idrettsanlegg). Ja, det er sånn «Ja, dere har folk i serie. Da betales serieavgiften». (...) Det er derfor vi ikke deltar – fordi vi må betale dommeravgift og garderobeavgift. *Vi bruker aldri en dommer. Vi bruker aldri en garderobe.* (IK 1)

Idrettslederen formidler at de ikke vil betale for noe de verken kan eller ønsker å benytte seg av. Han betrakter medlemskap i særforbund som uforenelig med prinsippene om billig, lokal og lavterskel idrettsaktivitet.

Spesielt i klubber uten egne idrettsfasiliteter forteller idrettslederne at seriespill blir kostnadsdrivende og forulepende på en måte som ekskluderer barn og unge i deres nedslagsfelt. Ifølge idrettslederne forsterkes utfordringen med kamprelatert reising ved å bo i et tettbebyggt område uten tilstrekkelig med idrettsflater. For eksempel peker de på at mangel på hjemmebane i fotball betyr mer reising.

Vi har jo bare bortekamper. Ikke sant? Det er ikke noen kamper her. (...) [Når vi får hjemmebane] blir det ihvertfall litt lettere. (...) Jeg tenker, spesielt for små barn er det viktig å ha med foreldrene sine. Og så skaper det engasjement. En god kultur. Interesse. Og det er flere som vil være med og se på, ikke sant? Og det kan gjøre at flere vil, på en måte, være med på dugnad eller være trener. Eller [at vi] får flere nye medlemmer. Kanskje meldes det inn andre barn, ikke sant? (IK 5)

Klubblederen viser at mangel på anlegg gjør at idrettslaget går glipp av en naturlig arena for å tiltrekke nye medlemmer og styrke idrettsfrivilligheten i området. Ifølge idrettslederen svekker anleggsmangel foreldreengasjementet og støtteapparatet rundt barna. Han forteller videre at aktivitet i nærområdet, sammen med fornuftige tidspunkt for trening og kamp, er en forutsetning for idrettsdeltakelse. Det er spesielt viktig for at minoritetsjenter skal delta gjennom barne- og ungdomsidretten, sier han. Anleggsmangel ser dermed ut til å være en faktor som påvirker mulighetene for mangfoldig deltakelse og forsterker utfordringene klubbene har i møte med kostnadene i særforbundslinja.

I likhet med foregangsklubbene, blir «helårsidretter» beskrevet som et problem av lederne for idrettsløftklubbene. De understreker at lange sesonger legger opp til tidlig spesialisering og gir økte kostnader for klubben.

Før så greide vi å legge opp til at man kunne delta både på ishockey og i fotball, for da hadde man sesonger, klare sesonger... Og håndball også. Nå strekker sesongene seg alt for langt ut. Og det mener jeg, kort fortalt, at der har både kretser og forbund et ansvar for å si at sånn bør det ikke være. Ihvertfall så bør det ikke være sånn langt ned i [års]klassene. (IK 7)

Et annet viktig punkt som alle er innom akkurat når det gjelder anlegg, er jo vinterdrift. Og der er det rett og slett blitt slik at alle idretter er helårsidretter. Langrennsløpere og ishockeyspillere begynner i juli. Fotballspillere, de har siste trening 20. desember – og trenger da helårsanlegg. (...) Det er ikke klubbene som sitter og finner på at «nå skal vi ha ishockeytrening i august», og så inviterer og legger ut det på finn.no og får... Ikke sant? Det er jo *medlemmene* som sier «vet du hva, vi ønsker å trene fotball i desember». Og så lager vi da et så godt tilbud som vi klarer utfra hva de sier de ønsker. Det er den vegen det går. Altså, det er det som er logikken i systemet. Og vinterdrift er også en stor kostnad – for alle idrettslag. (IK 4)

Vi ønsker jo at fotball skal være uteaktiviteten og innebandy inneaktiviteten. (...) Men vi ser jo det, at det er utfordrende når begge idrettene... Altså, foreldre og fotballkrets, forventer at det skal være helårsaktiviteter. (IK 2)

Idrettslederne forteller at helårsidretter legger press på klubbene både økonomisk og i deres tilrettelegging for allsidighet. Det siste sitatet viser at det ligger en spesialisering, mot klubbens ønsker, ved å gå fra sesongbaserte idretter til helårsidretter. Idrettslederne viser også til at utviklingen ikke skjer etter klubbens ønsker, men som følge av forventninger fra foreldre, særkretser og særforbund.

Idrettslederne omtaler flere fordyrende elementer på særforbundssiden som de har vanskelig for å akseptere. I intervjuene ser vi at straffegebyrer og økonomiske sanksjoner gjentatte ganger holdes fram som eksempel på «illegitime» kostnadsdrivere. Klubblederne mener at de ikke tjener noen hensikt, og at de er ødeleggende for klubben og medlemmene deres. De poengterer at idrettens egenjustis

ikke tar hensyn til sosioøkonomiske forskjeller blant klubbene og medlemmene deres. For det første viser de til en urettferdighet i den «relative» belastningen av bøtene klubbene må betale: De svir mer for de ressurssvake enn de ressurssterke klubbene. Deretter påpeker de at små, frivillig drevne og ressursvake klubber blir sittende igjen med ekstra kostnader som går utover idrettsaktivitetene til nettopp de barna som har det dårligste tilbudet fra før og er mest avhengig av å ha lave deltakelseskostnader. Etter idrettsledernes syn, er bøter et eksempel på en illegitim kostnadsdriver som i stor grad ligger utenfor klubbens evne til å påvirke.

6.4 Løsninger

Her redegjør vi for hva idrettslederne i områder med idrettsløft gjør med problemene skissert i forrige del. Hvilken praksis har de i dag for å redusere økonomiske barrierer i barne- og ungdomsidretten og favne en bred medlemsmasse som speiler befolkningen i sitt område? Vi har også spurt om hvilke begrensninger klubben opplever med tanke på å nærme seg målene om reduserte kostnader, bredt basistilbud og økt aktivitet. Grunnen til at vi kartlegger idrettsløftklubbens praksis og begrensninger ved startpunktet av idrettssatsingen er for å senere kunne se og vurdere hvilke endringer som er gjort og hvordan tiltakene har virket.

Idrettslederne forteller om tiltak klubbene har for å redusere økonomiske barrierer for deltakelse, få opp deltakelsen blant underrepresenterte grupper barn og unge og hindre frafall. De beskriver klubbøkonomi, anlegg og arbeidskraft som de største barrierene for å øke idrettsdeltakelsen blant barn og unge. Gitt ressursene de har, har de vanskelig for å se at de kan redusere kostnadene for deltakelse mer enn de allerede gjør eller utvide idrettstilbudet de har med nye aktiviteter.

Klubbens praksis

I likhet med foregangsklubbene forteller lederne for idrettsløftklubbene at de løser medlemmenes betalingsproblemer så langt det går og at de ikke ekskluderer barn med ubetalt medlemskap. I intervjuene med idrettslederne kommer det fram at de tar flere grep for å unngå økonomiske barrierer for å delta og sørge for at så mange som mulig skal føle seg velkommen i idrettslaget.

Tiltak mot økonomi som barriere

Alle sier at idrettslaget deres allerede har lave kostnader. Deltakelsesavgiften måles ofte opp imot dyrere klubber i nærheten som tenkes å være et alternativ for de mer betalingssterke medlemmene deres. Videre har de fleste idrettsløftklubbene ordninger for medlemmer som har vanskeligheter med å betale kontingent, ofte behjulpel av støtteordninger i bydelen. Det varierer hvor godt fornøyd klubbliderne er med løsningene som finnes i bydelen. Selv om de uttrykker begeistring for at bydelen bidrar økonomisk, beskriver de ordningene som unødvendig byråkratiske og tidskrevende.

[Man] har jo fått midler fra bydelen for å støtte opp svakerestilte økonomisk. Og så søker man om å få dekke aktivitetsavgift og medlemsavgift. (...) Når [idrettsgruppene] da får inn pengene, så går jo de inn og betaler for de det gjelder – medlemskontingenten og det – og det er ikke lov, har vi fått beskjed om. Nei! Fordi medlemskapet der er personlig. De må betale det selv. Og så kan vi heller bruke de pengene [fra bydelen] på å refundere dem. Det er tungvint! Jeg vet ikke om det *går an* å praktisere det. Da blir fotballgruppa halvert, nesten. (IK 6)

Vi kunne ordnet dette på to timers arbeid. Det gikk ikke. Mens derimot at hver enkelt forelder skal ta seg tid og sette seg ned med enten en lagleder eller en sosiallærer og det skal inn en søkn... Altså. Jeg vet ikke, av de 55 [med betalingsvansker], så snakker vi kanskje en 100 timer. (...) Og så vet jeg jo fra bydelen at de har hatt kjempepågang på den ordningen totalt sett, så det har vært nyttig, men vi har ikke... Vi har bare sett bort fra den. (IK 8)

Med frivillig arbeidskraft som knapphetsgode for klubbene, er det høyst ønskelig blant idrettslederne at betalingsløsningene er enkle, langsiktige og forutsigbare. Som fremgår av sitatet over har ikke alle klubblederne investert tid i å benytte seg av søknadsordningene. Sånn som hos foregangsklubbene, forteller de også at det er vanskelig å vite om klubben når ut til de som ikke allerede er medlemmer og hvorvidt de som ber klubben om hjelp egentlig er de som trenger det mest.

Et gjennomgangstema i intervjuene er at det kan være skambelagt å ha dårlig økonomi, og at det er en terskel å i det hele tatt be om hjelp. Et uheldig utslag av de individualiserte betalingsløsningene man har i dag, hevder idrettslederne, er at hvem de hjelper inn i idretten begrenser seg til «de som tør» å be om det. Noen klubbledere uttrykker at de også er ukomfortable med innsynet de får i medlemmenes økonomiske situasjon.

Det er greit at det skal være anonymt, men *jeg* vet jo hvem det er. Jeg må jo vite hvem det er. Så det er litt sånn der... Jeg synes ikke noe særlig om det, rett og slett (...), at vi skal opptre, på en måte, litt som sosialkontor på medlemmene sine vegne. (IK 6)

Så er det arbeidskrevende. Og ubehagelig. Ikke sant? Sånn at... Jeg har en liste med foreldre som jeg burde ha ringt. Men så skal jeg gjøre det, da, istedenfor å legge puslespill med barna mine? Det er noe med... Altså, at jeg også er frivillig, ikke sant? Jeg opplever at det ikke burde være nødvendig å gjøre det... (IK 2)

Sitatene viser at å yte betalingsstøtte kan være en ubehagelig oppgave som klubblederne kvier seg for å ta, og at de også betviler hvorvidt idrettsklubbene er rette instans til å håndtere denne typen oppgaver.

Idrettslederen fra det øverste intervjuutdraget påpeker videre at det er uheldig at klubbene kappes om de samme midlene. Det at ordningen i bydelen det gjelder

følger et «førstemann til mølla»-prinsipp, mener hun gir skjevheter i hvem som mottar støtte og ikke. Flere av idrettslederne oppgir også at forskjellene på betalingsstøtteordningene mellom bydelen er et problem – særlig for klubber som har medlemmer fra ulike bydeler. Det betyr både at det kan være forskjell på tilgangen barn og unge i samme klubb har på betalingsstøtte og at klubben må forholde seg til to ulike prosedyrer og rapporteringskanaler samtidig.

[Nabobydelen] dekker tapt innbetaling opp til en viss sum mot at klubbene leverer en anonymisert liste over hvilke spillere det gjelder. Enklere. Ikke sant? (...) Vi prøver å liksom løfte det opp på Oslo-nivå, da, for det er så dumt at ulike bydeler har ulike ordninger. (IK 2)

Idrettslederne har ulike synspunkt på om betalingsordningene burde være behovs- prøvde eller universelle, men er enige i at de må være byomfattende, ubyråkratiske og ikke-stigmatiserende. Tross praktiske og etiske slagsider, er klubbene som benytter seg av støtteordningene glad for at de finnes. Bidragene sies å hjelpe stort med å avlaste klubbøkonomien og å bygge ned kostnadsbarrieren for folk i klubbens nedslagsfelt.

Klubbene bruker også andre metoder i forsøk på å håndtere kostnader som deltakelsesbarriere og korrigerer for skjev idrettsdeltakelse mellom ulike grupper. Én klubb lar «de som kan» betale inn litt mer til cuper og turneringer, slik at det dekker kostnaden for de som ikke kan betale. En annen klubb har redusert deltakelsesavgift for jenter og maksgrense for egenbetaling i forbindelse med turneringer.

Videre forteller flere av idrettslederne at klubben har tatt flere grep for å *spare og effektivisere* i klubbdriften for å holde deltakelseskostnadene nede. Én idrettsleder forteller at de har flyttet regnskapsoppgaver fra de enkelte særvidrettsgruppene og til den sentrale klubbadministrasjonen, blant annet for å redusere den totale arbeidsbyrden og gjøre klubbstyret mer slagkraftig. En annen opplyser om lignende prosess i egen klubb, og viser til innsats for å skaffe økonomisk støtte gjennom sponsorer. De understreker begge at det kan være innsparinger å hente, både arbeidsmessig og økonomisk, ved at klubben sentralt tar disse oppgavene istedenfor at det gjøres enkeltvis i særvidrettsgruppene eller på lagsnivå.

I strategien, igjen, så er vi veldig på at vi skal drive mye mer utadrettet virksomhet, jobbe oppimot litt sånn større typer prosjekter, opp mot stiftelser og sånne ting. Jeg vil at vi skal litt vekk fra dette med at enkeltpersoner på hvert enkelt lag skal søke OBOS-stiftelsen om å få nytt draktsett, for eksempel. Og det er, liksom, det er så bortkastet å bruke tid på det. (IK 10)

Idrettslederne forteller at de har effektivisert på klubbnivå for å styrke klubbøkonomien, redusere den totale byrden på de frivillige og bedre informasjonsflyten og beslutningsstrukturen i klubben. For øvrig understrekes det at slike endringer i seg selv kan være arbeidskrevende, og at klubbene ofte har nok med å holde hjulene i gang.

Tiltak mot sportslige og kulturelle deltakelsesbarrierer

Med begrunnelse i behov for å tenke utenfor boksen for å tiltrekke seg ungdom med andre interesser enn de tradisjonelle idrettene, har noen klubber satt i gang med aktiviteter som streetbasket, bootcamp og e-sport. Noen klubber har også gratis idrettsskoler for barn i fellesferien, i flere tilfeller støttet av idrettskretsens ordning «inkludering i idrettslag».

Så har vi fotballskolen for de minste, som er for de som ikke spiller på noe lag og de som... Det er intro til [klubben] og til fotball. Det er ikke noe påmelding. Og det er gratis. Og du trenger ikke si ifra at du kommer eller noe som helst. Det er bare helt åpent. (...) Og vi har *ekstremt* høy andel av de som er med som er med videre (inn i organisert idrettsaktivitet). Det er liksom 80 prosent eller noe sånt. (IK 3)

Disse søknadsordningene man har: hadde det ikke vært for dem, så vet vi jo at det hadde vært mindre aktivitet her. For eksempel ballskole, håndballskole, som er i fellesferien, det er jo idrettsmidler som vi har søkt om. Da kan vi skilte med 60 unger, på ballskole. Og det er jo barna som ikke reiser bort til Syden og sånne ting, ikke sant? Så det er jo helt fantastisk. (IK 10)

Klubblederne forteller at disse aktivitetene favner om «nye» barn og bidrar til rekruttering inn i ordinær idrettsaktivitet.

Å jobbe med *klubbkultur og holdningsarbeid* er en annen form for tiltak idrettslederne forteller at de har. For eksempel viser én idrettsleder til at de gjør små grep i idrettsaktiviteten og oppfordrer foreldretrenerne til å fokusere på idrettsglede over det lange løp framfor resultater her og nå.

I lagene så ruller man på posisjoner og sånn, opp til ungdomsfotballen. Så vi prøver å etterleve barneidrettsreglene på den måten, da. Men det er alltid noen ivrige, spesielt trenere da, som har noen ivrige barn, ikke sant? Og som... Merker jo det presset på at, «ja, men vi har lyst å vinne litt mer kamper» eller sånne ting. Så, vi prøver liksom å holde det nede som klubb og jobbe med... Altså, forståelsen om at det handler ikke om her og nå – resultatene. Det handler om livsvarig idrettsglede – for flest mulig. (IK 2)

Klubblederen forteller at idrettslaget forsøker å reflektere prinsippet om idrettsglede for alle i måten aktiviteten legges opp. Han antyder også at det er behov for at klubben jobber med bevisstgjøring blant foreldre og trenere rundt hva barneidretten handler om, og at klubben må sørge for at alle som er direkte involvert i idrettsaktiviteten holder fast ved bredde- og inkluderingsperspektivet.

Idrettslagene tar også ulike grep for å tilrettelegge for frivillige, forenkle foreldretrenerrollen og sikre et likeverdig tilbud på tvers av årskull. De forteller blant annet om bruk av trenerteam, «oppstarts-hjelp» for foreldretrenere og trenerutdanning for ungdomsspillerne i klubben. For eksempel har én klubb innført trenerteam som et tiltak for å motvirke at treningsopplegget avhenger av hvilken forelder som har

påtatt seg treneroppdraget. På den måten unngår de tilfeldigheter i måten aktiviteten legges opp på, ifølge idrettslederen, og det blir lettere å sørge for at det ikke blir et for stort fokus på sportslige resultater. Samtidig er det mange av idrettsløftklubbene som vektlegger kursing og faglig påfyll for frivillige i klubben.

Idrettslederne prøver på ulike måter å sørge for at deres barn og unge får et godt idrettstilbud. Som tidligere omtalt, ser de behov for å *tilby sportslig kvalitet* for å beholde ungdommene sine over lengre tid. Én av idrettslederne beskriver at de har prøvd men ikke alltid lyktes med å ha fotballag for de litt eldre guttene i området.

Vi hadde jo et A-lag i åttende divisjon i, ikke sesongen som var, men året før. Det har vi vært: av og på hele tiden, alle årene her. Det har vært [lag] ett år, så har det forsvunnet, så har det kommet noen nye, så har de forsvunnet igjen. Så har vi et nytt lag som har spilt en halv sesong – og måtte trekke laget tilbake. (IK 5)

Som i eksempelet over, ser vi at idrettsløftklubbene, sammenlignet med foregangsklubbene, har en tendens til å ha færre idrettsgrener og flere «hull» i aktivitetstilbudet. For å bli mer attraktive som klubb, særlig for det mer ressurssterke segmentet i befolkningen, er flere av idrettslederne inne på tanken om å heve deltakelseskontingenten for å finansiere økt sportslig profesjonalisering. Samtidig har de sterke reservasjoner, begrunnet i vissheten om at et slikt grep risikerer å stenge ute barn og unge fra lavinntektsfamilier. Én av idrettslederne poengterer at det er viktig å tenke på hvem man er til for som klubb.

Jeg gjentar meg selv til det kjedsommelige: Det valget vi står ovenfor nå, er det til det beste for medlemmene eller er det ikke det? (...) Vi må stille oss det spørsmålet hele tiden. For, hvem er medlemmene våre? Jo, medlemmene våre er, liksom, Abdi som bor nedpå stasjonen der: Han er én av syv søsken, han snakker dårlig norsk. Det er siviløkonomien nedi gata her, som spiller på veteranlaget. Ikke sant? Det er medlemmene våre. Og det er *de* vi jobber for. (IK 10)

Vi må holde en lav kontingent. Fordi det er så viktig å prøve å få med alle. Det er klart, vi kunne sikkert ha fått mye bedre lag om vi liksom økte til «nei, ungdomslag, det koster 10 000,- i året». (...) Men det hadde vært veldig mange i [området] som ikke hadde blitt med. Ikke sant? Og *det* vil vi ikke. Så det er det å finne balansen der. (IK 3)

Idrettslederne adresserer en urettferdighet i at det kun er velstående familier som har muligheten til å velge bort lokalklubben til fordel for en dyrere klubb lengre unna. Samtidig understreker de at de er nødt til å ivareta barn og unge fra alle samfunnslag, og ikke la ønskene blant de mest ressurssterke og sportslig ambisiøse bli avgjørende for hvordan idrettslaget legger opp aktiviteten og hvor høyt de setter deltakelseskontingenten.

Nivådeling er et annet omdiskutert tema i intervjuene hva angår sportslig tilrettelegging. Det er bred enighet blant lederne for idrettsløftklubbene at man ikke skal ha noen form for topping i barneidretten. Flere av idrettslederne påpeker at denne praksisen følger Barneidrettsbestemmelsene, og forteller at topping som tema likevel dukker opp i diskusjoner blant foreldre og trenere innad i klubben.¹²

Noen ønsker å spisse. Men vi har jo sagt at det skal være for alle. Det skal liksom være inkluderende. Det er grunnverdiene våre. Og da må vi være lojale mot det. Men, liksom, jeg kjenner jo litt sånn dilemma i det også, som trener. At, okay, vi har meldt oss på nå... Vi har vært på nivå to. Ikke sant, nivå én er best. Vi er såpass mange at vi liksom er to lag. Men da må vi lage to jevne lag. Og så er spørsmålet nå, da, på foreldremøtet, å diskutere: skal vi melde på to lag – ett lag på nivå to og ett lag på nivå tre? (...) De er åtte år, så de er veldig små. Og vi driver ikke med noe topping, og... Vi er ikke der i det hele tatt. Men de lagene vi møter, de gjør jo det. Så vi har hatt noen heftige diskusjoner med et par lag, faktisk. (IK 10)

Sitatet viser at nivådeling i barneidretten er levende diskusjoner innad i enkelte klubber, og at prinsippene om lik spilletid og «like lag» blir brutt i andre klubber. Samtidig kommer det fram at serieorganiseringen i Oslo, i alle fall innen fotball, oppfordrer til inndeling etter ferdighetsnivå – også i barneidretten.

I ungdomsidretten framstår det som vanlig å ha inndeling etter nivå, også blant idrettsløftklubbene. Én idrettsleder forteller at inndeling i A- og B-lag (fra 13 år) alltid blir gjenstand for heftige diskusjoner blant foreldrene. Det er alltid noen foreldre som er prinsipielt uenige i at de skal dele inn lag etter ferdighetsnivå, og er bekymret for hvordan det oppleves for barna som havner på andrelaget, forteller hun.

Vi har jo, opp til 12, så er det jo ikke noe nivåinndeling. Alle er med, uansett, vi setter jo ingen sportslige krav eller noe... Og så, på ungdomslag, så har vi alltid, liksom, et førstelag – det er ikke alltid de spiller i førstedivisjon, men, liksom, et førstelag. Og så har vi alltid et andrelag. Sånn at vi prøver jo... Vi har som intensjon og prøver jo egentlig helt opp til de... Ja, de slutter vel når de blir junior, da... At det alltid er et tilbud til alle uansett nivå. (IK 3)

Til tross for oppstandelse når inndelingen skjer, forteller idrettslederen at det går seg til etter hvert, og at det ofte ender med at ungdommen på andrelaget trives best. Hun hevder at et dempet sportslig prestasjonspress på trening og det at de velger seg til et lavere nivå i seriespillet, gir utslag i at andrelagsspillerne både *har* det bedre sosialt og *gjør* det (relativt sett) bedre sportslig. Eksempelet identifiserer nivådeling og grad av prestasjonsfokus som viktige faktorer med tanke på frafall og inkludering.

¹² <https://www.idrettsforbundet.no/tema/barneidrett/bestemmelser-om-barneidrett/>

Klubbenes begrensninger

Idrettslederne beskriver anleggstilgang, klubbøkonomi og korthet på frivillige krefter og administrativt ansatte som de største begrensningene for klubbene i områder med idrettsløft. Lederne sier at de er avhengige av styrking på disse frontene for å nærme seg målsettingene i «Idrett for alle i Oslo». Vi kjenner igjen begrensningene fra forrige kapittel. Den største forskjellen er at idrettsløftklubbene jevnt over har en dårligere utgangsposisjon hva angår de tre områdene sammenlignet med foregangsklubbene.

Anleggsbegrensninger

Idrettsanlegg og halltid betones som sentrale begrensninger for hva idrettsløftklubbene kan tilby av idrettsaktivitet til barn og unge. Ni av ti beskriver anlegg som et problem. Det er stor enighet blant idrettslederne om at lokale hensyn bør få forrang når det gjelder nabolagets idrettsfasiliteter. Særlig fra idrettslagene i tettbygde byområder forteller lederne at det oppleves provoserende når lag utenfra okkuperer de få idrettsflatene de har i sitt nærmiljø.

Vi sier nei til sju-åtte-niårige gutter fordi det er fullt hos oss. Og samtidig legges fryktelig mange eksterne kamper til banen vår. (...) Det synes vi er for ille. (IK 3)

Veldig mange av disse idrettsanleggene, de tiltrekker seg jo klubber fra andre bydeler og andre deler av Oslo, som på en måte tar for seg i den bydelen hvor man egentlig bør lage aktivitet for barna som tilhører *den* bydelen. (IK 9)

Og i dag er fotballbanekapasiteten vår for dårlig for å ta med alle som vil være med. Vi har ventelister. Og det fører jo bare til at de ressurssterke snur seg 180 grader, begynner på [andre klubber], og så står du igjen [her] med et dårligere tilbud. Fordi, kan si, frivilligheten henger også til de ressurssterke – Ikke 100 prosent, men, et stort flertall. (IK 8)

For klubber med anleggsmangel er det lite de kan gjøre for å utvide idrettstilbudet, ifølge lederne, med mindre de kan effektivisere anleggsbruken eller få tilgang til flere idrettsflater. Én klubleder forteller at de har fokusert mye på å få mest mulig treningstid ut av banen de har, men påpeker at koordineringen i seg selv er en arbeidskrevende oppgave. Slik belyser han hvordan anleggstrengsel også kan gi ekstra administrative utfordringer og medfølgende økninger i klubbutgifter.

I ett av idrettsløftområdene er det særlig *tilgang til* og utnyttelse av idrettsarealene i bydelen som utgjør en stor begrensning for idrettslaget. Det kommer fram når en av idrettslederne forteller hvordan de har jobbet for å åpne opp og tilgjengeliggjøre idrettsflater i bydelen sin som står ubrukte og utenfor barn og unges rekkevidde.

[Vi] skjønnte at mange idrettsanlegg, offentlige idrettsanlegg i Oslo ihvertfall, har vært leid ut til kommersielle aktører. Så det ble en sånn sak man begynte å brenne litt for. For det følte litt feil. Og nå har jo da bymiljøetaten gått over mer og mer til driftsavtaler. Så, når disse leieavtalene utløper, så

gjør de om på de avtalene til driftsavtaler med driftstilskudd, hvor de da også kan sette tydeligere rammer for hvordan de ønsker driften. Jeg føler at det kan raskt gi gode resultater for dette med inkludering og idrett for alle: Åpne opp anleggene som er offentlige, ihvertfall. Så får jo de som har mye penger gjøre hva de vil. Men hvis du på en måte tar imot offentlig støtte, så må du også følge spillereglene. (IK 9)

Her framstilles anleggsmangelen til idrettslaget og barna i området å i stor grad være knyttet til tilgjengelighet av allerede eksisterende idrettsflater. Intervju-utdraget synliggjør et behov for bedre tilgang, forvaltning og utnytting av de offentlige anleggene som allerede finnes i enkelte idrettsløftområder.

Befolkningsfortetning og trengsel i områdene med idrettsløft løftes frem som en annen begrensning. Idrettslederne trekker fram misforhold mellom befolkningstall og idrettsflater som et viktig poeng hva gjelder klubbens betingelser for å jobbe i retning målene i idrettssatsingen. De forespeiler at situasjonen blir forverret i tiden framover i enkelte områder på grunn av utbygging og tilflytting. Samtidig uttrykker de bekymring for at nasjonale anlegg blir prioritert over anlegg tilpasset behovene til lokale barn og unge.

(...) Det kommer kanskje 30 000 nye mennesker og bor her i løpet av de neste tiårene, uten at det er satt av veldig mye plass til nye idrettsanlegg. (IK 4)

Sånn som den cricketbanen som skal bygges, den blir jo et regionanlegg eller et nasjonalt anlegg. Det kommer ikke til å være noen unger under 12 som spiller cricket der, lokalt..! (IK 8)

Og så er man ikke villig til å gjøre de strukturelle forskjellene, sånn som nå, hvor man skal bygge en ny fleridrettshall i forbindelse med [en ny skole], og i praksis, (...) slik det er presentert foreløpig, så erstatter de én håndballflate med én ny håndballflate. Og så har du behov for mye mer. Man skal bygge noe sånt som 1400 nye boliger [her] de nærmeste årene. Det er 2500 barn, det, som burde aktiveres. (IK 8)

Gjennom disse eksemplene påpeker klubbl lederne at representanter for breddeidretten trenger innflytelse i idrettspolitiske beslutningsprosesser. En utfordring for breddeklubbene, også her, er presset på de frivillige og begrensningene de opplever med å skulle engasjere seg betydelig utover ordinær klubbdrift. Oslo Idrettskrets sin innsats på dette området omtales positivt av lederne for idrettsløftklubbene. De uttrykker at de er takknemlige for at idrettskretsen står på for breddeidretten og at de forsøker å endre strukturene på en måte som gagnar barn og unge rundt om i Oslo.

I forlengelsen ser vi at *byplanlegging* og *boligpolitikk* trekkes frem av idrettslederne som viktig for barn og unges idrettsdeltakelse. Blant annet understreker de viktigheten av at breddeidrettshensyn kommer foran hensynet til idrettseliten. Budskapet til idrettslederne er at det må planlegges for å oppnå sosioøkonomisk

mangfold og unngå akkumulering av utsatte befolkningsgrupper i visse områder, samtidig som det tilrettelegges for tilstrekkelig med idrettsflater.

Videre fremheves *fordeling av anleggstid* innad i idretten som et viktig poeng. I flere klubber mener de at særiddrettshensyn får for mye prioritet over lokale barn og unge. For eksempel etterlyser idrettslederne at anleggstilordelingen gir økt rom for å arrangere allidrett og andre lavterskelaktiviteter som ikke er organisert under et særforbund. Én klubb mener at man burde opprette et allidrettsforbund for aktiviteter i klubbregi som ikke involverer seriespill – både for å få plass i tildelings-systemet for anlegg og for å holde kostnadene nede for klubben og medlemmene. Dette fordi særforbundsmedlemskap og særforbundenes organisering, inkludert dommerutgifter, seriepåmeldingsavgift og potensielle bøter, bidrar til en kostnads-belastning som klubben har liten forståelse for sett i lys av den formen idretts-aktivitet de selv driver med.

Frivillighet og foreldreinvolvering

Frivillighet utgjør en begrensning for de fleste idrettsløftklubbene. I intervjuene kommer det fram at levekårsutfordringer i idrettsløftområdene på mange måter virker inn på familienes muligheter til å stille opp som frivillige i idretten. Idrettslederne forteller at økonomiske problemer gjerne inntreffer sammen med andre levekårsutfordringer.

Innen skolekretsen [her], 65 prosent av dem er i vedvarende lavinntekt. Man har de som kom fra Syria i går. Familier med mange barn, og mye rus og psykiatri. (IK 1)

I sitatet antyder idrettslederen at det ikke nødvendigvis er økonomi alene som blir en barriere for barnas idrettsdeltakelse. Andelen av befolkningen som lever i vedvarende lavinntekt i kombinasjon med andre sosiale belastninger, utgjør ifølge klubblederne en utfordring som klubbene må ta hensyn til i sin tilrettelegging av aktiviteter. Det gjelder krav til frivillighet, deltakelseskostnader, og nærhet til aktiviteten.

Flere av idrettslederne beskriver at klubben strever med å skaffe nok voksenpersoner som trenere og til å bidra med kjøring eller andre oppgaver i forbindelse med barnas aktivitet. Som ett av mange konkrete eksempel vi får høre om i intervjuene, belyser idrettslederne vanskeligheter i forbindelse med seriespill:

Vi er veldig avhengig av transport. Mange barn har ikke penger til det de trenger, og nesten ikke til bussen til å dra på kamp. Og det er nesten bare bortekamper, ikke sant? Og foreldrene blir ikke med, gir ikke penger til barna, ikke til utstyr, ingenting, ingenting, ingenting. (IK 5)

Vi kommer aldri til å delta i serie. (...) Det å ha sånn bortekamp på Røa den ene uka, så Kolbotn? Du kan bare glemme det! De klarer ikke å komme seg dit. Altså, du skal spille på ene siden av Oslo den ene uka og den andre siden av Oslo uka etter. Så har du hjemmekamp, og så har du ikke bane. (IK 1)

Budskapet til idrettslederne er at idrettsaktiviteten må skje nært og billig – ellers skjer den ikke i det hele tatt. De observerer også at mange familier med dårlig økonomi i området har minoritetsbakgrunn, og peker på at mange foreldre har begrenset kjennskap til norsk idrettskultur og hva som forventes av foreldreengasjement. Samtidig er det ikke alle som behersker norsk like godt. Idrettslederne sier at slike omstendigheter spiller inn på idrettslagets forutsetninger for å styrke frivilligheten.

Stort gjennomtrekk av frivillige er også en utfordring som blir omtalt av idrettsløftklubbene. Én klubbleder forteller ikke bare om vanskeligheter med å *skaffe* frivillige, men også med å få de til å bli værende over lengre tid.

Å ha stabile frivillige: Det kommer alltid noen i to–tre måneder, så forsvinner de. Eller, noen [sier], «jeg kan ikke komme på trening, for jeg har andre ting å gjøre». Ikke sant? Så tenker jeg, «okay, hva skal jeg si til lagene?». Han er jo frivillig, du kan ikke kreve det. Ikke sant? Det er jo sånn... Vi har jo mistet lag på grunn av at frivillige har slutta. (IK 5)

Ifølge idrettslederne, utgjør fraflytting fra bydelen en del av forklaringen. Å sørge for et solid og stabilt frivillige mannskap beskrives som krevende i tilfeller som i sitatet over, der idrettslederne anser løsningene å i stor grad ligge utenfor klubbene selv. Kanskje derfor er klubblederne positive til arbeidet idrettskretsen har igangsatt med å endre rammebetingelser for økonomisk støtte og anleggstildeling. Idrettslederne mener det blir viktig for å styrke prioriteringen av og få opp idrettsdeltakelsen blant barn og unge. Samtidig påpeker flere av dem et behov for at det rettes et sterkere fokus mot klubber og særforbund som bidrar til å flytte krav til sportslig kvalitet og pengebruk stadig oppover.

Økonomiske og andre begrensninger

Økonomi, både i lokalbefolkningen og i idrettslaget, er en sentral begrensning som deles av de fleste idrettsløftklubbene. Disse begrensningene ble utbrodert i forrige delkapittel og gjentas ikke her. Et viktig poeng er at idrettsløftklubbene, gjennom intervjuene med deres ledere, ser ut til å ha flere former for begrensninger i tillegg til de økonomiske. For å nærme seg målene i «Idrett for alle i Oslo» må de først håndtere de oppgavene og utfordringene klubben allerede har.

Klubbene i idrettsløftområdene deler mange utfordringer, men de har også noen som er mer særegne for sitt lokalmiljø. Noen idrettslag strever med problemer i *klubborganisering* og styreforhold. Blant annet forteller de om komplikasjoner i nåværende eller tidligere klubbstyre, deriblant motstridende interesser, personkonflikter og utskiftninger i sentrale verv.

Andre forteller om store utfordringer tilknyttet det å være en nyoppstartet klubb. Én idrettsleder forteller at det har vært enormt krevende å få tilgang til idrettsflater og å navigere i et komplekst landskap av aktører innenfor idretten og i bydelsapparatet. Flere av idrettsløftklubbene beskriver lignende utfordringer i forbindelse

med å opprette nye aktiviteter i klubben. Ifølge idrettslederne, er det en begrensning at tildelingssystemet for idrettsanlegg i liten grad tar hensyn til oppstart av nye aktiviteter eller tilkomst av nye klubber.

Vold og rasisme utgjør også en utfordring i enkelte idrettslag. Et par av idrettslederne forteller om opplevelser med idrettsrelatert vold og rasistiske tilsagn mot medlemmer av klubben. Episodene blir ikke satt i direkte sammenheng med rekruttering til og frafall fra klubben eller idretten, men beskrives som noe idrettslaget og medlemmene blir preget av.

Det har jo vært, tidvis, mye rasistiske utsagn foran barna. Det har vært veldig tøft både for barn og trenere og styret. (IK 9)

Jeg husker vi spilte kamp der for lenge siden. Det var ikke noen god mottakelse der, altså. Det var ikke det. Det var lenge siden, men man glemmer ikke det. (...) Du kan tenke deg: Det kommer 18 unge gutter med innvandrerbakgrunn, som er høylytte, som smiler og danser og skriker. Og så møter du de stygge blikkene og, «pass deg, skal du stjele noe? Skal du stjele noe?». Ikke sant? Og så har du det som skjer *på banen*, ikke sant? Spillere som kaller dem ting, og... Jeg sier ikke at våre gutter er noe bedre, men... (IK 5)

Sitatene tyder på at vold og diskriminering er en faktor å ta med seg inn i «Idrett for alle i Oslo». Blant annet vises det til en fotballklubb utenfor idrettssatsingen som har skiftet seriesystem (geografisk) for å unngå fotballrelatert vold.

Én idrettsleder omtaler også at voldsepisoder hvor deres lag har vært involvert har utløst en del medieoppmerksomhet. Hun mener å ha observert at slike tilfeller bygger opp under at området og ungdommene deres får et ufortjent dårlig rykte, og uttrykker at det er beklagelig. Hun sier at den negative medieomtalen har en tendens til å drukne ut alt det fine med lokalsamfunnet deres, og etterlyser et mer positivt fokus hva gjelder klubben og området. Stigmatisering av enkelte byområder framstår gjennom idrettslederens skildringer som en relevant faktor når det gjelder klubbens forutsetninger og muligheter til å styrke idrettsdeltakelsen blant barn og unge i lokalmiljøet. Sammenlignet med foregangsclubbene erfarer idrettsløftklubbene i større grad belastninger og begrensninger som er knyttet til mer generelle utfordringer i området og lokalbefolkningen. Det innebærer at de i mindre grad har mulighet til å påvirke situasjonen til det bedre på egen hånd.

Begrensningene vi har belyst for idrettsløftklubbene kan se ut til å gjøre at de befinner seg i en ganske fastlåst situasjon: Det blir vanskelig for dem å tilby et godt idrettstilbud, samtidig som det er krevende for klubben å endre egen situasjon uten større strukturelle endringer i idretten. Idrettslederne fremhever dermed et behov for at andre aktører – først og fremst idrettskretsen – bistår klubbene, også med eventuelt effektiviserings- og systematiseringsarbeid. De sier at det klubbene trenger er avlastning – ikke merarbeid.

6.5 Oppsummering

Dette kapittelet har fokusert på klubbene som er med i «Idrett for alle i Oslo» gjennom idrettsløft. Vi har presentert grunnene klubbl lederne oppgir for at de ville være med i idrettsløft, hvilke problemer de ser for seg at idrettssatsingen skal løse, og deres syn på hvordan de kan løses.

Idrettslederne anser idretten som viktig for et godt oppvekstmiljø og vellykket integrering. Samtidig registrerer de at ressurs svakheten i deres område gir utslag i at deres barn får et svakere idrettstilbud enn barn i andre deler av Oslo.

Deltakelseskostnader beskrives som en sentral barriere for idrettsdeltakelse i områdene med idrettsløft, gjerne i samspill med sosiale og kulturelle utfordringer.

I tillegg beskriver idrettslederne økende økonomiske forskjeller på tvers av byen som et kjerneproblem som forplanter seg fra bydelsnivå til klubbnivå og gir utslag i kvaliteten på idrettstilbudet. De skildrer at klubber i idrettsløftområdene sliter med å holde tritt med de mer ressurssterke klubbene, samtidig som de rammes relativt sett hardere av bøter og sanksjoner.

Klubbl lederne formidler at begrensningene de har tilknyttet klubbøkonomi, anlegg og frivillighet i hovedsak har opphav i forhold utenfor klubben selv. De prøver å effektivisere klubbdrift på ulike måter, men opplever behov for større grep enn hva klubbene selv kan ta.

De håper dermed at involvering i «Idrett for alle i Oslo» kan bidra, blant annet via klubb utvikling og kompetanseheving, til styrket idrettsorganisering og økt aktivitet for barn og unge i deres lokalmiljø.

7 Avslutning

«Idrett for alle i Oslo» er en omfattende og langvarig satsing i regi av Oslo Idrettskrets. Hensikten er å skape et bredt idrettstilbud til alle barn og unge i Oslo, redusere kostnadene for deltakelse og oppnå økt aktivitet. I denne rapporten har vi gitt en statusbeskrivelse av osloidretten, slik dette ser ut ved oppstart av satsingen. Rapporten er basert på intervjuer med ledere sentralt i idrettskretsen og med ledere i de idrettslagene som har deltatt i den første fasen av satsingen. Kartleggingen belyser altså ikke perspektiver fra idrettslag som ikke er med i satsingen. Vi har også brukt data fra ungdomsundersøkelsen Ung i Oslo for å si noe om hvor mange og hvem som deltar i den organiserte idretten i Oslo. Kartleggingen utgjør et grunnlag for å vurdere utviklingen i kjølvannet av «Idrett for alle i Oslo» fram til og med 2024.

I rapporten har vi gitt en beskrivelse av innholdet i idrettssatsingen, både slik den er ment fra idrettskretsens side og hvordan den er blitt oppfattet av lederne i de aktuelle idrettslagene. Vi har blant annet undersøkt hvilke hensikter idrettskretsen har med idrettssatsingen og hva klubbene ser for seg at de oppnår ved å være med. Videre har vi undersøkt hvilke problemer idrettskretsen og klubbene oppfatter at «Idrett for alle i Oslo» skal løse, og hvilke løsninger og tiltak de mener vil fungere, og på hvilken måte. Vi har også gitt en oppdatert analyse av hvor mange ungdommer som deltar i organisert idrett, ulikheter i deltakelse, og hvordan utviklingen har vært i perioden fra 2015 til 2018.

I dette avslutningskapittelet vil vi samle trådene og oppsummere noen av hovedfunnene. Vi har strukturert dette gjennom å diskutere det som etter vår vurdering kan sies å være tre overordnede observasjoner basert på de data som er samlet inn. (1) For det første, idrettskretsen og de klubbene som deltar i satsingen er nokså samstemte både når det gjelder oppfatningen av hvilke problemer osloidretten står overfor og ønskene de har for barne- og ungdomsidretten i Oslo. At det er enighet mellom idrettskretsen og de involverte idrettslagene om verdigrunnet og hovedlinjene for satsingen vil trolig være et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med «Idrett for alle i Oslo». (2) For det andre, idrettsdeltakelsen blant ungdom har økt litt de siste tre årene før idrettssatsingen startet, og det er blitt noe mindre sosiale forskjeller i idrettsdeltakelsen. Flere ungdom deltar og økningen er størst i grupper som fra før har vært underrepresentert i idretten. Selv om vi finner en liten utjevning fra 2015 til 2018, er det fremdeles betydelige sosiale forskjeller i idrettsdeltakelsen blant barn og unge i Oslo. (3) For det tredje, de overordnede grepene idrettskretsen tar gjennom «informasjons- og påvirkningsarbeid», «foregangsklubb» og «idrettsløft», adresserer i stor grad de begrensningene og utfordringene idrettslederne skildrer i egen klubb og for osloidretten som helhet. Samlet framstår idrettssatsingen godt rustet til å styrke idrettslag som driver i tråd med prinsippet om «idrett for alle», og til å forsterke fokuset på inkludering i barne- og ungdomsidretten i Oslo.

Etter å ha utbrodert disse tre hovedfunnene, vil vi redegjøre for noen begrensninger ved kartleggingen og peke på noen spenninger i idretten som grunnlag for den videre retningen for evalueringen av «Idrett for alle i Oslo».

Idrettssatsingens sentrale aktører er enige om problemforståelse og ønsker for osloidretten

Gjennom «Idrett for alle i Oslo» ønsker Oslo Idrettskrets å forsterke den statlige idrettspolitikken for barne- og ungdomsidretten, hvor nettopp visjonen om «idrett for alle» står sentralt. Idrettssatsingen framstår dermed som en tydeliggjøring av den rådende linjen, som idrettskretsen, og norsk idrett som helhet, har ført gjennom mange år. I intervjuene med ledere i idrettskretsen framkommer en bekymring om en negativ utvikling, der idretten er i ferd med å bli et tilbud for de ressurssterke. Idrettskretsen mener at det er nødvendig å ta kraftigere grep enn før for å unngå en stadig mer klassesdelt idrett. De opplever at breddeidretten er under press, og ønsker en sterkere bevisstgjøring blant byens idrettslag om at «idrett for alle» er kjernen i samfunnsoppdraget deres.

Idrettslederne i klubbene som er med i satsingen deler i stor grad idealene og verdiene tilknyttet «idrett for alle». Dette gjelder både de klubbene som er rekruttert gjennom «foregangsklubb» og gjennom «idrettsløft». I likhet med idrettskretsen er klubbl lederne opptatte av at alle barn og unge skal kunne være med i organisert idrett, at det finnes et godt idrettstilbud i nærheten av der de bor, og at ingen som har lyst til å delta blir stående utenfor på grunn av økonomiske eller andre former for barrierer. Klubbl lederne uttrykker at de på ulike måter verdsetter idrettssatsingen: I foregangsklubbene setter de pris på anerkjennelsen den medfører, og mener at den bidrar med støtte som vil hjelpe klubbene med å skape bredere og mer mangfoldig idrettsdeltakelse. Innen idrettsløft sier flere av lederne at den ekstra støtten og oppfølgingen de får gjennom idrettssatsingen vil bidra til at klubben kan tilby et styrket idrettstilbud. Idrettskretsen har med andre ord fått med seg klubber som er innstilte på å bidra aktivt i arbeidet med å skape økt aktivitet samtidig som de fronter idrettssatsingen utad. Gjennom «Idrett for alle i Oslo» signaliserer idrettskretsen at de har klubbene med på laget.

Klubbl lederne er også samstemte med idrettskretsens ledere når det gjelder hvilke problemer idrettssatsingen skal forsøke å løse. De framstiller økonomiske barrierer for idrettsdeltakelse og klubben, og ulike former for sosiale forskjeller i deltakelse, som de fremste problemene. Samtidig framhever klubbl lederne sosio-økonomiske forskjeller mellom bydeler, med utslag i ulike forutsetninger for idrettslagene, som én av klubbenes og osloidrettens overordnede utfordringer. Lederne for idrettsløftklubbene poengterer at forskjellene mellom osloklubbene i sportslig tilbud er et stort problem for deres idrettslag, særlig i forbindelse med frafall i ungdomsalder.

Klubbl lederne peker på flere kostnadsdrivere, hvorav noen anses som mer legitime enn andre. Hvorvidt kostnadene forstås å bidra til økt kvalitet i aktiviteten, sportslig eller sosialt, virker utslagsgivende for om idrettslederne synes kostnaden er

berettiget eller ikke. Blant annet vurderes kostnader som påløper av trenerkurs, administrativt ansatte og differensierte treningstilbud som mer legitime enn straffegebyr, lisenser og høye lederlønninger. Idrettslederne peker også på medlemsdemokratiet som en sentral mekanisme for å opprettholde eller forsterke forskjeller i idretten – for eksempel ved at de med størst kjøpekraft og de høyeste sportslige ambisjonene er sterkest representert på treningsfeltet og i styrerom. Videre konstaterer idrettslederne at de ikke anser alle kostnadsdrivere og forskjellsmekanismer å være innenfor klubbenes (og kanskje heller ikke idrettskretsens) innflytelse.

Sammenfallet mellom idrettskretsens og klubbenes problemforståelse og ønsker for osloidretten synliggjør at ideene som ligger til grunn for idrettssatsingen er forankret på klubbnivå og har gjenklang i mange av Oslos idrettslag. Etter vår vurdering framstår enigheten mellom idrettskretsen og de involverte idrettslagene som et godt utgangspunkt for den videre innsatsen med «Idrett for alle i Oslo». Hvorvidt dette er delt av klubber som ikke er med i satsingen har ikke vært undersøkt i denne første kartleggingen.

Økt idrettsdeltakelse og noe mindre sosiale forskjeller fra 2015 til 2018

Analysene våre viser at 90 prosent av barn og unge i Oslo har vært innom organisert idrett i løpet av oppveksten, og at tre av fire har vært med i ungdomsidretten, det vil si etter at de begynte på ungdomsskolen. Andelen som deltar i organisert idrett faller kraftig i ungdomsårene – fra 64 prosent i 8. klasse til 24 prosent på Vg3. Vi finner også at deltakelsesmønsteret er preget av store sosiale forskjeller, både når det gjelder rekruttering til idretten og hvor mange av de som har deltatt som slutter. Gutter med norskfødte foreldre og ungdom med høy sosioøkonomisk status deltar i størst grad, mens minoritetsjenter har den klart laveste deltakelsen. Videre er idrettsdeltakelsen avhengig av bosted. Bydelene med den rikeste befolkningen har en høyere andel idrettsaktive enn bydelene med lavere velstand. Resultatene fra Ung i Oslo gir et bilde som stemmer godt overens med problembeskrivelsen fra Oslo Idrettskrets og idrettslagene som er direkte involvert i idrettssatsingen gjennom «foregangsklubb» og «idrettsløft».

Samtidig viser analysene at det har vært en generell økning i idrettsdeltakelsen fra 2015 til 2018, og at de sosiale forskjellene har blitt noe mindre i samme periode. Økningen er størst blant minoritetsjenter, noe som gjør at avstanden til minoritetsguttene og til majoritetsungdommen har blitt mindre. Det har også skjedd en viss sosial utjevning i deltakelse når vi ser på betydningen av ungdommens sosioøkonomiske bakgrunn, samt en marginal reduksjon i forskjeller mellom bydeler. Analysene viser altså at «Idrett for alle i Oslo» ble igangsatt på et tidspunkt der osloidretten var inne i en positiv utvikling når det gjelder målsettingene i idrettssatsingen. Dermed gir Ung i Oslo-dataene en mer «oppløftende» situasjonsbeskrivelse sammenlignet med bildet som tegnes gjennom intervjuene med idrettskretsen og idrettslagene.

Imidlertid skal det understrekes at det er snakk om relativt små endringer i deltakelsesmønstre fra 2015 til 2018, og at det fortsatt er betydelige sosiale forskjeller i idrettsdeltakelsen. Blant annet utgjør andelen idrettsaktive minoritetsjenter fortsatt mindre enn halvparten av andelen idrettsaktive i de andre gruppene, tross økningen på 4,1 prosentpoeng. De svake tendensene til reduserte sosiale forskjeller tilsier altså ikke at målene i «Idrett for alle i Oslo» ikke er relevante. Resultatene våre viser at det er et godt stykke igjen før osloidretten oppnår jevn deltakelse ut fra barn og ungdoms sosiale bakgrunn. Samtidig tyder resultatene våre på at sosial bakgrunn forklarer en del av, men langt fra hele forskjellen i idrettsdeltakelse mellom bydelene. Det at andre forhold forklarer 60 prosent av bydelsforskjellene peker i retning av store ulikheter i osloklubbenes strukturelle og organisatoriske forutsetninger og utfordringer. Dette inntrykket underbygges i intervjuene med idrettslederne.

Samsvar mellom idrettssatsingens virkemidler og idrettslagenes utfordringer

Gjennom denne kartleggingen har vi undersøkt hva klubbene gjør for å nå målene i idrettssatsingen, og hvilke begrensninger de opplever. Idrettslederne i både «foregangsklubb» og «idrettsløft» meddeler at de, innenfor den kapasiteten de har, gjør det de kan for at ikke barn og unge uteblir av økonomiske grunner. Alle sier at de løser betalingsproblemene til medlemmer som ber om hjelp, i tillegg til at klubbene som oftest har noen lavterskeltilbud som ikke stiller krav til betaling. Idrettslederne forteller også om ulike former for klubbtiltak rettet mot å utjevne sosiale forskjeller i deltakelse, blant annet ved å ha ekstra fokus på å rekruttere jenter, starte opp nye former for aktiviteter, og tilpasse for mangfoldet av sportslige ferdigheter og ambisjoner blant medlemmene sine. De samme formene for begrensninger går igjen hos klubbene som er med i idrettssatsingen, men idrettsløftklubbene forteller jevnt over om større og mer presserende utfordringer enn foregangsklubbene. Idrettsanlegg, arbeidskraft og økonomi (i både klubb og lokalbefolkning) trekkes frem som sentrale begrensninger for klubbens innsats for reduserte kostnader, utvidet idrettstilbud og økt aktivitet.

Vårt tredje hovedpoeng er at de overordnede grepene idrettskretsen tar gjennom «informasjons- og påvirkningsarbeid», «foregangsklubb» og «idrettsløft», i stor grad adresserer de begrensningene og utfordringene idrettslederne skildrer i egen klubb og for osloidretten som helhet. Det første virkemiddelet, «informasjons- og påvirkningsarbeid», innebærer endringer i osloklubbenes rammebetingelser, som i teorien vil gi heldige utslag for idrettslagene som etterlever den rådende idrettspolitikken for barne- og ungdomsidretten. Disse klubbene, som inkluderer foregangsklubbene og idrettsløftklubbene, ligger dermed an til å få styrket kapasitet, både økonomisk og på anleggssiden. At idrettskretsen samtidig fokuserer på bevisstgjøring og holdningsendring i idrettslag og særforbund framstår også å svare på bekymringene som idrettslederne løfter fram i intervjuene. For eksempel kan idrettskretsens grep med å tydeliggjøre «klubben som sjef» svare til idrettslagenes utfordring med at trenernes egne ambisjoner ofte blir førende for hvordan aktivitetene legges opp.

Gjennom det andre virkemiddelet, «foregangsklubb», gir idrettskretsen ekstra støtte og anerkjennelse til idrettslag som etterstreber idealet om «idrett for alle». At foregangsklubberne uttrykker stolthet over posisjonen de er gitt, er et tegn på at «Idrett for alle i Oslo» kan bidra til å heve statusen til breddeidrettslagene. Utpekte idrettslag får dermed en aktiv rolle i idrettssatsingen, og blir mobilisert som støttespillere i idrettskretsens påvirkningsarbeid – både i og utover egen klubb.

Det tredje virkemiddelet, «idrettsløft», svarer til utfordringene som blir skissert av idrettslag i deler av byen med relativt lav idrettsdeltakelse. At det er store forskjeller i osloklubbenes sosioøkonomiske forutsetninger for å gi et godt idrettstilbud adresseres også ved at idrettskretsen kanaliserer mest ressurser til klubber i de svakerestilte områdene av byen. Idrettssatsingen bidrar altså med styrking av idrettsløftklubbenes økonomiske og administrative kapasitet, og kompenserer til en viss grad for et krevende utgangspunkt. Samlet framstår idrettssatsingen godt rustet til å forbedre klubbens muligheter for å skape bredere idrettsdeltakelse blant barn og unge, få flere «med på laget» i idrettslandskapet i Oslo, og bane veien for større gjennomslag for breddeprioritering og inkluderingshensyn i byens barne- og ungdomsidrett.

Avsluttende bemerkninger og vegen videre

Kartleggingen viser på mange måter at forholdene ligger godt til rette for at «Idrett for alle i Oslo» kan føre med seg økt og bredere idrettsdeltakelse blant Oslos barn og ungdom. Idrettskretsen har allerede klart å involvere idrettslag som forfekter at «idrett for alle», både som prinsipp og i praksis, skal være førende for all aktivitet i barne- og ungdomsidretten. Funnene våre tyder på at oppdraget til idrettssatsingens sentrale aktører handler mer om å forsterke en positiv utvikling heller enn å snu en negativ utvikling. Med dette mener vi at noen flere unge deltar i organisert idrett ved oppstarten av satsingen enn tre år tidligere, og der de sosiale forskjellene er blitt noe mindre. Virkemidlene idrettskretsen benytter er dessuten rigget til sånn at de (i teorien) understøtter klubbene som driver i tråd med den rådende idrettspolitikken og prinsippene i «Idrett for alle i Oslo», og korrigerer klubbene som ikke gjør det.

Tross i det vi kan kalle et heldig utgangspunkt, øyner vi noen spenninger og uavklarte spørsmål som vil ha betydning for hvordan idrettssatsingen lykkes i tiden framover. For det første aner vi en spenning mellom medhold og motstand blant idrettsklubbene i Oslo. På den ene siden vil det for idrettskretsen være viktig å fortsatt ha tillit og støtte blant de involverte idrettslagene. Et sentralt punkt er at breddeklubbene opplever sterkt nok positivt utslag (og i liten grad ufordelaktige, utilsiktede konsekvenser) av de nye tildelingsordningene for økonomisk støtte og idrettsanlegg, og at idrettssatsingen ikke krever for mye ekstra arbeid for klubbene. På den andre siden er det vesentlig hvordan klubbene som ikke er direkte involvert i idrettssatsingen responderer, og at ikke idrettskretsen, gjennom å bruke sterke virkemidler, skyver fra seg aktører de helst skulle hatt med seg som støttespillere.

Videre observerer vi i analysene våre den kjente spenningen mellom bredde- og toppidrett, som blant annet kommer til syne i avveiningen mellom «kvalitet» og «lave kostnader». I barneidretten innebærer kvalitet, ifølge idrettslederne, at man har voksenpersoner som er i stand til å følge opp barna både sosialt og sportslig, mens det i ungdomsidretten gjerne blir større fokus på muligheter for sportslig progresjon og framtidig idrettskarriere. Sportslig satsing framstår som et noe uavklart punkt i intervjuene. Mange påpeker kostnadene satsingen medfører og er kritiske til at dyre satsingsprogram i ressurssterke klubber gir negative ringvirkninger i svakerestilte klubber. Andre er mer positive til satsingsopplegg, blant annet fordi det kan være et attraktivt idrettstilbud for ungdom med sportslige ambisjoner og en måte å motivere barn i de lavere årsklassene. Avveiningen mellom lave kostnader og sportslig kvalitet peker seg ut som avgjørende for hva som gjøres og hvor godt man lykkes med målene i idrettssatsingen, og blir et tema å undersøke videre i evalueringen. Et relevant spørsmål er, hvordan prioriterer idrettslagene økonomiske og andre typer ressurser mellom breddegrupper, satsingsgrupper og toppidrett?

I forlengelsen framtrer det en spenning mellom «lave kostnader» og «økt aktivitet», ved at inkludering av flere barn og unge gjør det vanskeligere for trenere å følge opp alle. Økt antall deltakere skaper også større utfordringer med å tilrettelegge for et større språk blant barn og ungdom, blant annet i grunner til å delta, ferdighetsnivå og sportslige ambisjoner. Dette kan heve kompetansekravene til (foreldre)trenere, undergrave frivilligheten og gi økte lønnsutgifter for klubbene. Videre ser vi en spenning i møtet mellom frivillighet og profesjonalisering. I handlingsplanen til Oslo Idrettskrets står det som et aktuelt organisasjonsmål at idretten skal være medlemsstyrt og bygges på frivillighet (Oslo Idrettskrets, 2018). Samtidig legger de opp til profesjonalisering i idrettslagsdrift ved at kompetanseheving i klubbene blir et sentralt virkemiddel framover. Her kan det oppstå noen utfordringer ettersom klubbene forteller at en av deres fremste begrensninger er de frivilliges og ansattes tid til administrative oppgaver, møter og kursvirksomhet.

Avslutningsvis minner vi om at datagrunnlaget den kvalitative delen av kartleggingen bygger på er avgrenset til de mest sentrale aktørene i idrettssatsingen ved starttidspunktet. Vi har intervjuet én til to representanter for klubber som har valgt å knytte seg til idrettssatsingen, og vi kan dermed ikke si noe om hvordan «Idrett for alle i Oslo» oppfattes av idrettsledere i andre klubber. Rapporten er ikke ment å gi et representativt bilde av idrettslagene i Oslo, og må dermed ikke leses på den måten. Det kan også tenkes at det er et større meningsmangfold innad i idrettslagene hver enkelt klubbleder representerer enn hva som kommer til uttrykk i denne kartleggingen.

I evalueringens neste to faser vil NOVA og NIH foreta en kvalitativ følgeevaluering i et utvalg idrettslag. Her blir det viktig å undersøke hvor godt de nye tildelingsordningene vil virke etter hensikten, og om de i tilstrekkelig grad kompenserer for at klubbene har ulikt sosioøkonomisk utgangspunkt. Videre blir det relevant å se på hvilke reaksjoner grepene til idrettskretsen vekker blant de som ikke opplever

heldige utslag for egen klubb og virksomhet. Det er gjerne slik at det i all fordeling av goder vil bli noen vinnere og noen tapere, og i denne første kartleggingen har vi belyst perspektivene til de som etter intensjonen til idrettskretsen har mest å vinne på idrettssatsingen deres. For å dempe kostnadsutviklingen og bryte opp forskjellsdynamikken mellom osloklubbene, er det også vesentlig å vurdere hvorvidt kretsen lykkes med å påvirke klubber og andre aktører som driver kostnader og sportslig profesjonalisering til stadig høyere nivåer. Her har idrettslederne utpekt skjevheter i representasjon innen medlemsdemokratiet som en mulig barriere for at idrettssatsingens ambisjoner blir innfridd. Et relevant spørsmål for evalueringen i tiden framover er i hvilken grad idrettssatsingen bidrar til å styrke breddeperspektivet blant ansatte og frivillige i idrettslag, og om den fører til et mer representativt medlemsdemokrati på sikt – både i og utover klubbene som er direkte omfattet gjennom «foregangsklubb» og «idrettsløft».

8 Summary

In 2018, Oslo Sport Council initiated the extensive program «Sport for all in Oslo» in an attempt to reverse a negative trend in organised sport, where participation costs are understood as an increasingly significant barrier to children and youths' participation. The sport council intends to also do something about the high level of drop-out from youth sport, and the «class divide» between city districts in the extent to which they offer well-organised sport activities.

«Sport for all in Oslo» aims to enable more children and youth to participate in organized sport irrespective of their family's financial situation, and to achieve greater diversity among those who participate along dimensions such as gender, ethnicity and sport abilities. The sport council approaches these goals in two ways: The first part is targeted at organized sport in Oslo as a whole. Here, the sport council works through «information and influence», for example by awareness raising and changing the allocation systems for financial support and access to public sport facilities.

The second part of the approach is represented through the concepts «sport boosts» and «pioneer clubs», that are more directly targeted at specific sport clubs as well as their neighbourhoods. Through «sport boosts», the sport council intends to strengthen selected sport clubs in areas where sport participation is low compared to other parts of Oslo. Through «pioneer clubs», already «well-functioning» clubs are recruited and encouraged to strive for increased participation among children and youth in their district and to work towards greater diversity among their members.

NOVA at OsloMet and FOBU at the Norwegian School of Sport Sciences have been commissioned by the sport council to evaluate whether the sport program has the intended impact on sport participation in Oslo. The evaluation takes aim at assessing whether «Sport for all in Oslo» contributes to broader organized sport provision throughout the city, reduced participation costs and elevated sport activity among children and youth in Oslo in the years leading up to 2024. The evaluation's second aim is to generate knowledge about which preconditions and mechanisms are related to goal achievement in «Sport for all in Oslo».

In this first research report from the evaluation, we provide a detailed description of «Sport for all in Oslo», as it appears at the time of its initiation in 2018/2019. We have mapped out how leaders in the sport council and in the sport clubs that take part through «sport boosts» and «pioneer clubs» perceive the sport program. Specifically, we have explored the sport council's intentions with the sport program and what the sport clubs hope to achieve by taking part. We have also explored the sport council and the clubs' understanding of which problems «Sport for all in Oslo» revolves around, and which types of measures they consider effective for achieving the program's goals. Furthermore, the report presents an updated

analysis of how many youths participate in organized sport in Oslo, who participates, and development patterns in participation over the three years prior to 2018. The report provides a basis for comparison for the evaluation, as we assess the various developments and overall progression within «Sport for all in Oslo» in the years to come.

The report is primarily based on in-depth interviews with sport leaders in Oslo Sport Council and in the sport clubs taking part in their sport program. We have interviewed three persons in central positions within the sport council, one to two sport leaders in each of the nine «pioneer clubs», and one sport leader in ten out of the eleven sport clubs within «sport boosts». Altogether, 24 people took part in the interviews. In addition, we have used data from the 2015- and 2018-editions of the youth survey «Young in Oslo» in order to assess sport participation rates and describe participation patterns in organized sport in Oslo. Pupils (aged 13–19) from most of the lower and upper secondary schools in Oslo participated in the survey, which provides a solid statistical basis for analysing differences and similarities between city districts and between youths coming from different social backgrounds. We have also reviewed membership statistics for the sport clubs in Oslo.

Notably, this report does not deal with how «Sport for all in Oslo» is perceived by sport leaders in clubs that have not been directly involved in the first phase of the program. The report focuses on the clubs that actively take part in the sport program, and it is not meant to give a representative picture of all clubs in Oslo. How others regard «Sport for al in Oslo» is a topic that we will return to at a later stage of this evaluation research.

Main findings

In the report, we present extensive analyses of the interviews, resulting in detailed descriptions of what «Sport for all in Oslo» is all about, as viewed from the perspective of the sport council and the participating sport clubs. We attach the main findings of the report to three overarching observations:

1. First, we find that the sport council and the sport clubs share similar views about which problems afflict organized sport in Oslo. They also express corresponding aspirations for children- and youth sport in the city. Albeit the sport clubs have actively chosen to participate in the sport program, agreement about core values and ambitions constitutes, in all likelihood, a beneficial starting point for the ensuing work within «Sport for all in Oslo».
2. Second, the report shows that sport participation among youth has increased slightly during the three years before the onset of the sport program, and that the social differences in sport participation have lessened to some degree. The increase in participation is largest among groups that are underrepresented in sport (e.g. girls with minority backgrounds). Despite the somewhat lessened gap in 2018 compared to 2015, our analyses show that extensive social differences in sport participation still persist among children and youth in Oslo.

3. Third, we find that the main measures taken by the sport council – «information and influence», «sport boosts» and «pioneer clubs» – largely address the obstacles and challenges the sport leaders portray in their own club and for children- and youth sport in Oslo more generally. The sport program should thus be well-equipped to strengthen the sport clubs that align their practices with the principle of «sport for all», and to amplify attention towards inclusion within children- and youth sport in Oslo.

Conclusion

The main findings in this report indicate promising conditions for «Sport for all in Oslo» to bring about increased and broader sport participation among children and youth in Oslo. The sport council has already managed to involve sport clubs that promote and employ «sport for all» as the leading principle for children- and youth sport. Our findings also show that the sport council's primary mission is to reinforce a positive development within youth sport rather than reverse a negative trend. That is, a slightly larger share of youth participated in sport in 2018 compared to three years prior, and the social differences have been somewhat reduced. Moreover, the sport council's measures in «Sport for all in Oslo» are arranged so as to support (in theory) the clubs that operate in accordance with the «sport for all» principle, and correct the clubs that do not. Whether the intentions with the sport program are achieved, and through which mechanisms, are questions to be explored further on in this evaluation as we keep track of developments towards 2024.

Litteratur

- Andersen, P. L. & Bakken, A. (2018). Social class differences in youths' participation in organized sports: What are the mechanisms? *International Review for the Sociology of Sport Journal*, 1–17. doi: 10.1177/1012690218764626
- Bakken, A. (2018). *Ung i Oslo 2018*. NOVA rapport 6/18. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA/OsloMet – storbyuniversitetet.
- Bakken A. (2019). *Idrettens posisjon i ungdomstida. Hvem deltar og hvem slutter i ungdomsidretten?* NOVA Rapport 2/19. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA/OsloMet – storbyuniversitetet.
- Brekke, M. (2018). *Osloidretten skal være for alle*. https://www.skiforbundet.no/globalassets/06-krets---medier/oslo/fellesdok/var-hostmoter/idrett-for-alle_23okt2018_skikretsen.pdf. Oslo: Oslo Idrettskrets.
- Hanstad, D. V. (2019). *Organisasjon og lederskap i idretten*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Karp S, Fahlén, S., Løfgren, K. (2014). More of the same instead of qualitative leaps: A study of inertia in the Swedish sports systems. *European Journal for Sport and Society*, 11(3), 301–320.
- Løvgren, M. og Svagård, V. (2019). *Ungdata junior 2017–2018. Resultater fra en spørreundersøkelse blant elever i alderen 10 til 12 år*. NOVA Rapport 7/19. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA/OsloMet – storbyuniversitetet.
- Norges Idrettsforbund (2019). *Idretten vil! Langtidsplan for norsk idrett 2019–2023*. Oslo: Norges Idrettsforbund. Hentet fra: <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/idretten-vil-2019-2023/>
- Nødland, S.I. og Vassenden, A. (2011): *Inkludering i idrettslag: Gjennomgang av en tilskuddsordning*. Rapport IRIS-2011/066. International Research Institute of Stavanger.
- Oslo Economics (2018). *Evaluering av tilskudd til lokale lag og foreninger (LAM)*. Rapport utarbeidet for Kulturdepartementet. Hentet 15. april 2019 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/6276606046d542be8fb3c71c0c5af9d6/evaluering-av-tilskudd-til-lokale-lag-og-foreninger-2018-.pdf>
- Oslo Economics (2020). *Økonomi som barriere for idrettsdeltakelse – kostnader og kostnadsdrivere i barne- og ungdomsidretten*. Rapport utarbeidet for Kulturdepartementet. Hentet 11. mars 2020 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/4c2ad9aaac4d4af6808663fca0bff79b/okonomi-som-barriere---kostnader-og-kostnadsdrivere-i-barne--og-ungdomsidretten.pdf>
- Oslo Idrettskrets (2016). *Strategisk plan 2016 – 2020*. <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/oslo-idrettskrets/dokumenter/om-idrettskretsen/oik-strategisk-plan-2016-2020.pdf>. Oslo: Oslo Idrettskrets
- Oslo Idrettskrets (2018). *Idrett for alle i Oslo – handlingsplan 2018*. <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/oslo-idrettskrets/dokumenter/handlingsplan.pdf>. Oslo: Oslo Idrettskrets
- Oslo Kommune (2019). *Behovsplan for idrett og friluftsliv 2019–2028. Vedlegg til budsjettokument 2019*. Oslo: Bymiljøetaten. Hentet fra: <https://www.oslo.kommune.no/etater-foretak-og-ombud/bymiljoetaten/behovsplan-for-idrett-og-friluftsliv#gref>

Persson, M., Espedalen, L. E., Stefansen, K. & Strandbu, Å. (2019). Opting out of youth sports: how can we understand the social processes involved? *Sport, Education and Society*, 1–13. doi:10.1080/13573322.2019.1663811

Stortingsmelding nr. 26 (2011–2012) *Den norske idrettsmodellen*. Oslo: Kulturdepartementet.

Seippel, Ø. (2005). Sport, civil society and social integration: The case of Norwegian voluntary sport organizations. *Journal of Civil Society*, 1(3), 247–265.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2016). Kunnskapsoversikt. *Minoritetsbefolkningens deltakelse i frivillige organisasjoner: Hva vet vi? Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor*. Hentet 24. mai 2019 fra https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/publikasjoner/hovedfunn/a4_folder_kunnskapsoversikt_v7_online.pdf

Steen-Johannessen J., Anderssen, S.A., Bratteteig, M., Dalhaug, E.M., Andersen, I.D., Andersen, O.K., Kolle, E.I., Ekelund, U. and Dalene, K.E. (2019). *Nasjonalt overvåkingssystem for fysisk aktivitet og fysisk form. Norges Idrettshøgskole and Folkehelseinstituttet*. Hentet 24. April 2019 fra https://www.fhi.no/globalassets/bilder/rapporter-og-trykksaker/2019/ungkan3_rapport_final_27.02.19.pdf.

Stefansen, K., Smette, I., & Strandbu, Å. (2018). Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports. *Sport, Education and Society*, 23 (2), 162–172.

Strandbu, Å., Bakken, A., & Sletten, M. A. (2017a). Exploring the minority–majority gap in sport participation: Different patterns for boys and girls? *Sport in Society*, 22 (4), 606–624.

Strandbu, Å., Gulløy, E., Andersen, P.L., Seippel, Ø., & Dalen, H.B. (2017b). Ungdom, idrett og klasse: Fortid, samtid og framtid. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(02), 132–151.

Strandbu, Å., Stefansen, K., & Smette, I. (2016). En plass i jevnalderfelleskapet. Idrettens betydning i ungdomstida. I Ø. Seippel, M.K. Sisjord, & Å. Strandbu (red.), *Ungdom og idrett*, 113–132. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Ødegård, G., Steen-Johnsen, K. & Ravneberg, B. (2012). Rekruttering av barn og unge til frivillige organisasjoner. Barrierer, tiltak og institusjonelt samarbeid, i B. Enjolras, K. Steen-Johnsen og G. Ødegård (red.): *Deltagelse i frivillige organisasjoner. Forutsetninger og effekter*. Oslo, Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Ødegård, G., Bakken, A., & Strandbu, Å. (2016). *Idrettsdeltakelse og trening blant ungdom i Oslo. Barrierer, frafall og endringer over tid*. Rapport 7/2016. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Åkesson, J. (2007). *Hur gick det? Sammanställning av distriktsidrottsförbundens och specialidrottsförbundens utvärderingar av Handslaget*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.